

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Tematicko-průřezový výzkum

Migrace - Kraslice, Sokolov, Vřesová

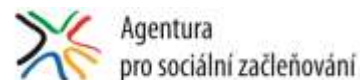
Luboš Sál, Jan Hladík

srpen 2021

Text neprošel jazykovou korekturou

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605

Obsah:

1.	Manažerské shrnutí	7
2.	Seznam zkratk	10
3.	Cíle tematického výzkumu	11
4.	Standardy výzkumné práce ASZ.....	12
4.1.	Sociální vyloučení.....	13
4.2.	Migrace.....	14
4.3.	Dávky hmotné nouze	15
5.	Metodologie a zdroje dat.....	16
5.1.	Respondenti, přehled rozhovorů	17
6.	Okres Sokolov	18
6.1.	Kraslice.....	21
6.1.1.	SVL Kraslice	23
6.1.1.1.	Bytové domy.....	26
	Školní 1802, 1803	26
	Resslova 2	28
	Havlíčková 755.....	29
	Československé armády 10 – 18.....	30
6.1.1.2.	Ubytovny.....	31
	Městská ubytovna	31
	Ubytovna Brichcin („Betonárka“).....	31
	Ubytovna Hejkalová	33
6.1.1.3.	Zanikající či zaniklé.....	34
	Ubytovna Střední živnostenské školy (Kapitána Jaroše 1843).....	34
	Ulice Mlýnská 914/7 a V Zátíší	35
6.1.2.	Migrace ve vztahu k SVL v Kraslicích	36
6.1.3.	Proces nabývání a ztráty bydlení v SVL Kraslice	39
6.1.4.	Městský bytový fond	41
6.1.5.	Kraslice shrnutí	43
6.2.	Sokolov.....	44
6.2.1.	SVL Sokolov	46
6.2.1.1.	Nádražní.....	50
	Č.p. 185, 221, 222, 223, 224	50

Č.p. 843, 844.....	54
6.2.1.2. U divadla.....	55
Č.p. 1376	55
Č.p. 1022	55
Č.p.340	56
Č.p.1371, 1372.....	57
Č.p.1599, 1600, 1601	58
Č.p.1365, 1366.....	59
6.2.1.3. Svatopluka Čecha.....	60
Č.p. 565	60
6.2.1.4. Sokolovská	61
Č.p.1443, 1444.....	61
6.2.1.5. Hornická	62
Č.p. 1414, 1415.....	62
6.2.1.6. Heyrovského.....	63
Č.p.1545, 1546.....	63
6.2.1.7. Ubytovny.....	64
Ubytovna Brož-Mar. Tovární 1930, 356 01 Sokolov	64
Ubytovna Adam (ubytovna Sokolov).....	65
6.2.2. Migrace ve vztahu k SVL v Sokolově	66
6.2.3. Proces nabývání bydlení v SVL Sokolov.....	69
6.2.4. Městský bytový fond	70
6.2.5. Sokolov shrnutí	72
6.3. Vřesová	73
6.3.1. Teoretická východiska	73
6.3.2. Historie obce a současná situace.....	73
6.3.3. Výběr informátorů	75
6.3.4. Obyvatelstvo (počet, struktura)	76
6.3.4.1. Obyvatelstvo podle národnosti.....	77
6.3.5. Čerpání dávek hmotné nouze	78
6.3.6. Bydlení: smlouvy, proces nabývání bydlení a migrace do Vřesové	81
6.3.6.1. Smlouvy.....	81
6.3.6.2. Proces nabývání bydlení a důvody migrace do obce Vřesová	83

6.3.7. Dluhová problematika	86
6.3.8. Bezpečnost a kriminalita	87
6.3.9. Zaměstnanost.....	90
6.3.10. Život v obci a budoucnost Vřesové	92
6.3.11. Shrnutí.....	94
6.4. Okolní obce	95
6.4.1. Krásno (Penzion – ubytovna „U Karkulky“; Stannum 931, Horní Slavkov) a Horní Slavkov	97
6.4.2. Oloví a Rotava	98
6.4.3. Rovná	101
6.4.4. Habartov a Bukovany.....	102
6.4.5. Chodov	103
6.4.6. Kynšperk nad Ohří.....	103
6.4.7. Cheb.....	104
6.4.8. Mariánské Lázně	105
6.4.9. Aš	105
7. Závěr	106
8. Zdroje	108
8.1. Internetové zdroje	108

Seznam obrazových příloh:

Obrázek 1 - Okres Sokolov s vyznačenými zkoumanými obcemi a minimapou ČR	18
Obrázek 2 - Podíl nezaměstnaných v Karlovarském kraji a jeho okresech k 31. 3. 2020 a k 31. 3. 2021 (%).....	19
Obrázek 3 - Změny počtu obyvatel Kraslic	22
Obrázek 4 - Bytový dům Školní 1802-1803 (foto vlastní).....	26
Obrázek 5 - Resslerova 2 (foto z mapy.cz – staženo 30.7.2021).....	28
Obrázek 6 - Havlíčkova 755 (foto z mapy.cz – staženo 30.7.2021)	29
Obrázek 7 - Domy na ulici Československé armády (10 – 18) (foto z mapy.cz – staženo 30.7.2021).....	30
Obrázek 8 - Ubytovna Brichcin (foto z mapy.cz – staženo 30.7.2021).....	32
Obrázek 9 - Ubytovna Hejkalová (foto vlastní).....	33
Obrázek 10 - ubytovna Střední živnostenské školy (foto z mapy.cz – staženo 30.7.2021) ...	34
Obrázek 11 – Graf změn počtu obyvatel Sokolova	45
Obrázek 12 - domy č.p. 185, 222-224 (foto: googlemaps.cz).....	50
Obrázek 13 - č.p.185 (foto vlastní).....	51
Obrázek 14 - č.p. 221, 222 (zdroj mapy.cz, staženo 12.8.2021).....	51

Obrázek 15 - č.p. 223, 224 (zdroj: mapy.cz, staženo 12.8.2021)	52
Obrázek 16 - č.p. 843, 844 - „zezadu“ (zdroj: mapy.cz, staženo 12.8.2021)	54
Obrázek 17 - č.p. 1376 (foto vlastní)	55
Obrázek 18 - č.p. 1022 (foto vlastní)	56
Obrázek 19 - č.p. 340 (foto vlastní)	56
Obrázek 20- Č.p.1371, 1372 (foto vlastní)	57
Obrázek 21 - č.p. 1365, 1366 (zdroj: mapy.cz, staženo 12.8.2021)	59
Obrázek 22 - Svatopluka Čecha 565 (foto vlastní)	60
Obrázek 23 - č.p. 1443, 1444 (zdroj: mapy.cz, staženo 16.8.2021)	61
Obrázek 24 - č.p. 1414, 1415 (zdroj: mapy.cz, staženo 16.8.2021)	62
Obrázek 25 - č.p. 1545, 1546 (zdroj: mapy.cz, staženo 16.8.2021)	63
Obrázek 26 - ubytovna Brož-Mar (zdroj: mapy.cz, staženo 20.8.2021)	64
Obrázek 27 - ubytovna Adam (zdroj: mapy.cz, staženo 20.8.2021)	65
Obrázek 28 - Obec Vřesová na pravé straně, areál SUAS na straně protější. Zdroj: Google Maps (staženo 20.7. 2021)	74
Obrázek 29 – Graf pohybu obyvatel za roky 2016-2020	77
Obrázek 30 - Celkový počet vyplacených dávek v kalendářním roce (zdroj-data MPSV, staženo 11.8.2021)	79
Obrázek 31 - Celková suma vyplacených dávek v kalendářním roce (v Kč) (zdroj: Data MPSV staženo 11.8.2021)	79
Obrázek 32 - Počty vyplacených přídavků na dítě v obci Vřesová (zdroj:Data MPSV, staženo 11.8.2021)	80
Obrázek 33 - Délka bydlení ve Vřesové	83
Obrázek 34 - Důvody stěhování se do Vřesové	85
Obrázek 35 - Exekuce v obci Vřesová (zdroj: Mapa exekucí)	86
Obrázek 36 - Trestná činnost v OOP Chodov za 11/18 až 11/20 (zdroj: Mapa kriminality, staženo 2.8.2021)	87
Obrázek 37 - Přehled nápadu trestné činnosti v obci Vřesová za období od 1.1.2019 do 10.5.2021	88
Obrázek 38 - Přestupky v obci Vřesová (zdroj: data poskytnutá PČR OOP Chodov)	88
Obrázek 39 - Nezaměstnanost v obci Vřesová za červen 2021 (zdroj: Nezaměstnanost v obcích od března 2014, staženo 9.8.2021)	90

Seznam Tabulek:

Tabulka 1: Přehled realizovaných rozhovorů	17
Tabulka 2 - Počet obyvatel Kraslic	21
Tabulka 3 - Změny počtu obyvatel Kraslic	22
Tabulka 4 - Ulice Kraslic - příspěvky na živobytí	23
Tabulka 5 - Ulice Kraslic - doplatky na bydlení	24
Tabulka 6 - Procenta obyvatel jednotlivých ulic, kteří jsou příjemci sociálních dávek (PnŽ, DnB)	25
Tabulka 7 - odpovědi obyvatel Školní 1802, 1803	27
Tabulka 8 - odpovědi respondentů	32
Tabulka 9 - odpovědi respondentů	33
Tabulka 10 - Migrace v celé obci Kraslice	36
Tabulka 11 - Migrace ve vybraných ulicích obce Kraslice	36

Tabulka 12 - Počet obyvatel Sokolova k 31.12.2020	44
Tabulka 13 - Změny počtu obyvatel Sokolova	45
Tabulka 14 - Ulice Sokolova - příspěvky na živobytí	47
Tabulka 15 - Ulice Sokolova - doplatky na bydlení	48
Tabulka 16 - Procenta obyvatel jednotlivých ulic, kteří jsou příjemci sociálních dávek (PnŽ, DnB)	49
Tabulka 17 - tabulka odpovědí obyvatel SVL Nádražní	53
Tabulka 18 – Odpovědi obyvatel č.p. 1599, 1600, 1601	58
Tabulka 19 - Počty obyvatel vybraných ulic	66
Tabulka 20 - Demografický vývoj obce Vřesová za roky 2016-2020 (stav obyvatel k 31.12.)	76
Tabulka 21 - Pohyb obyvatel za roky 2016-2020	77

1. Manažerské shrnutí

Jedním z cílů výzkumu bylo na základě rozhovorů, dotazníkového šetření, pozorování a analýzy datových souborů zmapovat situaci obyvatel objektů s vyšší koncentrací osob ohrožených sociálním vyloučením na území zkoumaných obcí a v jejich okolí.

Výzkumná zpráva v úvodu obsahuje **teoretická východiska, základní terminologii, metodologii a popis situace v okresu Sokolov**. Stěžejními kapitolami jsou ty, které popisují rozsah sociálního vyloučení v jednotlivých obcích. Tyto kapitoly se v případě Kraslic a Sokolova skládají z krátkého **historického úvodu, popisu sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených objektů**, následuje popis **migrace ve vztahu k SVL**, popis procesu ztráty a nabývání **bydlení v SVL, městského bytového fondu a shrnutí**. Obec Vřesová pro svou menší velikost a specifický charakter vlastnictví bytového fondu je popsána mírně odlišným způsobem, ve kterém je pozornost věnována mimo jiné i **smlouvám o ubytování, dluhové problematice či zaměstnanosti**. Poté následuje kapitola, věnující se **okolním obcím**, po níž následuje **závěr**.

Sociálně vyloučené domy v Kraslicích byly během výzkumu rozpoznány na ulici **Školní, Resslova a Havlíčkova**, které jsou každý v majetku jiného vlastníka. Dále zde existují tři ubytovny, kdy jedna z nich je v majetku města Kraslice, zbylé dvě fungují jako relativně stabilní ubytování pro sociálně slabé, těmi jsou ubytovna paní **Hejkalové** a ubytovna pana **Brichcina**. V době výzkumu v Kraslicích zanikala ubytovna v **bývalém internátě Střední živnostenské školy** a též byly během výzkumu zmiňovány zaniklé domy v ulici **Mlýnská** a v **Zátiší**.

Sociálně vyloučené domy v Sokolově byly identifikovány na ulici **Nádražní, U Divadla**, dále též **Heyrovského, Hornická, Sokolovská** a **Svatopluka Čecha**. Dále byla navštívena ubytovna Brož-Mar., která slouží zejména pro zaměstnance továren a ubytovna Adam, sloužící zejména pro sociálně slabé.

Obec Vřesová je svou polohou prostorově vyloučená, s velice specifickou situací, kdy je stoprocentním vlastníkem všech bytových jednotek společnost Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s. (dále také SUAS), která tak jediná má rozhodovací pravomoci určovat držitele nájemních smluv v obci.

Z okolních obcí bylo provedeno šetření v **Krásně, Horním Slavkově, Oloví, Rotavě, Rovné, Habartově, Bukovanech, Chodově** a **Kynšperku nad Ohří**. Dostupná data byla zanalyzována i za obce **Cheb, Mariánské Lázně** a **Aš**.

Data sesbíraná během terénního výzkumu ve sledovaných obcích jednoznačně ukazují, že migrace v rámci SVL má primárně vnitroregionální charakter. Migrace v rámci

Karlovarského kraje i migrace z jiných měst v České republice se vyskytovala jen u minima respondentů, přeshraniční migrace pak pouze v jednom případě, kdy rodina přišla ze Slovenska.

Respondenti ze Sokolova zmiňovali jakožto předchozí bydliště nejčastěji opět Sokolov (obvykle jinou SVL v rámci města), dále pak **Rotavu, Kraslice, Chodov, Habartov či Cheb**. Na rozdíl od Kraslic se zde v odpovědích častěji vyskytla jiná města mimo samotný region i kraj, ať už šlo o **Liberec, Pelhřimov** či obecně „**Moravu**“.

Stejně jako v Sokolově, i v Kraslicích zmiňovali obyvatelé SVL jakožto místo předchozího bydliště nejčastěji jiné místo v Kraslicích, následované Rotavou, Olovím, Sokolovem a dalšími obcemi v regionu.

Migrace do obce Vřesová byla a je kvůli dominantnímu vlastníkovi SUAS úzce spojena se zaměstnáním právě v Sokolovské uhelné alespoň jednoho člena domácnosti. Obec se vyznačuje poměrně velkou stabilitou obyvatel, většina respondentů žila ve Vřesové více než 10 let. Z těch, kteří se přistěhovali v posledním roce, jich naprostá většina přišla ze sousedního **Chodova**, a to kvůli nižším nájmům, které jim SUAS mohla, v porovnání s tržním nájmem v Chodově, nabídnout.

Migraci osob ze SVL stimuluje především faktická nutnost odejít z původního bydliště, spolu se značně omezenými možnostmi sehnat stabilní bydlení. V případě některých pronajímatelů v SVL v Sokolově byly odhaleny i legální smlouvy uzavírané na dobu jednoho měsíce, které jsou po uhrazení nájmu prodlouženy na další měsíc, což vytváří nestabilní zázemí, v němž jsou nuceni někteří respondenti žít i dlouhodobě.

Nezbytnost rychlého nalezení bydlení a také ochota některých pronajímatelů bydlení v SVL rozložit kauci na byt do několika nájmů jsou významnými důvody, proč obyvatelé SVL opět „volí“ bydlení v SVL, byť za cenu vysokých nájmů, prekérních smluv a nekvalitního bydlení. Rodinné vazby bývají často zmiňovány jakožto klíčový faktor, proč se obyvatelé SVL stěhují právě do dané obce – pro marginalizované obyvatelstvo s nízkým sociálním i ekonomickým kapitálem jsou tyto vazby mnohdy jedinou záchrannou sítí při potenciálních problémech.

Na migraci v rámci regionu se svými bytovými politikami zčásti podílely i některé menší obce v okolí (například Rotava ale i další), které reaktivně postupně vyhlášovaly opatření obecné povahy o tzv. bezdoplatkových zónách¹. Obce se tímto způsobem snažily „řešit“ problematiku SVL, čímž spolu s odkupem v minulosti zprivatizovaných bytů, dalším neprodlužováním smluv stimulovaly zvýšenou migraci obyvatel SVL do regionálních center.

¹ Soudem již zrušené.

Proces nabývání bydlení v SVL je v případě Sokolova a Kraslic podobný. Nikdo z respondentů nevedl využití realitních kanceláří², oproti tomu řada obyvatel SVL zmiňovala vlastní sítě a vazby, kdy respondenti získali kontakt na poskytovatele bydlení v SVL od příbuzných či známých (zpravidla telefonní číslo či zprostředkování osobního kontaktu). Dalším hojně využívaným nástrojem byly facebookové kontakty a skupiny, které tyto informace též zprostředkovaly. Částečně jako prostředník kontaktu při ubytování v SVL fungovali i sociální pracovníci³ či se vyskytovaly odpovědi: „*našla jsem si to sama*“ nebo „*znal jsem ho [poskytovatele bydlení] z dřívější doby*“.

Osoby s nízkými příjmy a nízkým sociálním statusem jsou při hledání bydlení omezeny právě na výše uvedenou část nájemních bytů. Tito lidé prakticky nemají šanci dostat se do bytů se standardní kvalitou. Platí to zvláště pro Romy, neboť významným limitem získání pronájmu na běžném trhu s byty je velká neochota majitelů pronajímat byty romským zájemcům. Pro sociálně znevýhodněné však nejsou příliš dostupné ani byty v obecním majetku. Městský bytový fond disponuje v Kraslicích zhruba osmdesáti byty, dvěma byty pro osoby ve finanční nouzi a jedním startovacím bytem. Město Sokolov disponuje bytovým fondem s 320 byty, kdy je část vydělena na byty pro seniory od 60 let. Výše nájmu v městském bytě v Sokolově je běžně 65 Kč/m² a pro seniory 33 Kč/m². V Kraslicích je výše nájmu okolo 40 Kč/m². Všechny tyto částky jsou hluboko pod výší nájmu v komerčním bydlení a o mnoho níže, než obvykle činní nájemné v sociálně vyloučených lokalitách. Zároveň je pro potencionální uchazeče celý proces přidělování bytů netransparentní, a to v případě obou zmiňovaných obcí. Obec Vřesová nemá ve svém majetku žádné bytové jednotky.

Ztížený přístup ke kvalitnímu bydlení představuje jeden ze závažných projevů sociálního vyloučení. Problémem však jsou i malé šance na zlepšení bytové situace. V regionu není dostatečná kapacita standardních bytů dostupných pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, které jsou pak kvůli tomu nuceny migrovat po bytech s nízkou kvalitou, jež jsou často ve vlastnictví tzv. obchodníků s chudobou. Častá migrace zhoršuje nestabilitu domácností potýkajících se s kumulací problémů (zadluženost, bariéry vstupu na trh práce, zdravotní problémy, závislosti, atd.), je překážkou k poskytování dlouhodobé sociální práce a navíc hrozí přenášení problémů z jedné obce na druhou, jež způsobuje jejich neochotu problematiku sociálního vyloučení aktivně řešit jinak než vytlačováním sociálně vyloučených lidí ze svých katastrů.

² Jejich jednání často respondenti ze SVL označovali jako diskriminační vůči sociálně vyloučeným.

³ například při ubytování sociálně slabých na některou z ubytoven v Kraslicích

2. Seznam zkratek

APK:	Asistent prevence kriminality
ASZ:	Agentura pro sociální začleňování (v textu také: Agentura), Odbor (Agentura) pro sociální začleňování MMR ČR
FG:	Focus groups
KÚKK:	Krajský úřad Karlovarského kraje
NNO:	Nestátní (nevládní) nezisková organizace
MOP:	Dávka pomoci v hmotné nouzi (mimořádná okamžitá pomoc)
MP:	Městská policie
MPSV:	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
OOP:	Opatření obecné povahy
OOP:	Obvodní oddělení policie
ORP:	Obec s rozšířenou působností
OSPOD:	Orgán sociálně právní ochrany dětí
PČR:	Policie České republiky
SAS:	Sociálně aktivizační služba/y pro rodiny s dětmi nebo pro seniory a osoby se zdravotním postižením
SPO:	Společně posuzované osoby
SPSZ:	Strategický plán sociálního začleňování
SUAS:	Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s.
SV:	Sociální vyloučení
SVJ:	Společenství vlastníků bytových jednotek
SVL:	Sociálně vyloučená lokalita
VDP:	Vzdálená dílčí podpora
UoZ:	Uchazeč/i o zaměstnání
ÚP:	Úřad práce České republiky

3. Cíle tematického výzkumu

V rámci spolupráce Agentury pro sociální začleňování s obcemi v okrese Sokolov byla v regionu identifikována zvýšená míra migrace. Jednotlivci i rodiny se stěhují v rámci obcí i mimo ně - Sokolov, Kraslice, Vřesová, Oloví, Rotava a další. Cílem výzkumu je zachytit push and pull faktory, ovlivňující migrační trajektorie těchto osob na Sokolovsku, kdy důraz výzkumu je kladen zejména na výše vyjmenované obce. Výzkum je založený na zpracování dostupných statistických a institucionálních dat, rozhovorech s vybranými experty a místními aktéry a na terénním šetření v SVL i mimo SVL v katastru zkoumaných obcí.

Vzhledem k předpokladu, že migraci do značné míry ovlivňuje dostupnost bydlení, výzkum se zaměřuje na popis situace na trhu s byty (vliv dosavadních politik, substandardní bydlení, obchod s chudobou), dále se zabývá problematikou nájemních vztahů (neexistence či legalitu nájemních smluv v SVL, délka těchto smluv, proces ukončení nájemní smlouvy například z důvodu neplacení nájmu) a zachycuje strategie shánění jiného bydlení osobami ohroženými sociálním vyloučením v případě změny bydliště, čehož se týká i popsání specifického procesu zprostředkování bydlení v SVL. Pozornost je věnována rovněž obecným migračním makro trendům na územích zkoumaných obcí.

4. Standardy výzkumné práce ASZ

Výzkumníci Agentury pro sociální začleňování (ASZ) ctí obecně uznávané standardy kvality a etiky výzkumné práce. Mezi tyto standardy kvality patří především dodržování zásady validity a reliability dat. Validity (platnosti) dat je v ASZ dosahováno longitudinálním šetřením na místě, pečlivým výběrem (rekrutací) respondentů, užitím vhodných nástrojů výzkumu (scénáře rozhovoru, karty checklistů a indikátorů sociálního vyloučení, příp. výzkumnického deníku) i za pomoci přímých citací.

Pro zajištění validity dat výzkumníci v ASZ při své práci využívají tzv. metodu triangulace zdrojů, kdy závěry z terénního šetření vycházejí z kombinace min. 3 zdrojů zjištění informací. Práce výzkumníků ASZ je dále založena i na triangulaci výzkumných metod. Mezi standardní použité metody v ASZ tak patří zúčastněné/nezúčastněné pozorování, polostrukturované rozhovory, sekundární analýza získaných dat včetně statistických dat (deskresearch), skupinové rozhovory (FG), příp. dotazníková šetření. Výzkumníci využívají i tzv. triangulaci zjištění v časové ose, tj. ověřují získaná data v rozličných etapách výzkumu.

Reliability (spolehlivosti) dat dosahují výzkumníci v ASZ standardizovaným postupem analýzy dat od jasně stanovených oblastí dotazování (scénáře rozhovorů), vyhotovením přepisů rozhovorů až po kódování sebraných dat (tzv. clustering). Při kódování výzkumníci ASZ redukuje velké množství získaných dat do menších počtů analytických jednotek (clusterů) na základě souvislostí (podobnosti či odlišnosti). Se sběrem a s analýzou dat končí výzkumníci v ASZ v momentě tzv. nasycení (saturace) dat. Nasycením se chápe jev, kdy již nepřicházejí nové informace či poznatky z terénu, naopak se objevují stále stejné vzorce a kategorie.

Při své práci se výzkumníci ASZ řídí Etickým kodexem výzkumníků Agentury pro sociální začleňování, který ukotvuje mimo jiné práci s citlivými daty či neustrannost vůči subjektům v terénu. Ve zprávách o výsledcích výzkumníci v ASZ jasně rozlišují mezi poznatky zjištěnými od respondentů, svou interpretací těchto poznatků a jakýmkoliv doporučeními na nich založenými. Použití tohoto kodexu mj. znamená, že v šetření není narušeno soukromí a důstojnost respondentů, respondenti byli vždy informováni o smyslu výzkumu a v případě nahrávání požádáni o jeho svolení. Samozřejmostí je i zaručená anonymita dotazovaných respondentů.

4.1. Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces exkluze lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají sníženou míru přístupu ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci. Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na dávkách v hmotné nouzi, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich **kombinace**, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti.

Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Kombinace intenzity přítomnosti těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší. Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o sociálně vyloučené lokalitě. **Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají** působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou schvalované zákony, postoje institucí, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi které se řadí životní styl samotných sociálně vyloučených, všechny tyto faktory se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná převážně o etnicitu romskou.

4.2. Migrace

Migrace je prostorové přemístování osob přes libovolné hranice (zpravidla administrativní), spojené se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší, příp. „na trvalo“. Migrace je jedna z forem prostorových pohybů obyvatelstva, pro něž se používá souhrnný pojem mobilita (hybnost). Dočasná změna bydliště, dojíždění či naopak vyjíždění a cestování se neoznačuje jako migrace. Rozeznáváme migraci vnitrostátní (pokud nejsou překročeny hranice daného státu) a mezinárodní (překročení státních hranic).

Migrace obyvatel je výsledkem kombinace push a pull faktorů. Push faktory jsou takové, které nutí lidi stěhovat se z jejich domovů. Mohli bychom mezi ně zařadit například nedostatek pracovních příležitostí, nedostatečné zajištění bezpečnosti, vysoká kriminalita a další. Naopak okolnosti, které přinucující stěhování do určitých oblastí, se nazývají pull faktory (nabídka zaměstnání, vyšší úroveň života, nízká kriminalita, možnosti zaměstnání či politická stabilita). Migraci vyplývající z vlastní iniciativy migranta nazýváme dobrovolnou migrací. Na druhou stranu, pokud je člověk vyhoštěn nebo evakuován mluvíme o nedobrovolné migraci. Dále se migraci přiřkládají přívlasky individuální, kolektivní a masová podle počtu migrujících.⁴

Migrace sociálně vyloučených má určitá specifika, kdy je možno rozlišit „mezi cyklickou a trvalou migrací [...]“. *Cyklická, opakovaná migrace je velmi často způsobena zadlužením [...] (nejčastěji z důvodu dluhu na nájemném) [...]. Za nejtypičtější případ autoři studií považují mladé páry, romské či smíšené, jejichž migrační cesty začínají po odchodu z domácnosti rodičů, kdy se mladý pár začíná vůči majiteli bytu zadlužovat. Ve většině případů dlužníci odejdou nakonec sami, když už se jim zdá vystěhování nevyhnutelné [...] část cílové skupiny mění ubytování až čtyřikrát za rok [...] Častěji jde také o domácnosti, které neměly možnost si našetřit na kauci a přejít do standardního nájemního bydlení“* (Čada a spol., 2015, 70). Právě nízké příjmy, zadluženost a vysokoprahost standardního bydlení vytváří specifický trh s bydlením, zacíleným na sociálně slabé, kteří kvůli výši kaucí, poplatkům zprostředkovatelům či prostému rasismu nemají šanci získat jiné (/standartní) bydlení. Tyto důvody vedou k často cyklickému stěhování se po bytech „obchodníků s chudobou“- majitelů, o nichž je mezi sociálně vyloučenými známo, že pronajímají byty Romům či sociálně slabým lidem. Toto bydlení bývá často hrazeno z významné části ze sociálních dávek. Fenomén cyklického stěhování se se týká i azylových domů či ubytoven. „*Obecně pro všechny studie migračních trendů platí fakt, že push faktory převládají nad pull faktory. Mezi nejčastěji zmiňované push faktory pak patří zadluženost, nevyhovující stav objektů či neshody v místě bydliště, mezi pull faktory se objevují příbuzenské sítě či role zprostředkovatelů“* (ibid.).

⁴ Zdroj: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Migrace-CSD1.pdf> (staženo 2.8.2021)

4.3. Dávky hmotné nouze

Stanovit jasná kritéria pro kvantifikaci sociálně vyloučených osob není jednoduché. Přibližnou velikost cílové skupiny lze odhadnout na základě několika relevantních ukazatelů, jež odkazují k ohrožení různými rizikovými faktory. Jedním z indikátorů může být počet příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi v území. Změny v počtu příjemců dávek hmotné nouze a společně posuzovaných osob v jednotlivých obcích pak mohou indikovat odchod nebo příchod sociálně znevýhodněných v jednotlivých obcích.

Dávky hmotné nouze jsou formou pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, které umožňují uspokojení základních životních potřeb. Osoby sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené mají nedostatečné finanční prostředky na pokrytí základních životních nákladů a počet osob závislých na dávkách hmotné nouze nám proto pomáhá dokreslit obrázek socioekonomické situace obyvatel regionu. Pro získání dávek hmotné nouze není nutné přihlášení k trvalému pobytu. Dávky se nevyplácejí jen individuálně, tedy za jednu osobu, velice často jedna žádost zahrnuje společně posuzované osoby (SPO). Do výše vyplacených dávek se tedy promítá, kolika společně posuzovaných osob se žádost týká a také jaké další dávky společně posuzované osoby pobírají (starobní důchod, invalidita, peněžité dávky nemocenského pojištění a další dávky státní sociální podpory).

Jednou z dávek v hmotné nouzi, která pomáhá osobě či rodině při nedostatečném příjmu, je příspěvek na živobytí (PnŽ). Nárok na příspěvek na živobytí vzniká osobě či rodině, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky živobytí, která je stanovována individuálně. Zároveň zjištění snížení objemu vyplacených sociálních nemusí automaticky znamenat zlepšení situace vyloučených osob, neboť: *„vinou nulové valorizace životního minima a zároveň rostoucí výše minimální mzdy [se] rozšiřuje segment obyvatel, kteří mají velmi nízké příjmy, a s ohledem na rostoucí životní náklady žijí na hranici chudoby, přesto však při sečtení příjmu své domácnosti nemají nárok na dávku pomoci v hmotné nouzi (HN), jejíž součástí je příspěvek na živobytí. Nicméně svoji roli na úrovni celé ČR hraje bez pochyby také skutečnost pozitivního vývoje v ekonomické oblasti a na trhu práce s legálním (částečně i nelegálním) zaměstnáním“* (Siglová, 2020, 10). Další dávkou v hmotné nouzi je doplatek na bydlení (DnB). Na rozdíl od příspěvku na bydlení je možné jej získat na ubytování v ubytovnách, pobytových službách a dalších nestandardních typech bydlení.

5. Metodologie a zdroje dat

Sběr dat probíhal v květnu a v červnu 2021. Při výzkumu bylo použito kombinace kvantitativních a kvalitativních metod (mixed methods), kdy jsou analyzována získaná kvantitativní a kvalitativní data společně. Další z metod uplatněných v případě šetření na Sokolovsku, byl i tzv. desk research, tedy sekundární analýza dostupných zdrojů. Tato metoda spočívá v získávání a následné analýze dat od institucí a organizací jako jsou např. Úřad práce, místní samosprávy, městské policie, PČR nebo NNO. S vytipovanými institucionálními aktéry byly realizovány zaznamenávané polostrukturované rozhovory. Rozhovory byly provedeny i s obyvateli bytů či ubytovacích zařízení s vyšší koncentrací osob ohrožených sociálním vyloučením, na něž byl výzkum zaměřen především. Kontaktováni byli správci bytových fondů obcí či pracovníci ubytoven. Jednotliví aktéři byli vybíráni na základě vztahu ke klíčovým institucím, zkoumaným lokalitám a vztahu k definovaným tématům tematicko-průřezového výzkumu. Z již provedených rozhovorů byli tipováni další potenciální respondenti (snowball method). Rozhovory cílily na zjištění předem stanovených výzkumných okruhů, jejichž význam se měnil dle relevance a obsahu již zaznamenaných výpovědí. Komplementární metodou celého výzkumného šetření bylo pozorování. Polostrukturované rozhovory byly zpracovány pomocí metody otevřeného kódování. **Citace uvedené v tomto textu reprezentují typické, opakující se výpovědi, popis skutečností, postojů a názorů, potvrzené z více různých zdrojů, od více respondentů.**

5.1. Respondenti, přehled rozhovorů

Rozhovory byly vedeny jak se zaměstnanci relevantních odborů úřadů měst Kraslice a Sokolov jako byl odbor správy majetku, sociální odbor, OSPOD a státními institucemi jako je Úřad práce, tak se zástupci neziskového sektoru, církve či provozovateli ubytování. Proběhl též rozhovor s místostarostou obce Vřesová, se styčnou důstojnicí pro menšiny PČR v Karlovarském kraji a jejími podřízenými pro Chodov a Kraslice. Dále proběhl skupinový rozhovor s asistenty prevence kriminality působícími u Městské policie Sokolov.

Zejména ale bylo realizováno významné množství rozhovorů s obyvateli sociálně vyloučených lokalit, a také s některými z obyvatel zkoumaných obcí, kteří v bezprostředním okolí těchto lokalit žijí.

Rovněž se uskutečnila návštěva řady okolních obcí včetně rozhovorů s místními, jak z řad vyloučené, tak majoritní skupiny obyvatel.

Specifickou součástí výzkumu bylo plošné dotazníkové šetření v obci Vřesová, při němž bylo zaklepáno na všechny vchodové dveře bytů v obci. Úspěšnost vyplnění krátkého dotazníku byla cca 40 %. Stejným dotazníkem na téma bydlení a migrace byli osloveni náhodně vybraní obyvatelé SVL v Sokolově a Kraslicích.

Tabulka 1: Přehled realizovaných rozhovorů

Instituce/pozice	Počet rozhovorů
Odbor správy majetku	2 rozhovory (3 lidé)
ÚP, sociální odbor, hmotná nouze, OSPOD	6 rozhovorů (10 lidí)
Zástupci PČR, MP a APK	4 rozhovory (10 lidí)
NNO, církev	8 rozhovorů (cca 20 lidí)
Místostarosta obce vřesová + zaměstnanci obce	1 rozhovor (4 lidé)
Mediátorka na podporu zdraví (v SVL)	1 rozhovor (1 osoba)
Obyvatelé Sokolovska (běžná populace)	Cca 12 rozhovorů
Majitelé či provozovatelé ubytoven	3 rozhovory (3 lidé)
Obyvatelé lokalit s vyšším podílem sociálně vyloučených, sociálně vyloučené lokality	Desítky rozhovorů

6. Okres Sokolov

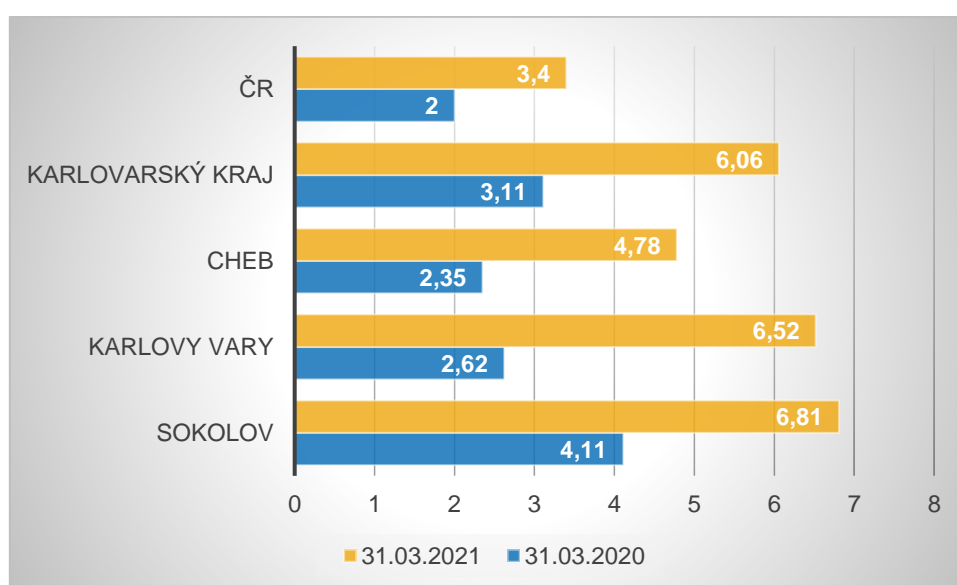
Okres Sokolov leží v západních Čechách v Karlovarském kraji a na jeho území se rozkládají správní obvod obce s rozšířenou působností Sokolov (ORP Sokolov) a správní obvod obce s rozšířenou působností Kraslice (ORP Kraslice). V ORP Sokolov žilo v roce 2020 75 028 obyvatel a v ORP Kraslice 13 184 obyvatel. Okres Sokolov je prostorově znevýhodněný periferním umístěním v rámci ČR a zároveň ovlivněn specifickým historickým vývojem (předválečné a poválečné změny v osídlení, odsun českého a židovského obyvatelstva, odsun německých obyvatel, následné dosídlování), typickým pro příhraniční oblasti bývalých Sudet, nejen v kontextu Karlovarského kraje: *„Nezapomeňte na skladbu obyvatelstva tady dřív, když teda byly doly, tak sem šli lidi z celý republiky, protože tady dostali práci, vydělali si slušný peníze a okamžitě vlastně dostávali byt, takže ta skladba obyvatelstva sehrála svoji velkou roli. A to jsou prostě faktory, který nelze opomenout. Dneska je to tak, že doly se zavírají, spousta návazných provozů s tím skončila, byly tady velikánský sklárny, to všechno zmizelo, byly tady porcelánky, to všechno zmizelo. V podstatě tady ten průmysl celkově jakoby zanikl, zůstalo tady toho hodně málo“* (Soc.odbor).

Obrázek 1 - Okres Sokolov s vyznačenými zkoumanými obcemi a minimapou ČR⁵

⁵ Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Sokolov - (staženo 5.8.2021) vyznačení obcí a doplnění minimapy provedeno výzkumníkem

Okres Sokolov se mimo jiné potýká se zvýšenou nezaměstnaností, která je nad úrovní nezaměstnanosti nejen ČR, ale i v rámci Karlovarského kraje: „Úřad práce v Karlovarském kraji evidoval na konci března 2021 celkem 11 948 uchazečů o zaměstnání, z toho 11 397 dosažitelných. Podíl nezaměstnaných byl v Karlovarském kraji nejvyšší v rámci celé ČR a dosáhl hodnoty 6,06 %. [...] Z okresů Karlovarského kraje vykazoval v březnu 2021 největší nezaměstnanost okres Sokolov. Podíl nezaměstnaných osob v tomto okrese činil 6,81 %. V celorepublikovém srovnání tak tento okres obsadil celkové 72. místo pomyslného žebříčku okresů ČR. Naopak nejnižší hodnotu tohoto ukazatele [v rámci Karlovarského kraje] zaznamenal okres Cheb (4,78 %), který se umístil na 56. místě pomyslného celorepublikového žebříčku [v ČR je celkem 76 okresů]”.⁶

Obrázek 2 - Podíl nezaměstnaných v Karlovarském kraji a jeho okresech k 31. 3. 2020 a k 31. 3. 2021 (%)⁷

Vývoj nezaměstnanosti a řešení jejích dopadů v rámci jednotlivých okresů Karlovarského kraje reflektovala v rozhovorech řada respondentů: „troufnu si tvrdit, že fakt hodně lidí odtud odešlo. A co mne napadá nebo mám jakoby informace: hodně se rozmáhá za mne jakoby chebský region, fakt. Cheb to pochopil, to mne úplně fascinuje. V životě bych tomu nevěřila. Ale Cheb udělal novou strategii [...] Takže oni udělali pěknou věc: uvědomili si, že mají blízko hranice, uvědomili si, že když sníží pozemky níž, než Sokolov, tak logicky střední vrstva, která pracuje z devadesáti procent v Německu, se nastěhuje tam. A to se stalo“ (NNO). Skutečně na základě dat ohledně zaměstnanosti lze vypočítat odlišnou kondici blízkého Chebska: „...[V Karlovarském kraji] na 1 volné pracovní místo připadalo 2,68 uchazeče o zaměstnání [...] Z okresů Karlovarského kraje je na tom stále nejlépe okres Cheb, kde na 1 volné pracovní

⁶ Zdroj: <https://www.kurzy.cz/zpravy/588616-16-04-2021-nezamestnanost-v-karlovarskem-kraji-k-31-3-2021-podle-mpsv/> (staženo 12.8.2021)

⁷ Zdroj: ibid, data za ČR doplněna

místo připadá 1,43 uchazeče o zaměstnání. Naopak nejhorší bilanci můžeme tradičně pozorovat v okrese Sokolov, na konci sledovaného měsíce [březen 2021] zde připadalo na 1 volné pracovní místo dokonce 5,54 uchazečů.“⁸

Z expertního rozhovoru též vyplynula významnost faktu, že jsou v Karlovarském kraji umístěny tři věznice, z toho dvě k okrese Sokolov a jedna v okrese Karlovy Vary, což může mít též vliv na situaci ve zkoumaných obcích i ve vztahu k migraci: „Když si vezmete, že v naše správním obvodě jsou dvě velký věznice, to taky hraje velikánskou roli. Kterej okres to má? A za rohem vlastně máme Vykmánov, to je jedna z největších věznic, každá ta věznice má svojí specifikaci, že jo. Vykmánov to, že teda tam si odpykávají trest lidí, který jsou vlastně v důchodovém věku, který už nemůžou pracovat, lidí, který jsou nemocný, takže tohleto jsou prostě potom věci, který všechny hrajou velkou roli, (soc.odbor).

⁸ Zdroj: <https://www.kurzy.cz/zpravy/588616-16-04-2021-nezamestnanost-v-karlovarskem-kraji-k-31-3-2021-podle-mpsv/>

6.1. Kraslice

Obec Kraslice leží v těsné blízkosti hranic s Německem, kde hned za hranicemi leží jeho partnerské město Klingenthal. Na začátku 20. století existovala souvislá zástavba mezi oběma obcemi skrze osadu Hraničná, která ale byla v padesátých letech 20. století vysídlena a zbořena kvůli zřízení neobydleného pohraničního pásma. Obec tak má zajímavou ale i pohnutou historii, dřívější i nedávnou: „*Pokud se na kterémkoliv místě Čech vyslovilo jméno Kraslice, mnozí si vybavili spontánně jména dvou závodů, Amati anebo Krajka... První z nich ještě sice existuje, a dokonce vyrábí hudební nástroje, ale je v insolventi. Krajka už v Kraslicích neexistuje*“⁹.

V Kraslicích žilo v roce 2020 6705 obyvatel. V roce 2016 to bylo ale o cca 100 obyvatel více. Obec tak v současnosti trpí vyliďňováním a stárnutím populace, které jsou patrné z následující tabulky, jež ukazuje též zvýšení průměrného věku obyvatel o 0,5 roku během posledních čtyř let: „*Kraslice jako takové: máme kolem osmi tisíc obyvatel, ty počty jdou teda dolů. Lidé, řekla bych, i vzdělanostně výš, odcházejí,*“ (ÚP).

Tabulka 2 - Počet obyvatel Kraslic¹⁰

		2016	2017	2018	2019	2020
Počet obyvatel celkem		6 802	6 802	6 749	6 767	6 705
v tom podle pohlaví	muži	3 416	3 416	3 382	3 396	3 363
	ženy	3 386	3 386	3 367	3 371	3 342
v tom ve věku (let)	0-14	1 017	1 047	1 037	1 064	1 070
	15-64	4 401	4 335	4 256	4 207	4 126
	65 a více	1 384	1 420	1 456	1 496	1 509
Průměrný věk		43,2	43,3	43,5	43,6	43,7

Mírně se snižující počet obyvatel v Kraslicích je způsoben jak přirozenou změnou obyvatel, kdy počet narozených je menší než zemřelých, ale také změnou způsobenou stěhováním obyvatel. Z následující tabulky je možné ukázat, že se střídají roky, kdy je počet přistěhovalých obyvatel vyšší než vystěhovalých a naopak, byť ve výsledku spíše lidé z Kraslic odchází.

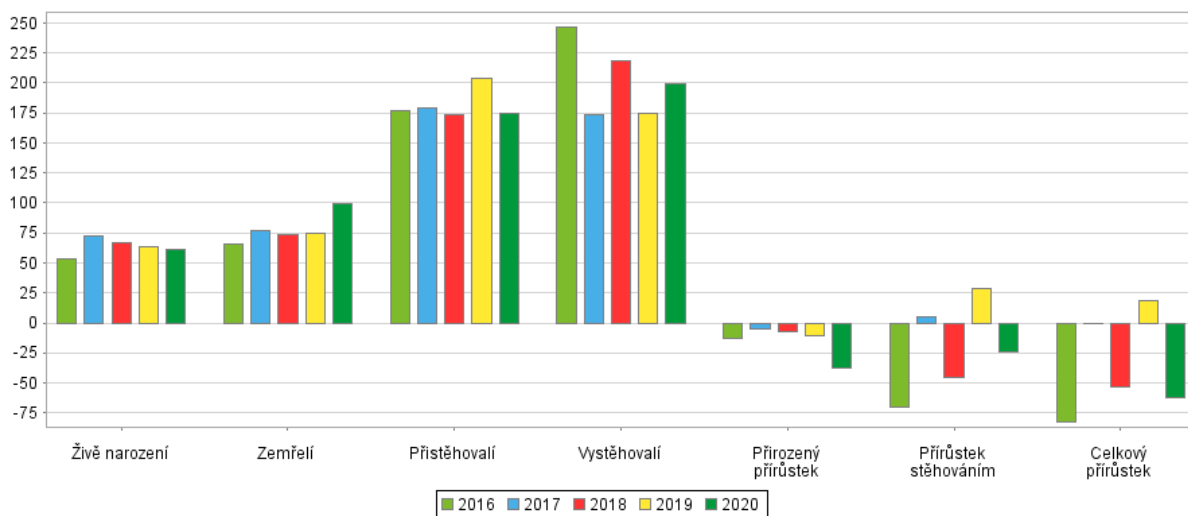
⁹ Zdroj: https://sokolovsky.denik.cz/zpravy_region/krajku-v-kraslicich-nazyvali-mnozi-tovarnou-na-krasu-20191022.html (staženo 27.7.2021)

¹⁰ Zdroj: Český Statistický Úřad (staženo 27.7.2021)

Tabulka 3 - Změny počtu obyvatel Kraslic¹¹

		2016	2017	2018	2019	2020
Živě narození		53	72	67	64	61
Zemřelí		66	77	74	75	99
Přistěhovalí		177	179	173	204	175
Vystěhovalí		247	174	219	175	199
Přírůstek (úbytek)	přirozený	-13	-5	-7	-11	-38
	stěhováním	-70	5	-46	29	-24
	celkový	-83	-	-53	18	-62

V letech 2017 a 2019 se počet obyvatel Kraslic mírně zvyšoval, ostatní roky značně snižoval. Přesto město Kraslice stále funguje jako přirozené centrum relativně malého příhraničního regionu. Počet obyvatel ORP Kraslice se zmenšil z 14 050 v roce 2003¹² na 13 001 v roce 2020¹³. V obou sledovaných letech šlo o nejméně obydlené ORP v Karlovarském kraji. Hustota zalidnění též klesla z 53 obyvatel na km² v roce 2003 na 50 obyvatel na km² v roce 2020.

Obrázek 3 - Změny počtu obyvatel Kraslic¹⁴

Právě stěhování se do a z Kraslic je pro počet obyvatel města významnějším fenoménem, než je přirozený přírůstek (počet narozených a zemřelých obyvatel).

¹¹ Zdroj: Český Statistický Úřad (staženo 27.7.2021)

¹² Zdroj: <https://www.czso.cz/documents/10180/20537286/kraslice.pdf/017dd63f-c5db-4e57-9877-d49d47c0eb0b?version=1.0> (staženo 27.7.2021)

¹³ Zdroj: <https://www.czso.cz/documents/11244/35446409/414104.pdf/b2a345bd-8492-4b66-a752-f8fd468dd94f?version=1.17> (staženo 2.8.2021)

¹⁴ Zdroj: Český Statistický Úřad (staženo 27.7.2021)

6.1.1. SVL Kraslice

V Kraslicích se nevyskytují žádné skupiny několika domů či dokonce ulice, které by byly označitelné za sociálně vyloučené, tak jak tomu je například v jiných příhraničních městech ČR: „já snad mám takový pocit, že tady v Kraslicích ani není vyloženě nějaká jedna vyloučená lokalita jako taková“ (odbor správy majetku). Je ale možné definovat několik konkrétních objektů, které se zaměřují na poskytování bydlení sociálně slabým, aniž by se jednalo o sociální službu.

Následující tabulky uvádějí absolutní počty příjemců sociálních dávek (příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení), rozdělené na počty „příjemců“ v levé části tabulek a na počty příjemců včetně „společně posuzovaných osob“ (takzvaných „SPO“) v pravé části tabulek. Společně posuzovanými osobami jsou tak děti a další členové domácností příjemců sociálních dávek, včetně samotných příjemců z levé části tabulky. Jedná se tak o přehlednější vyjádření absolutních počtů skutečně ohrožených osob, žijících v konkrétních ulicích. Zároveň lze vidět proměny v čase v posledních letech.

Tabulka 4 - Ulice Kraslic - příspěvky na živobytí¹⁵

Kraslice - ulice ¹⁶	Počet příjemců (bez dalších SPO) s trvalou adresou v obci Kraslice				Počet příjemců vč. dalších SPO s trvalou adresou v obci Kraslice			
	příspěvek na živobytí							
	prosinec 2016	prosinec 2018	prosinec 2020	březen 2021	prosinec 2016	prosinec 2018	prosinec 2020	březen 2021
Pohraniční stráž	16	1 až 5	9	8	46	14	37	31
Havlíčková	8	6	8	8	35	21	26	27
Školní	9	6	9	10	19	15	25	26
Wolkerova	16	11	11	11	24	17	20	20
B. Smetany	10	1 až 5	11	11	22	8	17	17
nám. T. G. Masaryka	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	13	6	16	16
5. května	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	12	15	16	16
Dukelská	6	1 až 5	1 až 5	1 až 5	18	17	21	15
Barvířská	6	1 až 5	1 až 5	1 až 5	18	1 až 5	12	13
Čs. armády	7	1 až 5	1 až 5	1 až 5	21	1 až 5	12	13
Hradební	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	9	1 až 5	11	11
nám. 28. října	13	8	10	9	15	8	10	9
Pod nádražím	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	11	1 až 5	1 až 5	1 až 5
Mlýnská	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	7	1 až 5	1 až 5
Husova	1 až 5	0	1 až 5	1 až 5	6	0	1 až 5	1 až 5
Svatopluka Čecha	1 až 5	1 až 5	1 až 5	0	9	6	1 až 5	0
U Svatavy	1 až 5	1 až 5	0	0	8	7	0	0
V zátiší	1 až 5	1 až 5	0	0	16	11	0	0
Resslova	1 až 5	0	0	0	22	0	0	0
Celkem ¹⁷	116	64	83	80	327	162	233	222

¹⁵ data od MPSV (obdrženo 20.5.2021)

¹⁶ Ulice seřazeny dle počtu příjemců příspěvku na živobytí včetně dalších SPO s trvalou adresou v obci Kraslice k březnu 2021, v tabulce jsou ulice s 6 a více SPO v alespoň jednom sledovaném období. Červeně jsou počty vyšší než 20 osob, meruňkově počty vyšší než 5

¹⁷ Pro výpočet součtu osob byla anonymizovaná hodnota „1 až 5“ nahrazena hodnotou 2,5 osoby a výsledná suma zaokrouhlena

Oproti roku 2016 se v roce 2020 počet příjemců PnŽ včetně SPO významně zvýšil pouze na ulici Školní a mírně vzrostl i na náměstí T. G. Masaryka či 5. května. Různou měrou se snížily jejich počty ve všech ostatní ulicích, byť zůstaly vysoké v ulici Pohraniční strážě, Havlíčkově a v už jmenované ulici Školní. Ve srovnání s rokem 2016, kdy ve sledovaných ulicích bylo evidováno celkem 327 příjemců PnŽ včetně SPO, došlo v roce 2020 významnější změně, neboť počet příjemců PnŽ včetně SPO klesl téměř o třetinu (na 222). Nižší počet příjemců sledované dávky ve vybraných ulicích byl pouze v roce 2018.

Tabulka 5 - Ulice Kraslic - doplatky na bydlení¹⁸

Kraslice - ulice ¹⁹	Počet příjemců (bez dalších SPO) s trvalou adresou v obci Kraslice				Počet příjemců vč. dalších SPO s trvalou adresou v obci Kraslice			
	doplatek na bydlení							
	prosinec 2016	prosinec 2018	prosinec 2020	březen 2021	prosinec 2016	prosinec 2018	prosinec 2020	březen 2021
Pohraniční strážě	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	12	1 až 5	15	12
Havlíčková	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	11	6	12	18
Školní	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	6	1 až 5	1 až 5	12
Wolkerova	11	7	1 až 5	1 až 5	17	10	7	1 až 5
B. Smetany	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	12	1 až 5	1 až 5
nám. T. G. Masaryka	0	1 až 5	1 až 5	1 až 5	0	6	10	10
5. května	1 až 5	0	1 až 5	1 až 5	1 až 5	0	1 až 5	1 až 5
Dukelská	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	8	1 až 5	10	9
Barvířská	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	11	1 až 5	9	1 až 5
Čs. armády	1 až 5	0	1 až 5	1 až 5	1 až 5	0	8	1 až 5
Hradební	0	0	1 až 5	1 až 5	0	0	1 až 5	1 až 5
nám. 28. října	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5
Pod nádražím	0	0	0	1 až 5	0	0	0	1 až 5
Mlýnská	0	0	0	0	0	0	0	0
Husova	0	0	0	0	0	0	0	0
Svatopluka Čecha	1 až 5	1 až 5	1 až 5	0	1 až 5	1 až 5	1 až 5	0
U Svatavy	0	0	0	0	0	0	0	0
V zátiší	1 až 5	1 až 5	0	0	10	0	0	0
Resslova	1 až 5	0	0	0	7	0	0	0
Celkem²⁰	41	32	33	33	95	49	86	81

Velice podobné trendy panovaly i v případě doplateků na bydlení, kdy nejvíce příjemců včetně SPO žilo v roce 2020 v ulici Havlíčkově, Pohraniční strážě a Školní, ve kterých došlo k mírnému vzrůstu počtů příjemců včetně SPO. Významný úbytek příjemců DnB včetně SPO byl zaznamenán v ulicích Wolkerova a Barvířská.

Po srovnání výše vyobrazených dat s absolutními počty obyvatel daných ulic jsme získali procentuální zastoupení příjemců sociálních dávek mezi obyvateli daných ulic, což zobrazuje následující tabulka. Z té jsou patrné od roku 2016 klesající počty příjemců dávek v

¹⁸ data od MPSV (obdrženo 20.5.2021)

¹⁹ Výběr ulic kopíruje za účelem srovnání předchozí tabulku

²⁰ Pro výpočet součtu osob byla anonymizovaná hodnota „1 až 5“ nahrazena hodnotou 2,5 osoby a výsledná suma zaokrouhlena

konkrétních ulicích Kraslic, kdy jediné dvě ulice, kde počty těchto osob rostou, jsou ulice Školní a náměstí T. G. Masaryka. Ulice Školní pravděpodobně zejména kvůli domu uvedenému v textu níže, a náměstí T. G. Masaryka, což lze vysvětlit tím, že na adrese městského úřadu, mají příjemci dávek hmotné nouze hlášen trvalý pobyt, a proto dochází k výraznějšímu výskytu právě na této adrese. V případě nám. T. G. Masaryka jde tak spíše o důsledek oficiálního přihlášení adresy trvalého bydliště než o popis reality.

Tabulka 6 - Procenta obyvatel jednotlivých ulic, kteří jsou příjemci sociálních dávek (PnŽ, DnB)²¹

ulice ²²	Počet obyvatel		PnŽ - SPO		DnB - SPO	
	2016	2020	2016	2020	2016	2020
			%		%	
Pohraniční stráž	406	485	11	8	3	3
Havlíčková	271	315	13	8	4	4
Školní	141	164	13	15	4	2
Wolkerova	237	264	10	8	7	3
B. Smetany	565	638	4	3	0	0
nám. T. G. Masaryka ²³	18	19	72	84	0	53
5. května	72	94	17	17	3	3
Dukelská	102	136	18	15	8	7
Barvířská	140	156	13	8	8	6
Čs. armády	365	421	6	3	1	2
Hradební	221	242	4	5	0	1
nám. 28. října	226	236	7	4	1	1
Pod nádražím	385	425	3	1	0	0
Mlýnská	31	33	8	8	0	0
Husova	29	35	21	7	0	0
Svatopluka Čecha	186	204	5	1	1	1
U Svatavy	16	18	50	0	0	0
V zátíší	55	64	29	0	18	0
Resslerova ²⁴	-	-	-	-	-	-
Celkem	3466	3947	9	6	3	2

V roce 2016 tvořili příjemci PnŽ včetně SPO více než 10 % obyvatel v deseti ulicích Kraslic, v roce 2020 jich více než 10 % bylo pouze ve čtyřech ulicích. Trend změny tak ve sledovaných letech směřoval spíše směrem snižování počtu vyplacených dávek, byť jak bylo řečeno v kapitole **sociální dávky**, nemusí to automaticky znamenat plošné zlepšení životní situace vyloučených osob. Zároveň výše uvedená tabulka potvrzuje vzrůst celkového počtu obyvatel ve zkoumaných ulicích z 3466 na 3947 obyvatel, kdy počet lidí, žijících na uvedených

²¹ Data o počtech obyvatel ulic získána od MěÚ Kraslice (obdrženo 20.5.2021)

²² Ulice seřazeny dle % příjemců PnŽ v roce 2020. Červeně je značeno 31 a více procent, meruňkově 11 a více procent.

²³ Jedná se o ulici, kde sídlí Městský Úřad, který funguje jako evidenční adresa lidí bez jiné adresy trvalého bydliště, tedy se jedná o pobyt de iure, nikoli de facto

²⁴ Pro ulici Resslerova se nepodařilo dohledat důvěryhodná data

ulicích, tvořil v roce 2016 51 % všech obyvatel Kraslic, zatímco v roce 2020 už obyvatelé těchto ulic tvořili 59 % obyvatel Kraslic.

6.1.1.1. Bytové domy

Sociální vyloučení a migrace sociálně vyloučených se v Kraslicích kromě ubytoven týkají bytových domů. Ty jsou v relativně lepším stavebním stavu, než je tomu například ve vyloučených lokalitách v Sokolově. Nebyly zjištěny vyloženě nepřijatelné bytové prostory, přesto lze v případě některých objektů mluvit o problematickém bydlení, ať už z důvodu segregace, vysokých nájmu či jiných projevů sociálního vyloučení.

Školní 1802, 1803

Opakovaně se při debatě s relevantními aktéry ohledně kraslických vyloučených lokalit objevovala zmínka o ulici Školní. Řeč byla o panelovém domě se dvěma vchody a čísly popisnými 1802 a 1803. Jediným majitelem domu je podle katastru nemovitostí Josef Hill: „*To je Školní ulice, to je normálně panelák klasickéj, co koupil Pražák, kterej obchoduje opravdu jako s chudobou a tam ty lidi se opravdu jako mění*“ (NNO). Fenomén střídání obyvatel v domě se v rozhovorech opakoval: „*Tady v Kraslicích konkrétně Školní, kde vlastně jsou dva vchody v panelovém domě, kde ty změny [obyvatel] jsou častější*“ (Sociální pracovník). Může se ale jednat o popis různých období. Během výzkumu totiž řada bytů (cca 40 %) byla neobsazena a nevyužívána k pronájmu.

Stav společných prostor i bytů byl dobrý, jen balkony na společné chodbě byly zaneseny ptačím trusem, což bylo zmíněno i několika obyvateli domu. Soužití v domě bylo z pohledu majority, která tvoří cca 60 % obyvatel domu, některými označeno za (mírně) problematické.

Obrázek 4 - Bytový dům Školní 1802-1803 (foto vlastní)

Stížnosti (i majoritních) obyvatel objektu se týkaly poměrně vysokého nájmu a absence možnosti sehnat v Kraslicích jiné nájemní bydlení. Byly popsány i praktiky majitele, kdy například rozpočítává náklady na teplo mezi obyvatele poloprázdného domu, byť by každý z nich měl platit dle využívaných metrů čtverečných svého bytu: „*když klient přijde a hledá bydlení a těch možností upřímně tady moc není, tak rozhodně mu neříkám i když je v tý největší nouzi, tak mu neříkám, aby tam* [do Školní 1802,1803] šel“ (NNO)

Tabulka 7 - odpovědi obyvatel Školní 1802, 1803

Věk	délka bydlení na současné adrese	byt	Nájem	Délka smlouvy	předchozí bydliště	způsob nabytí bydlení	Komentář
20 let	2 roky	3+1	13500,-	1 rok	Slovensko	už tu předtím bydlel brácha	
45 let	5 let	1+1	6100,-	1 rok		bratr jim to tu našel, bydlel vedle	Chtěli by jinam do Kraslic
70 let	8 let	1+1	7300,-	1 rok			Spokojení s majitelem, problém hluk, smrdí tu tráva ve výtahu
30 let	6 let	3+1	7700,-	1 rok			Chce jít pryč ale problém s byty. Občanské soužití dobré
35 let				1 rok			Dříve neplatiči, dnes ne
50 let	15 let		9500,-		Rotava		Střídání lidí relativně často
60 let	7 let						Sousední byty neobydlené
			13500,-				V Pohodě
	15 let		11000,-	na neurčito		znali majitele	Není problém, Prázdné byty
35 let			12000,-				Sociální byty jen pro nepracující, -vysoký poplatek realitce

Resslova 2

Dům v ulici Resslova je opravenou historickou budovou se 6 plně obsazenými byty. Dům je podle katastru nemovitostí z 89 % společným jměním v Kraslicích podnikajících manželů, a z 11 % je v majetku další majitelky. Cca před 17 lety proběhla privatizace a jeden byt si pravděpodobně koupila obyvatelka daného bytu, zbytek koupili uvedení manželé. Během rozhovorů se sociálními pracovníky na tento dům přišla řeč pouze okrajově: „*Tak tady byl ten jeden dům, ne? Takovej problémovější ... pod nádražím, no,* (NNO). Při pohledu na tabulku č. 4, zobrazující příjemce příspěvku na živobytí včetně SPO, lze spatřit, že v roce 2016 tuto dávku v ulici Resslova pobíralo 22 osob. V následujících letech již ale nikdo, což pravděpodobně signalizuje významnou proměnu obyvatel v daném roce. Respondenti uvedli v současné době výši nájmu 9700,- za 3+1, smlouvy mají sjednané na rok či na neurčito. Rok zde žijící respondent toto bydlení sehnal přes zde žijící tchyni. Nyní je spokojený, protože minulý pronajímatel bytu jinde v Kraslicích mu zvedl nájem z 13000,- na 16000,-. Občanské soužití v domě je jeho obyvateli hodnoceno jako dobré. V domě žije několik rodin s dětmi.

Obrázek 5 - Resslova 2 (foto z mapy.cz – staženo 30.7.2021)

Havlíčkova 755

Dům v ulici Havlíčkova je dvouvchodový bytový dům se dvěma nadzemními patry, který byl během výzkumu též zmíněn některými respondenty: „*Samozřejmě třeba tady v Havlíčkově ulici, tak je vyloženě jakoby jeden celý dům, ale myslím si, že tam mají docela solidního pronajímatele [kraslický podnikatel Miroslav Švec]. Lidi, kteří tam bydlí, už tam opravdu jsou podle mě nastálo, takže občas se vyskytne samozřejmě nějaký problém, který se musí řešit, ale, ale jakoby že by to třeba byly hodně častý změny, tak to ne*“ (sociální pracovník). Obyvatelé domu uvedli, že k významnému střídání obyvatel nedochází. Dům je obydlen i rodinami s dětmi či seniory.

Obrázek 6 - Havlíčkova 755 (foto z mapy.cz – staženo 30.7.2021)

Československé armády 10 – 18

Během rozhovorů s PČR byla zmíněna potencionálně nově vznikající ohrožená lokalita v ulici Československé armády, tvořená skupinou tří sousedících sedmipodlažních bytových domů. Sociální odbor Kraslice k dané ulici uvedl, že zde má některé své klienty: „*Pár bytů v ulici Čs. armády na předměstí, nebo Pohraniční stráže nebo Bedřicha Smetany, protože tam třeba jsou městské byty*“ (Sociální odbor). V roce 2016 na této ulici žilo 21 společně posuzovaných osob pro příspěvek na živobytí. Jedná se ale o dlouhou ulici s velkokapacitními bytovými domy a tak procento SPO pro PnŽ činilo v daný rok cca 6 % obyvatel ulice. V roce 2020 SPO pro PnŽ již tvořili pouze 3 % obyvatel ulice.

Dům č.p. 10-12 je podle katastru nemovitostí z téměř 70 % vlastněn Stavebním bytovým družstvem Rozvoj Sokolov, zbytek bytů v majetku 15 vlastníků, kteří v domě nemají více než 1 bytovou jednotku. Domy č.p. 13-15 a č.p. 16-18 jsou celé vlastněny drobnými majiteli, jedním z nich je v případě domu č.p.16-18 společnost BONPRO s.r.o. Všechny vchody byly v době výzkumu uzamčeny a domy nevykazovaly známky sociálního vyloučení. Při oslovení obyvatel tří různých vchodů nikdo z nich nevedl existenci například problémového majitele, který by byt pronajímal osobám, které by mohly ohrožovat veřejný pořádek. Několik bytů bylo pouze označeno „k prodeji“.

Obrázek 7 - Domy na ulici Československé armády (10 – 18) (foto z mapy.cz – staženo 30.7.2021)

6.1.1.2. Ubytovny

Vedle bytových domů se sociální vyloučení v Kraslicích pojí s ubytovny: „*Ubytovny tady máme. Máme tady i ubytovny, které mají schválený provozní řád, kde vlastně jakoby můžou lidé, co pobírají dávky v hmotné nouzi, pobírat doplatek na bydlení. Ale většinou v těch ubytovnách bydlí opravdu jenom místní. Čili že to není pro ty přeshraniční pendlery nebo pro nějaké ty pracovníky*“ (ÚP). Na území Kraslic se nachází jedna městská a dvě soukromé fungující ubytovny a jedna ve fázi útlumu

Městská ubytovna

Městská ubytovna se nachází mírně v kopci nad ulicí Bedřicha Smetany. V objektu je 14 pokojů a v době výzkumu byl plně obsazený. V budově je též jeden krizový byt například pro oběti domácího násilí: „*Jednu ubytovnu má město, ta je naplněná, pak tam jsou takový dva byty, jako sociální, protože tam zase ta cena je opravdu držená na té hranici udržitelnosti, to nejsou velké částky, to nejsou komerční nájmy*“ (soc. odbor).

Bydlení v městské ubytovně může některým obyvatelům vyhovovat i díky tomu, že nemusí řešit záležitosti spojené s bydlením v bytě, a přesto zde nacházejí relativní soukromí a bezpečí: „*my jsme jim už nabízeli, že bychom jim, když se uvolnil takovej malej byt, že by se mohli sestěhovat, a oni nechtěli, protože jim to takhle vyhovuje. Jo, oni se potkávají, že jo, tam mají taky společnou kuchyňku, takže když se chtějí potkat, tak jo, a když ne, tak si každé jde do toho svého pokoje, jo*“ (soc. odbor), což je tvrzení, které se týká života i na soukromých ubytovnách: „*hodně ubytovaných na té ubytovně u těch soukromníků, hlavně jsem se jakoby s tím setkala, je i to, že mají tu exekuci, ať už teda na tom nebo na onom, ale prostě jestli se v ubytovně prostě cítí bezpečněji než by byli v bytě, kam by jim eventuelně mohl přijít exekutor, nevím, jestli se bojí tady toho, ale takhle to na mě působí*“ (soc. pracovník).

Ubytovna Brichcin („Betonárka“)

Ubytovna má v prvním patře 10 pokojů se sdílenou kuchyní, toaletami a sprchami a v přízemí se nachází jeden samostatný. Platí se 4500,- za osobu, ubytovna měla v době výzkumu naplněnou kapacitu. Mezi ubytovanými byli také 3 důchodci a rodiny s dětmi (4 děti). Někteří z obyvatel mají v ubytovně trvalý pobyt a nejkratší doba ubytování byla 3 měsíce. Sociálním odborem není vnímána za místo častého střídání lidí: „*má tam většinou stálejší, stálejší ubytované, že málokdy dochází k nějakým přesunům. Ti, co tam jsou, tak opravdu už tam s nimi spolupracují roky*“ (Sociální pracovník). Na základě rozhovorů s obyvateli ubytovny lze odhadnout, že zde žije několik osob s psychickými poruchami.

Obrázek 8 - Ubytovna Brichcin (foto z mapy.cz – staženo 30.7.2021)

Tabulka 8 - odpovědi respondentů

Věk	délka pobytu	předchozí bydliště	důvod odchodu	jak to tu našli	cena	komentář
45	4 roky	Oloví	městský byt, nebyla jí prodloužena smlouva a nedostala další byt	Sama si to tu našla, bloudila a je ráda	4500,-	Je spokojená, Děti má v Krajkové u táty-zemřela jí maminka->potíže
50	3 měsíce	Kraslice u Nádraží	zemřela mu pečovatelka	sociálka mu to sehnala		Celkem spokojený ale chce do Karkulky
30	3 roky	Dříve bydlela s rodiči v Kraslicích	rodiče se odstěhovali do Rotavy			neplánuje zůstat-má vyhládnutý byt
47	3 roky	byt v Kraslicích - >ubytovna u Hejkalové	byt majitel prodal - >ubytovna u Hejkalové – tam to bylo hrozné, staré a malé			Práci našli v Německu-dělali 5/6 týdnů jako agenturní zaměstnanci->zavření hranic pro pendlery->propuštění->trvalo dlouho vyřízení podpory na ÚP-majitel počkal 2 nájmy
21				syn předchozí respondentky		nikdy nepracoval
70	10 let				5500,-	Spokojená, nehledá nic jiného -z důchodu by to nepoplatila

Ubytovna Hejkalová

Ubytovna se nachází prvním patře v objektu, kde v přízemí jsou výrobní prostory textilní firmy. Objekt je situován cca 2 kilometry od centra obce v ulici Wolkerova: „*ubytovna Wolkerova ulice těsně před těmi kurty tenisovými. Ubytovatelka je paní Hejkalová. Tam jeden čas docházelo k docela výrazné fluktuaci (usměje se) těch ubytovaných*“. (Sociální pracovník). Ubytovna obsahuje 8 pokojů, ve kterých žije cca 13 lidí, z toho 2 děti a několik starobních důchodců. Sdílené jsou kuchyně, toalety a sprchy. Celkově je budova ubytovny v horším stavu, než předchozí ubytovna Brichcín.

Obrázek 9 - Ubytovna Hejkalová (foto vlastní)

Tabulka 9 - odpovědi respondentů

Věk	délka pobytu	předchozí bydliště	důvod odchodu	jak to tu našli	cena	komentář
45	3 měsíce	Kraslice	majitel ji vyhodil			s dítětem
30		Rotava, Oloví, Sokolov	pražák to koupil a zvedl nájem		7300,-	na azyláku mu to nevyhovovalo, má svůj režim, štvaly ho kurzy kam musel docházet
70	1 rok	Chodová Planá	u paní byla 5/6 let, poté paní onemocněla a skončila	sociální odbor ji to zde našel	5000,-	Soužití dobré. Je to daleko do města (paní se těžko pohybuje), lidé ji pomáhají například s nákupy a podobně
30	1 měsíc	Věžnice Všehrady	propuštěn na svobodu	žije tu jeho maminka	6700,-	rodilý krasličák, vše v pohodě
30	několik měsíců					V kraji chybí práce nebo je mizerně placená, dojíždí do KV a chce se stěhovat do služebního bytu spojeného s prací

6.1.1.3. Zanikající či zaniklé

Během rozhovorů vyvstalo i významné téma zániku sociálně vyloučených lokalit či budov v nedávné minulosti či blízké budoucnosti.

Ubytovna Střední živnostenské školy (Kapitána Jaroše 1843)

Jednou z nich je objekt bývalého internátu Střední školy živnostenské Sokolov, který v době výzkumu ještě sloužil jako ubytovna i pro sociálně slabé včetně důchodců: „*končí ubytovací činnost, takže teď se řeší ještě několik posledních ubytovaných, kam vlastně, nebo jak vlastně budou řešit tu svoji bytovou situaci. Měli jsme tam jednání, nabídli jsme pomoc, takže někteří toho využili, jiní zatím dosud ne*“ (soc. odbor).

Odbor správy majetku byl skeptický ohledně budoucnosti budovy a jejího možného využití, zejména kvůli dlouhodobé absenci údržby či investice ze strany kraje: *V tuto chvíli tady třeba Karlovarský kraj se snaží zbavit jednoho – je to bývalý internát -, podle mého názoru dost nevybíravým způsobem se ho zbavují. Chtějí to za každou cenu prodat. Město z obavy z toho, aby to neskoupil nějaký obchodník s chudobou [...], tak město pod touto jakoby psychickou hrozbou prostě slíbilo, že to koupí. [...] ekonomika toho baráku je taková, že nákladově to stojí jeden a půl milionu, výnosově milion. Takže hodnota toho domu je minus půl milionu ročně [...] Takže tahle nemovitost má roční hodnotu minus půl milionu každý rok. Takže to je danajský dar* (Odbor správy majetku Kraslice)

Obrázek 10 - ubytovna Střední živnostenské školy (foto z mapy.cz – staženo 30.7.2021)

Ulice Mlýnská 914/7 a V Zátiší

Za dříve existující sociálně vyloučenou lokalitu byly označeny dva blízko sebe stojící rodinné domy v ulici Mlýnská a V Zátiší, nedaleko městského Úřadu Kraslice: *„nekumulují se jakoby klienti třeba na jednom místě kromě té Školní ulice a dřív vlastně tady v Mlýnské ulici a V Zátiší, ale ty, ty domy, ten dům V Zátiší vlastně zemřel vlastník a v rámci toho dědického řízení, tak byly ukončeny všechny ty nájemní smlouvy, takže se museli stěhovat“* (Sociální pracovník). Právě smrt předchozího majitele vedla ke změnám vlastníků a následně ke změnám obyvatel daných nemovitostí: *„Těch, těch, tady byly takový dva, dvě ulice, kde byly hodně problémový domy, ale ty se prodaly ... Ale tím, že se tam ty dva domy už prodaly, jak v Mlýnský, tak v Zátiší, tak to v podstatě padlo.“* (odbor města) Situace je tak všemi relevantními respondenty považována za uzavřenou minulost.

6.1.2. Migrace ve vztahu k SVL v Kraslicích

Migrace se v Kraslicích týká jak sociálně vyloučené, tak běžné populace. Z následující tabulky je patrné, že v posledních letech (2016-2020) docházelo vlivem migrace v obci Kraslice v průměru k úbytku 34 osob za rok.

Tabulka 10 - Migrace v celé obci Kraslice²⁵

Kraslice			
Rok	počet přistěhovaných (P)	počet odstěhovaných (O)	Celkem
2016	170	230	-60
2017	154	172	-18
2018	143	206	-63
2019	180	175	+5
2020	156	191	-35
Celkem	803	974	-171

Následující tabulka, která vyobrazuje migrační trendy vybraných ulic, označených za ohrožené sociálním vyloučením, ale nekopíruje obecný trend vylidňování, naopak ve sledovaných letech se v nich počet obyvatel zvýšil o 37 osob. Zde může hrát roli i trend vnitřní migrace na území města, který není zaznamenán v předchozí tabulce. Každopádně lze ale říci, že navzdory „smršťování“ celkové populace města Kraslice vlivem vyšší emigrace než imigrace, některé části města zažívají opačný trend, tedy více lidí se do nich přistěhovalo, než se z nich vystěhovalo.

Tabulka 11 - Migrace ve vybraných ulicích obce Kraslice²⁶

Ulice	2016		2017		2018		2019		2020		2016-2020 Celkem
	P	O	P	O	P	O	P	O	P	O	
Školní	21	20	11	14	6	13	9	8	7	8	-9
Pod Nádražím	11	12	8	7	11	11	18	5	18	19	+12
Wolkerova	9	23	13	5	9	12	2	2	8	7	-8
Mlýnská	1	9	3	1	2	2	2	2	8	7	-5
Krátká	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Havlíčková	9	4	10	0	12	3	11	5	25	20	+35
Kpt. Jaroše	2	1	0	2	0	2	1	0	0	0	-2
Čs. armády	27	12	8	14	23	11	20	8	19	20	+32
Pohraniční stráž	24	22	28	18	15	17	28	17	25	16	+30
B. Smetany	8	33	17	27	21	27	34	31	21	27	-44
Resslerova	0	0	0	1	0	1	0	1	0	1	-4
Celkem	-24		+9		0		+46		+6		+37

²⁵ Data od MěÚ Kraslice (obdrženo 23.6.2021)

²⁶ Data od MěÚ Kraslice (obdrženo 23.6.2021)

Nejvíce lidí čistě vlivem migrace přibýlo v ulicích Havlíčkova a Československé armády a Pohraniční strážě, což jsou obecně dlouhé kraslické ulice. Naopak nejvíce lidí ve sledovaném období let 2016 až 2020 čistě vlivem migrace ubylo na ulicích Bedřicha Smetany, Školní, Wolkerova a Mlýnská.

Pro obyvatele okolních menších obcí jsou Kraslice, jakožto správní středisko, do kterého musí dojíždět za službami, zdravotní péčí nebo na úřady, logickým cílem případného stěhování: „*Jo. Ale třeba pan Švec, ten to tady prostě opravil barák tady na kopci a tam vlastně ty lidi jsou furt stejný. A právě, že zrovna k tomu Švecovi, tak tam se nastěhovalo dost lidí z Rotavy, protože třeba přesně pro ty Rotavský nebo Olovský je takovej jako cíl dostat se do těch Kraslic.*“ (Sociální pracovník), což potvrzují slova dalšího respondenta: „*Když si vezmete na tu vybavenost Rotavy, tak jako tam – moc krámů tam není, lékař tam teda je, ale větší věci, když potřebujete něco vyřídit, tak musíte buď do Kraslic nebo musíte do Sokolova. A když se podíváme na Oloví, tak to je jako zase úplně někde jinde. Tam není absolutně vůbec nic. Tam jeden vietnamskej krámk a nějakou menší poštu, tam jako máte, o lékařích nic moc nevím, ale zase ty lidi musí do Kraslic nebo do Sokolova*“ (NNO).

Vliv na migraci do a z Kraslic měla i rozhodnutí samospráv okolních obcí, jež mohly podle předchozího znění zákona o pomoci v hmotné nouzi²⁷ požádat pověřený obecní úřad o vydání opatření obecné povahy, které umožňovalo zřizovat takzvané bezdoplatkové zóny. Opatření obecné povahy o bezdoplatkových zónách v obci vyhlásila Rotava v květnu roku 2018, na což reagovala obec Kraslice v roce 2020 stejným krokem. Ulice Havlíčkova, 5. května, Resslerova, Školní, Barvířská, B. Smetany, Kpt. Jaroše, Dukelská, Pohraniční strážě, Svatopluka Čecha, Wolkerova a nám. T. G. Masaryka byly označeny za místa se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů: „*Začala Rotava, já nevím, jestli tak do roka, do roka asi tady Kraslice v září a v listopadu Oloví loňského roku [...] Samozřejmě byl to třeba v té Rotavě, tak to byl hodně velký problém z počátku, kdy vlastně hodně, hodně klientů mělo smlouvy prodlužované po třech měsících a tam docela s tím byl problém*“ (soc. odbor). Právě kombinace vyhlášení OOP v Rotavě a „doběhnutí“ starých smluv mohlo mít vliv na stěhování do Kraslic. Z předchozích tabulek je patrné, že více lidí se přistěhovalo v roce 2019 než v roce 2018, což může být způsobeno právě vyhlášením OOP v okolních obcích, kvůli němuž nebyly prodlouženy dobíhající smlouvy například obyvatelům bezdoplatkové zóny v Rotavě.

Dalším dopadem politického rozhodnutí, učiněného mimo Kraslice, je uzavření a odprodej výše uvedené ubytovny při Střední živnostenské škole (Kapitána Jaroše 1843): „*Navíc jsou tam teda lidé na takzvané ubytovně, no tak je kraj ještě vyhazuje na ulici, že je*

²⁷ Ústavní soud zrušil tuto spornou část zákona o pomoci v hmotné nouzi v srpnu 2021.

vypovídá. *Ti lidé pak chodí sem, my prostě byty na to nemáme, ti lidé mají poté samozřejmě problém. Takže kdo tady vyrábí bezdomovce?*“ (Správa Majetku Kraslice). Vzniká tak pro sociální odbor nutnost nalézat náhradní bydlení pro osoby, které žily na dané ubytovně: *„takže teďko se řeší ještě několik posledních ubytovaných, kam vlastně, nebo jak vlastně budou řešit tu svoji bytovou situaci. Měli jsme tam jednání, nabídli jsme pomoc, takže někteří toho využili, jiní zatím dosud ne“* (soc. pracovník města Kraslice).

Obecně se stěhování do a z Kraslic (ve vztahu k sociálně vyloučeným) dle vyjádření relevantních respondentů odehrává spíše na krátkou vzdálenost v rámci okresu či kraje: *„[stěhování klientů ÚP] ...je častější v rámci okresu. Taková ti přesokresní výjimečně“* (ÚP Kraslice), byť ve vztahu k SVL může mít i krátkodobý charakter: *„Určitě. A když se sem náhodou někdo přistěhuje a až po tom přistěhování zjistí, že se přistěhoval do vyloučené lokality nebo do toho opatření obecné povahy, tak je tady dva tři měsíce, maximálně čtyři, a jdou pryč“* (ÚP Kraslice). V absolutních počtech ale příjemci sociálních dávek netvoří v Kraslicích početně významnou skupinu osob: *„na hmotné nouzi se pohybujeme teď baj očko nějakých 270 stávajících klientů ... Jo, teď narostla mimořádná okamžitá pomoc na rouškovné ... To byla smršť ... vlastně ti naši stávající klienti na to vždycky prostě dosáhnou. Tam ty rozvětvené rodiny – prostě jeden to řekne druhému a během týdne se nám tady sešlo třeba třicet žádostí, což bylo teda hodně, hodně“* (ÚP), což stále v téměř sedmitisícovém městě není vysoký podíl obyvatel, i když existují v paměti zaměstnanců ÚP vzpomínky na významnější migrační trendy v minulých letech: *byly doby, že nám sem začali migrovat právě třeba z toho Ústecka, z toho Chomutovska, ze Slovenska ... Ale zase ti lidé už, bych řekla, zase odmigrovali dál. Oni se stěhují furt. Něco tady samozřejmě určitě zůstalo, někteří ti lidé. Říkám: je to už pár let... A to jsme říkali: ‚Ježíši Kriste, co se to děje? Všichni jdou sem! ... to možná bylo i způsobeno tím, že vlastně tam v té oblasti se začala vyhlášovat ta opatření obecné povahy. Takže oni tam ti lidé, co tak furt jakoby migrovali - že nevydrželi v tom jednom bytě, protože samozřejmě neplatili ten nájem, tak jim ten nájem zrušili -, takže vlastně utíkali tam, kde to není. Tak to možná bylo způsobeno tím. To bylo v tom roce 2018, tak nějak... ‚Říkám: je to už pár let ... Ale že by tady zůstávali, to bych až tak zase neřekla... Ale když už tady zůstanou, tak ti místní sociální pracovníci už s nimi lépe pracují. Oni se snáze začlení do té jakoby normální komunity“* (ÚP).

6.1.3. Proces nabývání a ztráty bydlení v SVL Kraslice

Proces nabývání bydlení sociálně vyloučených obyvatel Kraslic je ovlivňováno řadou faktorů. Jedním z nich je samozřejmě nabídka bydlení a s ním spojené vstupní náklady jako kauce²⁸, případný poplatek realitní společnosti a nájem, což činí vstupní vklad v řádu i desítek tisíc a pro mnoho lidí je to i jedna z hlavních bariér pro „překročení prahu do standardního bydlení: *“ Protože na tom internetu ty nabídky samozřejmě jsou od těch pronajímatelů, kteří je buďto dávají přes realitní kanceláře, tak se ale musí počítat i s tou provizí, což pro ty klienty je nesplnitelný, neuhraditelný, anebo tam opravdu mají ty podmínky, že chtějí seriózního nájemce, což se jim jakoby nelze divit“* (soc. odbor). Specifickou kapitolou jsou městské byty, kterým je věnována následující kapitola.

Z výpovědí oslovených kraslických respondentů ohledně ukončení předchozího bydlení a nabytí bydlení současného se mírně lišily odpovědi lidí z bytových domů, od výpovědí lidí z ubytoven. Termínem sociálně vyloučení je možné označit drtivou většinu obyvatel sledovaných ubytoven, zatímco u obyvatel bytových domů toto neplatí. Častým důvodem života v ubytovně bylo ukončení nájemní smlouvy z důvodu změny majitele předchozího bydlení a následného neprodloužení smlouvy. Místo na ubytovně si často lidé našli sami či s pomocí sociálních pracovníků města Kraslice. Důvody pobytu v ubytovně byly spojeny například s úmrtím či nemožností člena rodiny či někoho, kdo měl přímý vliv na zachování předchozího bydlení. Sociálně vyloučení bydlící v bytech velice často zmiňovali důvod výběru současného bydlení rodinnými vazbami v různých podobách (bratr, tchýně...). Z výpovědí respondentů ale rodinné vazby vedly v několika případech i k bydlení na ubytovnách. Právě rodinné vazby mohou být i důvodem k migraci do dalších měst: *„I přes bezdoplatkovou zónu se vlastně stěhují do [Sokolova na] ulice Divadelní a Nádražní tam dole. Většinou, většinou je to kvůli tomu, že už tam mají nějaké příbuzné, takže už tam jdou třeba za rodinou, že jim to i domluví s tím pronajímatelem, jo, že vlastně ty informace o tom bydlení a o těch volných bytech si hodně často říkají mezi sebou“* (soc. odbor Kraslice).

Blízkost příhraničí a vyšší výdělků jsou často lákavé i pro část obyvatel sociálně vyloučených lokalit, kteří chtějí využít poptávky na německém pracovním trhu: *„To Německo je zajímavé tím, že jsme blízko těch hranic, takže ti lidé – i ze stran těch sociálně slabých, pokud jenom trochu chtějí...tak už nacházejí to uplatnění i v tom Německu. Tam jedinou podmínkou je mít řidičák“* (ÚP). Nedostatek zaměstnání či nízké výdělků mohou být důvodem hledat si práci i v jiném kraji ČR, pokud bude například spojená se zajištěným bydlením. Poté i sociálně znevýhodněný jedinec či rodina mohou dosáhnout zlepšení své situace: *„Já třeba teď jsem si vzpomněla, že třeba z Rotavy jsem měla taky rodinu, kdy bydleli v dolní Rotavě, pak*

²⁸ Často mezi respondenty označována za „akontaci“

se všelijak nahoře stěhovali na to sídliště. No a přes pracovní agenturu a jsou teď všichni v Plzni. Takže to docela taky funguje, že tam, jak ty říkáš, tam je práce i s bydlením. Ta agentura nabízí ty ubytovny“ (NNO Kraslice).

6.1.4. Městský bytový fond

Město Kraslice má navzdory proběhlé privatizaci relativně velký bytový fond: „*Městu zůstalo v majetku zhruba 80 bytů... V tuto chvíli jsou volné asi tři a víceméně jsou všechny na rekonstrukci. Takže nebude to tak jednoduché je hned tak rychle obsadit ... máme někde nějaký kus paneláku – tam se to používá jako v uvozovkách sociální byty, čili spíš třeba pro důchodce a tak dále*“ (správa majetku). Změny obyvatel městských bytů nejsou moc časté a nájemci v nich žijí často dlouhodobě, pro ubytování sociálně slabých klientů se využívají jen sporadicky: „*Tak když vezmu teda jenom ty městské byty, tak je to opravdu v jednotkách, je to pár klientů, co je v městských bytech. Je to hlavně z toho důvodu, že vlastně málokdy se uvolní ten městský byt. Jo, to znamená, přidělování těch městských bytů je opravdu ne tak časté, jo*“ (sociální pracovník). K tomu se využívají dva byty v majetku města určené pro obyvatele ve finanční nouzi a jeden jako startovací: „*Tady konkrétně třeba v Kraslicích máme dva sociální byty ... Plus kromě těch dvou sociálních bytů tak máme ještě startovací byt*“ (soc. pracovník města)

Přidělování bytů je v kompetenci rady města (tvořenou zastupiteli města), která má od nedávné doby k ruce nově zřízenou bytovou komisi: „*Dřív [bytová komise] nebyla, takže vlastně přidělování bytů procházelo pouze radou města, kdy samozřejmě jsme se mohli vyjadřovat k nějakým bytům, kdy se nás ten konkrétní odbor jako doptával, jestli třeba nemáme nějaké žadatele ... Ted'ko vlastně jak je bytová komise, tak to je vlastně výsledek nebo usnesení té bytové komise je určitým doporučením pro tu radu města. Takže ona samozřejmě rada města se tím doporučením nebo tím usnesením řídit může, ale taky nemusí*“ (soc. pracovník města).

Netransparentnost procesu přidělování byla zmiňována některými respondenty na ubytovnách jako důvod skepse, která vede k nezažádání o městský byt. Neúspěšný žadatel není informován o výsledku řízení a nemá tak přehled o stavu věci. Právě opakované žádání o byt a doptávání se na stav je ze strany města považováno za projev zájmu a snahy, který zvyšuje jeho příští šance na získání bydlení. To může být odpovědí na následující citaci: „*mě překvapuje, jako že někteří mí klienti prostě ani nevěnují dvě, tři minutky tomu, aby vyplnili tu žádost, která není nijak složitá, jo, jméno, příjmení, datum narození, trvalý pobyt, kde se zdržují a jak to mají ted'ko s bydlením a odůvodnění. Jako tam není na tom opravdu nic složitého a hromada mých klientů ani nepodá*“ (sociální pracovník), protože ten samý respondent vzápětí dodává: „*někteří z mých klientů mají už z dřívějška podané ty žádosti a mají to třeba roky podané a nic*“ (sociální pracovník). Pravidla pro přidělování bytů nejsou stanovena, když se nějaký z bytů uvolní, pracovnice majetkového odboru zkontroluje seznam žadatelů, zkontaktuje žadatele, aby zjistila, zda je jejich zájem stále aktuální, a předá seznam Radě

města, která nájemníky vybírá. Přednost mají lidé, kteří v Kraslicích bydlí déle, a ti, co mohou prokázat solventnost. Přístup do městských bytů je úplně uzavřen lidem, kteří mají vůči městu nějaký dluh. Absence pravidel pro přidělování bytů byla konstatována i ve Strategickém plánu sociálního začleňování z roku 2017.

Výše nájemného v městském bydlení je hluboce pod tržní cenou běžného nájemního bydlení, a zvláště pak v porovnání s vysokými nájmami v některých SVL bytových domech: *„Čili v tuto chvíli: město – jeho obvyklé nájemné v jeho bytech je kolem čtyřiceti korun metr čtvereční rok, což dneska podle ministerstva pro místní rozvoj v této lokalitě je 80 a co vím, tak soukromníci se pohybují někde mezi 100 a 150 za metr čtvereční. To je takové moje soukromé zjišťování... [takže] velmi levné. Což samozřejmě znamená, že je to dlouhodobě neudržitelné, protože město to nemůže neustále dotovat. A také to znamená, že takovéhle dotace být můžou, ale pro opravdu sociálně slabé. A určitě ne v rozsahu sto procent bytů. Dokážu si představit takhle vyčlenit třeba deset dvacet procent bytů... já si dokážu představit, že by tady třeba mohly být nějaký startovací byty pro mladý rodiny a tak dále [...] ale říkám, tohle už není otázka správy majetku. To je otázka politická... Budťo to město chce mít byty pro ně nějak určený a chce jich vlastnit moc, bejt drtivej vlastník nebo převažující vlastník. Anebo si nechá jenom opravdu pro nějaký nejpotřebnější ... tam můžete mít startovací byty, kdy těm lidem řeknete „Máte to na pět let, mezitím se trošku zmátořte, ušetřete si.“ ... to je všechno o politice ale. Jestli jich [bytů ve vlastnictví města] je moc nebo málo, jako mám argumenty na obě dvě varianty“ (správa majetku).*

6.1.5. Kraslice shrnutí

Město Kraslice je přirozeným centrem příhraniční části sokolovského okresu. Postupný útlum významných průmyslových podniků vyvolává potřebu proměny nabídky zaměstnání pro místní obyvatelstvo, které má kvůli prostorovému vyloučení v rámci ČR omezené možnosti jiného výdělků v blízkém okolí. SVL v Kraslicích netvoří ucelené oblasti (skupiny ulic či domů), ale ke koncentraci sociálně ohrožených a vyloučených osob dochází v jednotlivých domech. Lze mezi ně zařadit, jak jeden celý panelový dům či rodinné domy, tak i průmyslové prostory přestavěné na ubytovny. Za pozornost stojí též městská ubytovna pro sociálně slabé.

Počet obyvatel Kraslic v posledních letech ubývá, toto vysídlování se však netýká celého města rovnoměrně. V ulicích, kde se nachází sociálně vyloučené objekty, naopak počet obyvatel mírně narůstá, i procento v nich žijících obyvatel z celkového počtu obyvatel Kraslic stoupl z 51 % v roce 2016 na 59 % v roce 2020²⁹.

Stěhování sociálně slabých do ubytoven v Kraslicích bylo často rámováno push faktory, jako nedobrovolné vystěhování se z předchozího bydlení z důvodu ukončení smlouvy nebo rozpad rodiny či jiného předchozího vztahu, který podmiňoval předchozí bydliště. Naproti tomu obyvatelé bytů v sociálně vyloučených domech častěji uváděli pull faktory, zejména rodinné vazby či informace o volném bytu. Rodinné vazby ale v řadě případů existovaly i v ubytovnách. Získání městského bytu je pro řadu obyvatel SVL zdoluhavým a neprůhledným procesem, bez velkého výhledu na úspěch. V případě, že se respondenti ze SVL přistěhovali nedávno, tak to bylo nejčastěji z nedalekých obcí, zahraniční imigrace byla zaznamenána pouze v případě jednoho respondenta.

²⁹ což ale neznamená, že je takové procento sociálně vyloučených v Kraslicích

6.2. Sokolov

Obec Sokolov leží na soutoku Ohře a Svitavy v Karlovarském kraji, je centrem sokolovského okresu a po Karlových Varech a Chebu se jedná o třetí největší město kraje. Bouřlivé 20. století zde zanechalo stopy ať už v krajině či ve složení obyvatel. Odsun německy mluvících obyvatel po 2. světové válce a až do 80. let kulminující těžba v povrchových dolech v blízkém okolí si žádaly masivní příliv nových obyvatel. Po roce 1989 došlo k významným změnám včetně hromadného propouštění z pro region klíčových průmyslových podniků, které se průběžně objevuje i v současnosti. Významným zaměstnavatelem v regionu je Sokolovská uhelná, která má před sebou v následujících letech významnou transformaci. Již nyní je Sokolov městem se zvýšenou nezaměstnaností vůči celorepublikovému či krajskému průměru.

V současnosti žije v obci zhruba 23 tisíc obyvatel, kdy je z následujících dvou tabulek patrné, že dochází k setrvalému mírnému úbytku obyvatel. Zároveň se za poslední 4 roky zvýšil průměrný věk obyvatel Sokolova téměř o jeden rok, ze 42,1 na 43 let. To je významný nárůst, který ale může souviset s celou řadou vlivů jako je například emigrace mladých, nízká porodnost či naopak může být pozitivním znakem lepší zdravotní a jiné péče, méně častého zneužívání návykových látek a podobně.

Tabulka 12 - Počet obyvatel Sokolova k 31.12.2020³⁰

		2016	2017	2018	2019	2020
Počet obyvatel celkem		23 546	23 438	23 241	23 033	22 924
v tom podle pohlaví	muži	11 492	11 428	11 332	11 218	11 167
	ženy	12 054	12 010	11 909	11 815	11 757
v tom ve věku (let)	0-14	3 550	3 524	3 520	3 516	3 523
	15-64	15 620	15 425	15 144	14 882	14 735
	65 a více	4 376	4 489	4 577	4 635	4 666
Průměrný věk		42,1	42,4	42,6	42,9	43,0

Z následující tabulky je patrné, že snižování počtu obyvatel je v posledních letech spíše ovlivňováno záporným saldem migrace³¹ než přirozenou změnou obyvatel (počet zemřelých vs. počet narozených). Odlišný v tomto ohledu byl pouze kovidový rok 2020, kdy se předchozí trendy prohodily, a naopak se saldo migrace otočilo do kladných hodnot. V daném roce 2020 se nejenom narodilo nejméně dětí ze sledovaných let, ale zároveň nejvíce lidí zemřelo. Oba trendy nízké migrace a vysoké úmrtnosti lze alespoň částečně přisoudit epidemii nemoci

³⁰ Zdroj: Český Statistický Úřad

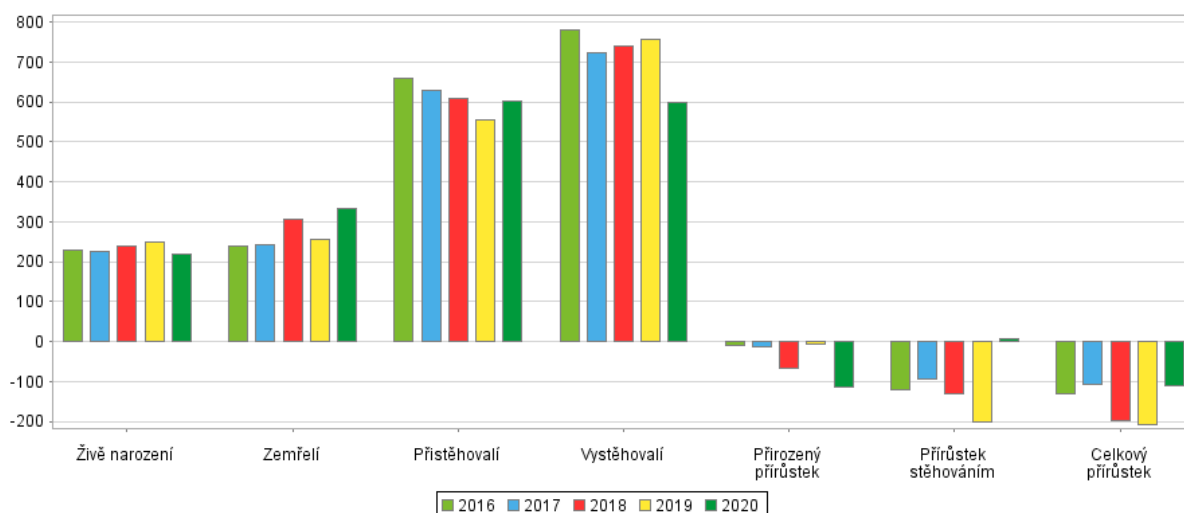
³¹ Více lidí se z města vystěhuje, než se do něj přistěhuje.

Covid-19 a s ní souvisejícími opatřeními, jako byly uzávěry krajů, moratorium na ukončování pronájmů a podobně.

Tabulka 13 - Změny počtu obyvatel Sokolova³²

		2016	2017	2018	2019	2020
Živě narození		229	227	239	249	218
Zemřelí		239	241	305	256	333
Přistěhovalí		658	629	608	556	604
Vystěhovalí		780	723	739	757	598
Přírůstek (úbytek)	přirozený	-10	-14	-66	-7	-115
	stěhováním	-122	-94	-131	-201	6
	celkový	-132	-108	-197	-208	-109

Všechny výše uvedené trendy posledních let jsou názorně vyobrazeny v následujícím grafu.

Obrázek 11 – Graf změn počtu obyvatel Sokolova³³

Sokolov jako takový tak kontinuálně v posledních letech ubývá co do počtu občanů: „mladý lidi dneska odsud odcházej do Prahy a už se nevracej většinou“ (Farář), a zároveň dochází i k vnitřním populačním změnám města. Zároveň obec stárne, což je ale trend celé ČR. **Úbytek obyvatel se ale netýká rovnoměrně celého města a jeho ulic.** Naopak v některých ulicích ve sledovaném období došlo k nárůstu počtu obyvatel, více viz kapitola „Migrace ve vztahu k SVL v Sokolově“.

³² Zdroj: Český Statistický Úřad

³³ Zdroj: Český Statistický Úřad

6.2.1. SVL Sokolov

Na území obce Sokolov lze nalézt tři oblasti, které jsou buď sociálně vyloučené, nebo sociálním vyloučením ohrožené: „*tři lokality, jedna ta spodní kolem tý Divadelní a Nádražní ulice, pak tady kolem kina Alfa, tady v tý střední části a pak ten Michal. Ale obecně pro nás jako lokalitu je působiště celej ten Sokolov. Ale tam je koncentrace největší těch našich klientů, tady v těch třech částech. To určitě*“ (NNO). Existují významné rozdíly v kvalitě bydlení mezi výše definovanými oblastmi: „*Určitě ten rozdíl je velkej v tý kvalitě bydlení, protože tady dole (Nádražní, možná U Divadla a Svatopluka Čecha) je to skoro druhá, někdy i třetí kategorie. Ústřední topení, elektrika, ty paneláky nahoře [Na Michalu], to je stejný bydlení jako má majorita. Jde akorát o to, že tam jsou natažený ty nájem. Oproti jiným lidem [majoritě], prostě oni toho využívaj, stále*“ (APK), což uváděly i neziskové organizace: „*Tam je dominantní město. Tady na Michalu, protože v těch věžácích jsou to většinou městský byty, tam je lepší to, že to město investuje do revitalizace těch domů a rekonstrukcí těch bytů, takže já bych řekl, že i mezi našimi klienty je ten Michal vnímaný jako lepší adresa – rozhodně*“ (NNO).

Obecně je část Sokolova u Nádraží i klienty sociálních služeb považována za místo, ze kterého je lepší se dostat do jiných částí Sokolova: „*A jinak teda ta Nádražní ulice, co třeba ti můj klienti, tak tam opravdu nechtějí. Ví, že by se muselo stát něco výjimečného, že by fakt museli z toho stávajícího bydlení dostat vyhozov, aby třeba šli bydlet do tý Nádražní ulice. To je fakt poslední místo, kam by šli. Má špatnou pověst*“ (NNO). Dalším specifickým jsou ubytovny, ty jsou zmíněny v samostatné kapitole.

Následující tabulka uvádí absolutní počty osob, které jsou příjemci příspěvku na živobytí. Výběr ulic byl založen na starší zprávě s názvem *Tematický výzkum: Zpráva z dotazníkového šetření* z roku 2020, která mimo jiné definovala sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené ulice v Sokolova.

Nejvíce příjemců PnŽ včetně společně posuzovaných osob se v roce 2020 nacházelo na ulicích Nádražní, U Divadla a Heyrovského. Podobný stav panoval i v roce 2016, kdy mezi těmito ulicemi figurovala i ulice Sokolovská.

Tabulka 14 - Ulice Sokolova - příspěvky na živobytí³⁴

Sokolov - ulice ³⁵	Počet příjemců (bez dalších SPO) s trvalou adresou v obci Sokolov				Počet příjemců vč. dalších SPO s trvalou adresou v obci Sokolov			
	příspěvek na živobytí							
	prosinec 2016	prosinec 2018	prosinec 2020	březen 2021	prosinec 2016	prosinec 2018	prosinec 2020	březen 2021
Nádražní	31	22	24	30	112	88	100	130
U Divadla	49	28	34	37	144	82	106	109
Heyrovského	45	33	40	43	114	90	95	107
Hornická	31	22	22	29	66	68	62	79
Sokolovská	50	22	25	32	112	67	70	76
Mánesova	34	15	19	19	99	36	54	55
Jelínkova	38	15	19	24	97	35	42	52
Marie Majerové	22	17	13	16	59	44	38	42
Slavíčková	26	14	22	22	64	25	44	41
Rokycanova	49	33	32	34	58	36	36	38
Švabinského	39	26	21	18	91	53	40	37
Křížíkova	20	13	15	14	45	35	30	36
Závodu míru	24	13	13	12	65	30	34	31
Svatopluka Čecha	11	1 až 5	8	9	39	17	24	25
K. H. Borovského	1 až 5	1 až 5	7	9	13	8	19	23
Jiřího z Poděbrad	15	15	11	13	23	20	16	18
Alšova	12	9	1 až 5	1 až 5	38	18	15	14
Boženy Němcové	10	1 až 5	1 až 5	1 až 5	32	14	13	13
Spartakiádní	17	8	1 až 5	1 až 5	26	10	9	9
Kosmonautů	10	1 až 5	1 až 5	1 až 5	24	11	1 až 5	1 až 5
Celkem³⁶	536	315	335	371	1321	787	850	938

Ulic, kde žilo více než 50 příjemců PnŽ včetně SPO, bylo v roce 2016 celkem dvanáct, zatímco v roce 2020 počet takových ulic klesl na sedm. Nárůst byl zaznamenán pouze u ulic Nádražní a Hornická. Významný úbytek příjemců PnŽ včetně společně posuzovaných osob bylo v ulicích Sokolovská, Mánesova, Jelínkova, Švabinského či Závodu míru ale i u řady dalších ulic města Sokolov. Celkem počet příjemců včetně SPO ve sledovaných ulicích klesl z 1321 v roce 2016 na 938 osob v roce 2020. Absolutně nejnižší počty těchto osob byly evidovány v roce 2018 a 2019.

Podobný trend se týká i příjemců doplatku na bydlení, kdy ke vzrůstu počtů příjemců DnB včetně SPO došlo pouze mezi lety 2016 a 2020 v ulici K. H. Borovského, kde to bylo

³⁴ data od MPSV (obdrženo 20.5.2021)

³⁵ Ulice seřazeny dle počtu příjemců příspěvku na živobytí včetně dalších SPO s trvalou adresou v obci Sokolov k březnu 2021, v tabulce jsou ulice s 21 a více SPO v alespoň jednom sledovaném období. Červeně jsou počty vyšší než 50 osob, meruňkově počty vyšší než 20.

³⁶ Pro výpočet součtu osob byla anonymizovaná hodnota „1 až 5“ nahrazena hodnotou 2,5 osoby a výsledná suma zaokrouhlena

v řádu jednotek osob. Nejvýznamnější úbytek počtu příjemců DnB včetně SPO proběhl v ulici Jelínkova, kde postupně klesl z 61 osob v roce 2016 na méně než 6 osob v roce 2020.

Celkově bylo na vybraných ulicích v roce 2016 evidováno 607 příjemců DnB včetně společně posuzovaných osob. V roce 2020 bylo těchto osob méně než polovina, a to 293 osob. Ve zkoumaných ulicích tak znatelně ubylo osob, které jsou příjemci těchto dvou signifikantních sociálních dávek.

Tabulka 15 - Ulice Sokolova - doplatky na bydlení³⁷

Sokolov - ulice ³⁸	Počet příjemců (bez dalších SPO) s trvalou adresou v obci Sokolov				Počet příjemců vč. dalších SPO s trvalou adresou v obci Sokolov			
	doplatek na bydlení							
	prosinec 2016	prosinec 2018	prosinec 2020	březen 2021	prosinec 2016	prosinec 2018	prosinec 2020	březen 2021
Nádražní	9	8	7	7	34	30	20	21
U Divadla	15	14	13	13	46	36	34	34
Heyrovského	27	15	14	14	68	44	40	41
Hornická	11	1 až 5	6	6	21	17	18	19
Sokolovská	24	8	11	10	48	11	29	27
Mánesova	13	9	11	10	45	28	43	30
Jelínkova	23	8	6	1 až 5	61	13	9	1 až 5
Marie Majerové	10	8	1 až 5	1 až 5	28	19	13	15
Slavíčková	19	12	11	10	44	21	24	19
Rokycanova	12	7	1 až 5	1 až 5	19	8	1 až 5	1 až 5
Švabinského	24	7	6	6	45	14	9	10
Křížíkova	10	6	1 až 5	6	18	8	12	12
Závodu míru	13	7	9	9	29	12	21	20
Svatopluka Čecha	7	1 až 5	1 až 5	1 až 5	28	7	12	6
K. H. Borovského	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	1 až 5	6
Jiřího z Poděbrad	8	6	1 až 5	1 až 5	11	9	1 až 5	1 až 5
Alšova	7	1 až 5	1 až 5	1 až 5	22	12	11	10
Boženy Němcové	6	1 až 5	1 až 5	1 až 5	20	10	13	7
Spartakiádní	6	1 až 5	1 až 5	1 až 5	8	1 až 5	6	8
Kosmonautů	1 až 5	1 až 5	0	0	9	7	0	0
Celkem³⁹	249	133	117	114	607	311	322	293

³⁷ data od MPSV (obdrženo 20.5.2021)

³⁸ Výběr ulic kopíruje za účelem srovnání předchozí tabulku

³⁹ Pro výpočet součtu osob byla anonymizovaná hodnota „1 až 5“ nahrazena hodnotou 2,5 osoby a výsledná suma zaokrouhlena

Následující tabulka uvádí procentuální zastoupení příjemců sociálních dávek ze všech obyvatel konkrétních ulic. Z ní je patrné, že v ulici Nádražní bylo v roce 2016 téměř 50 % obyvatel příjemci příspěvku na živobytí. Tento poměr klesl v roce 2020 na necelých 40 %. Podobný trend poklesu procenta obyvatel pobírajících příspěvek na živobytí se týká i ulic Svatopluka Čecha či U Divadla, stejně tak i všech ostatních sledovaných ulic. Podobný trend lze ve sledovaném období nalézt i v případě příjemců doplatku na bydlení.

Tabulka 16 - Procenta obyvatel jednotlivých ulic, kteří jsou příjemci sociálních dávek (PnŽ, DnB)⁴⁰

ulice ⁴¹	PnŽ - SPO		DnB - SPO	
	2016	2020	2016	2020
	%		%	
Nádražní	48	39	15	8
Svatopluka Čecha	41	25	29	13
U Divadla	32	23	10	7
Hornická	14	14	5	4
Heyrovského	12	10	7	4
Křížíkova	14	10	6	4
Sokolovská	11	7	5	3
Závodu míru	11	6	5	3
Mánesova	9	5	4	4
Jelínkova	9	4	6	1
Marie Majerové	6	4	3	1
Slavičkova	5	3	3	2
Švabinského	6	3	3	1

⁴⁰ Data o počtech obyvatel ulic získána od MěÚ Sokolov (dostáno 22.5.2021)

⁴¹ Ulice seřazeny dle % příjemců PnŽ v roce 2020. Červeně je značeno 31 a více procent, meruňkově 11 a více procent.

6.2.1.1. Nádražní

Ulice Nádražní je souběžná se železniční tratí, nachází se v ní vlakové a autobusové nádraží. Domy částečně před vlakovým a zejména před autobusovým nádražím spolu s domy na ulici U divadla vytvářejí blok domů, které ale dle proběhlého výzkumu neslouží k ubytování sociálně vyloučených osob. K tomu slouží východně stojící domy v blízkosti východní části vlakového nádraží, které sousedí s řadou nízkých technických budov Českých drah, jež jsou ve špatném technickém stavu a občas slouží jako skládkové místo.

Č.p. 185, 221, 222, 223, 224

Jde o tři budovy, jednopatrový dům č.p. 185 a dva třípatrové domy, které mají společného majitele – pana Pavla Berku, který prokazatelně vlastní další nájemní nemovitosti v Sokolově: „*On má byty i tam, on má de facto byty po celém městě. On měl v největší době slávy asi sto sedmdesát bytů*“ (APK). Každý z domů má dva vchody, které byly v čase výzkumu odemčené. Mezi domy č.p. 221-222 a č.p. 223-224 se nachází bytový dům v majetku drobných vlastníků (viz dům č.p. 843, 844), který se kvalitativně odlišuje od domů v této kapitole. Naproti vchodům stojí výše zmíněné technické budovy ČD, které tak vytváří uzavřených charakter prostoru před bytovými domy na východním konci ulice Nádražní.

Obrázek 12 - domy č.p. 185, 222-224 (foto: googlemaps.cz)

Dům č.p. 185 je dvoupatrový, domy čp.221-224 jsou třípatrové. Všechny jsou ve špatném technickém stavu. „Nekvalitní bydlení. Já bych tady přenechala slovo kolegyni. **Žena 2:** Hodně nekvalitní bydlení. Drahý nájem a je to jako hodně vybydlený, úplně šílený. Hlodavci, odpadky, štěnice. Ty už skoro považuju za normální, za standard. Je to tam hodně šílený“ (OSPOD). Ve všech šesti vchodech je cca 32 bytů, kdy drtivá většina z nich je obydlena.

Obrázek 13 - č.p.185 (foto vlastní)

Obrázek 14 - č.p. 221, 222 (zdroj mapy.cz, staženo 12.8.2021)

Obrázek 15 - č.p. 223, 224 (zdroj: mapy.cz, staženo 12.8.2021)

Všechny vchody do domů byly v době výzkumu odemčené a otevřené. Vytápění je zajišťováno kamny na tuhá paliva, což vytváří nutnost shánět, ukládat, sekát a nosit dřevo do bytů, což například hendikepovaným osobám může působit potíže. Zadní vchod (č.p. 224) byl označován za nejstabilnější co do fluktuace obyvatel. Někteří respondenti uváděli, že tu žijí déle, než se vlastníkem domu stal Berka a vzpomínali na výši nájmu okolo 3500,- Kč.

Nájem byl v současné době uváděn nejčastěji okolo 7000,- ale i 10000,- Kč v případě velké rodiny. Smlouvy jsou sjednávány vždy na měsíc a mezi obyvateli koluje tvrzení, že stačí 50,- Kč dluh k neprodloužení nájemní smlouvy.

V rozhovorech se významně opakovalo téma managementu odpadu ve veřejném prostoru u domů, které údajně bylo důvodem instalace kamerového systému, na nějž bylo obyvateli lokality nahlíženo jak pozitivně, tak negativně. Respondenti upozorňovali na nedostatečné kapacity popelnic v lokalitě: „*Když máte doma dvě, tři rodiny, kolik těch odpadků je a teď tam je – to jsem jenom řekl – třicet lidí, jo. Kam to maj potom házet. No, tak to hážou vedle popelnice. Vlaky jezdí, autobusy a hromady to tam je. Takže on neplatí ty popelnice, radši zaplatí míň a ať se staraj*“ (APK), což vedlo k tomu, že pana Berku město Sokolov přimělo k jednorázovému přistavení kontejnerů, do kterých se odpad naskládal. Pan Berka následně náklady přenesl na své nájemce, kdy po každém požadoval 200,- Kč na uhrazení nákladů, spojených s touto jednorázovou povinností. Zároveň byl popsán důvod vzniku skládek ve sklepních prostorách domů a blízkém okolí, kterým je výměna nájemníků v bytě. Časté se totiž stává, že předchozí nájemník dobrovolně či nedobrovolně zanechá veškeré své věci v bytě a nový nájemník, který je tam nechce, nemá často chuť či možnost kvůli této situaci zařídit kontejner na svoz odpadu, a tak tento zbytečný majetek vynosí ze svého nového bytu na výše jmenovaná místa. Jedná se tak o reakci na nestandardní proces ztráty a nabývání bydlení.

Tabulka 17 - tabulka odpovědí obyvatel SVL Nádražní

Věk respondenta	délka bydlení na současné adrese	délka bydlení v Sokolově	předchozí bydliště	důvod odchodu	způsob nabytí bydlení
50	mnoho let				
30	4 roky				
40			Rotava	privatizace bytu	přes internet
35	3 měsíce	3 měsíce	Kraslice	petice proti ní a jejím dětem	přes bratra
25	4 měsíce	4 roky	Kraslice-> Michal	Sousedé je vystrnadili z Michalu	požádali Berku o větší byt
25	2 roky	9 let	stejný dům, jiné patro		bydlela u něj tchýně
30	2 roky		Habartov-> Chodov-> Nádražní		
35	3 roky	5 let	SVJ U Divadla		
40	2 roky	2 roky	Rotava	majitel prodal byt městu a to je vyhodilo při první příležitosti	
45	2 roky		Rotava-sídlíště	město koupilo od soukromníka byt a neprodloužilo smlouvy	Berku znali a našli ho před FB

Velice častá byla stížnost na absenci údržby bytů či celého domu: „**Muž 2:** V tý Nádražní. Tam jim skoro všechno zamrzá vždycky, v zimě, voda všechno. Pak maj problém. **Muž 1:** Tam si topí sami. Tam si topí sami. **Muž 2:** To jsou dvojky [byty druhé kategorie], no. **Žena:** Ohřívaj si vodu, aby měli teplou. **Muž 2:** Tam jim pořádně bojler nefunguje, nic. **Muž 1:** Aspoň trochu tak nějak žije, tak si koupěj bojler a platí si to všechno sám, aby tu teplou vodu nemusel ohřívat“ (APK). Stížnost na nefunkční odtok odpadů byla skutečně častá, stejně jako absenci odborné údržby, kdy nutné opravy provádí buď nájemce, nebo sám majitel. Obyvatelé zde žijí, protože jsou často v akutní nouzi a je pro ně extrémně obtížné sehnat jiné bydlení: *Ty vyloučený lokality, tak to je kolem toho nádraží, z nich některý ty rodiny nebo ty matky samoživitelky si sem občas přijdou pro to jídlo* (Farář).

Č.p. 843, 844

Dům má dva vchody a stojí mezi domy č.p. 221, 222, 223, 224 s nimiž tvoří jeden blok. Kvalitativně se však odlišuje zejména zamykanými vchodovými dveřmi a složením majitelů.

V domě se nachází cca 18 bytů, které vlastní 18 majitelů nebo jsou společným jměním manželů, kdy nikdo z nich nefiguruje jakožto vlastník dalších bytů v jiných SVL v Sokolově. Někteří z nich své byty pronajímají. Během výzkumu se nepodařilo určit poměr majitelů a nájemníků, žijících v tomto domě. Oslovená nájemnice platila 10 000,- Kč za měsíc, měla smlouvu na neurčito a byla spokojená s bytem i s pronajímateli, ale nikoli s lokalitou, kde byt je. Důvodem k nastěhování se sem pro tuto respondentku bylo špatné noční dopravní spojení do předchozí obce, kterou byla Rotava.

Obrázek 16 - č.p. 843, 844 - „zezadu“ (zdroj: mapy.cz, staženo 12.8.2021)

6.2.1.2. U divadla

Č.p. 1376

Jedná se o čtyřpatrový rohový bytový dům s minimálně 12 byty, kde je tzv. společenství vlastníků jednotek. Celkem se jedná o 6 různých majitelů. 42 % jednotek vlastní společnost EVAPET s.r.o., jejíž jednatelkou je Věra Pompová, což by odpovídalo cca 5 bytům. Jeden vlastník je majitelem dvou bytů a zbylí 4 vlastníci mají po jednom bytě. Mezi nimi je i Pavel Berka a město Sokolov.

Kvalita bydlení velice variuje byt od bytu. Respondenti zde bydleli 1,5 roku, další 2 měsíce a třetí dle svých slov velice krátce, asi měsíc. Předchozími bydlišti byl například byt u vietnamských podnikatelů v Sokolově, blíže neurčená moravská obec či karavan. Stížnost byla na nemožnost zamykání vchodových dveří. Opravy bytů na vlastní náklady se zdály být standardem.

Obrázek 17 - č.p. 1376 (foto vlastní)

Č.p. 1022

Jedná se o čtyřpatrový bytový dům v majetku společnost EVAPET s.r.o., což je společnost v majetku rodiny Pompových, v SVL Sokolov významných poskytovatelů ubytování sociálně vyloučeným osobám. Dům je reziduem po divadle, které dalo ulici název a jeho stržená část tvoří nevyužitý prostor vedle domu. Jedná se též o sídelní adresu společnosti EVAPET s.r.o.. V době výzkumu byly vchodové dveře zamčeny a nepodařilo se do objektu vstoupit za účelem provedení rozhovorů.

Obrázek 18 - č.p. 1022 (foto vlastní)

Č.p.340

Jedná se o dvoupatrový bytový dům opět v majetku společnosti EVAPET s.r.o. Respondenti uvedli výši nájmu mezi 5000,- a 7000,- Kč a povinnost uhrazení kauce ve výši okolo 7000,- Kč. Smlouva je sjednávána na 3 měsíce a stav bytů byl v uspokojivém standardním stavu. Část domu obývají dcery majitelů, které ostatním nájemníkům zakázaly vstup na zadní dvorek. Délka bydlení na této adrese byla uvedena jednou rok a jednou 2 měsíce. Předchozími bydlišti byly Kraslice a sídliště Michal. Za problematické lze označit absenci náhledu vyúčtování a nezamykaný vchod do domu.

Obrázek 19 - č.p. 340 (foto vlastní)

Č.p.1371, 1372

Jedná se o bytový dům, kde je tzv. společenství vlastníků jednotek. Budova má dva vchody a nachází se tam 16 bytových jednotek. Nejvýznamnějším vlastníkem bytů je zde Město Sokolov, vlastnící 20 % jednotek, což odpovídá cca 4 bytům. Následují tři majitelé, kteří každý vlastní okolo 12 % jednotek, což odpovídá 2 bytům na vlastníka a poté je zde 8 drobných vlastníků, každý pravděpodobně s jedním bytem. Vchody do domu jsou pravidelně zamykány a během výzkumu se nepodařilo do objektu vstoupit za účelem provedení rozhovoru.

Obrázek 20- Č.p.1371, 1372 (foto vlastní)

Č.p.1599, 1600, 1601

Jedná se o čtyřpodlažní bytový dům se třemi vchody s 36 bytovými jednotkami, opět jde o společenství vlastníků. Třemi nejvýznamnějšími majiteli jsou Šarišská Monika, Město Sokolov a společnost EVAPET s.r.o., kteří dohromady vlastní 47 % jednotek. Zbýlých 20 majitelů, mezi kterými je i Pavel Berka, vlastní pravděpodobně každý po jednom bytě.

Tabulka 18 – Odpovědi obyvatel č.p. 1599, 1600, 1601

Věk	délka bydlení na současné adrese	Nájem	Délka smlouvy	předchozí bydliště	důvod odchodu	způsob nabytí bydlení
28	1 rok	8500,-		Pelhřimov	šli za rodinou	Našli to přes mámu
50	30 let	4500,-	na neurčito			
30	3 roky		1 rok			přes známého
60	17 let	4500,-	1 rok			
25	16 let	6500,-				
60	11 let	majitel/ka	x	Dvory		
30	4 roky	5000,-	3 měsíce	Liberec		přes známého - stejný pronajímatel
35	15 let	majitel/ka	x			

Dům měl v čase výzkumu zamčené vchody a funkční dveřní interkomy, takzvané „bzučáky“. Chodby působily uklizeným dojmem. Starousedlíci si stěžovali na střídání obyvatel. Byla naznačena spojitost s nájemníky, které do domu umisťují Pompovi, tedy společnost EVAPET s.r.o..

Č.p.1365, 1366

Jedná se o čtyřpodlažní dvouvchodový bytový dům se 16 bytovými jednotkami, rovněž je zde společenství vlastníků. Nejvýznamnějším majitelem je zde Pavel Berka, vlastnící 17 % jednotek a Jan Kopička s 13 % jednotek, což v obou případech odpovídá zhruba dvěma bytům na vlastníka. Zbytek majitelů vlastní po jednom bytu. Je mezi nimi například Město Sokolov, společnost SVENA s.r.o. či společnost BONPRO s.r.o.

Obrázek 21 - č.p. 1365, 1366 (zdroj: mapy.cz, staženo 12.8.2021)

Vchodové dveře nebyly v době výzkumu zamčené a chodby působily neuklizeným dojmem. Respondenti uvedli nájem okolo 7000,- Kč a délku pobytu v domě od 1 roku po 22 let. Důvodem pro život v nájmu zde byly několikrát uvedeny dluhy a insolvence. Občanské soužití bylo popsáno jako dobré v rámci vchodu, ale špatné v rámci ulice.

6.2.1.3. Svatopluka Čecha

Jedná se o ulici kolmou na ulici U divadla. V této ulici se nachází sociální Okresní správa sociálního zabezpečení Sokolov a jeden bytový dům, označitelný za sociálně vyloučený, a to dům s číslem popisným 565.

Č.p. 565

Jedná se o dům s neobydleným přízemím, kde dříve bývala prodejna či provozovna, nyní prázdná, a třemi obydlými nadzemními podlažními včetně podkrovní. Dům je podle katastru nemovitostí společným jměním manželů Nedělových. Společné prostory budovy působí zanedbaným a neudržovaným dojmem. V domě je cca 5 různě velkých bytů.

Obyvatelé objektu uvedli výši nájmu od 8500,- Kč za 1+1 po 12500,- Kč za 4+1. Při vzniku první nájemní smlouvy se skládá kauce 10 000,- Kč, která je některými nájemníky považována za nevratnou. Smlouvy se uzavírají vždy pouze na měsíc (od 25. do 25.) a jejich prodloužení je úzce provázáno s platbou nájmu na další měsíc. Cca 1500,- Kč za plyn a 1500,- Kč za elektřinu jsou hrazeny zvlášť. Obyvatelé si též stěžovali na netransparentní vyúčtování poplatků za vodu, kdy jim byla údajně sdělena výše dluhu, ale nebylo jim ukázáno vyúčtování. Nájemníci uvádějí, že provádí opravy, včetně oprav topných zařízení, na vlastní náklady.

Obrázek 22 - Svatopluka Čecha 565 (foto vlastní)

Vzájemné soužití je uváděno jako bezproblémové. Vstup do domu nejde zamknout, což je dááno za vinu „feťákům“⁴², kteří ničí zámky a údajně přeřezali nový řetěz se zámkem, daný na noc na mříže ve vchodu. Společné prostory domu tak pravděpodobně slouží nebydlícím k vykonávání problémových činností, jako je přespávání či distribuce / konzumace drog.

Délka bydlení v tomto domě byla respondenty uvedena od půl roku po dva roky. Předchozími bydlišti byly byty u Berky⁴³, Rokycany a jiné části Sokolova. Způsob nabytí bydlení byl zpravidla skrze úzké sociální sítě: „přítele máma to dohodila“ nebo „našla to tu družka přes kamarádku“.

6.2.1.4. Sokolovská

Č.p.1443, 1444

Jedná se o pětipatrový bytový dům se dvěma vchody a 30 jednotkami, kde je společenství vlastníků. Nejvýznamnějším majitelem je Pavel Berka, který ale v tomto domě vlastní pouze 7 % jednotek, což by mohlo odpovídat dvou bytům. Zbývající majitelé nevlastní více než 2 byty, jedním z nich je i Město Sokolov. Jedna respondentka zde žije ve vlastním bytě přes 20 let, chválí zamykání vchodu a o děti se na ulici nebojí. Zmínila však určitou fluktuaci nájemníků, kdy ti poslední u Berky žijí asi rok. Ti byli donuceni ke stěhování kvůli prodeji bytu v ulici Hornická, ve kterém předtím byli nájmu. Nyní jsou u Berky spokojeni. Stav bytu popsali jako dobrý.

Obrázek 23 - č.p. 1443, 1444 (zdroj: mapy.cz, staženo 16.8.2021)

⁴² „do bytu nezatejká ale feťáci ničí dveře“ (obyvatel z ulice Svatopluka Čecha)

⁴³ : „Předtím na nádražní u Berky-psi tam srali, byla tam špína“ (obyvatel z ulice Svatopluka Čecha)

6.2.1.5. Hornická

Č.p. 1414, 1415

Jedná se o dva domy, kde je rovněž společenství vlastníků jednotek. Dům č.p.1414 je vybydlený a zajištěný proti vstupu. Bytové jednotky jsou z 85 % v majetku města Sokolov, a zbylých 15 % jednotek je v majetku pana Berky. Okolní zástavbu tvoří na levé straně bytový dům č.p. 1416, jenž je v relativně dobrém stavu. Jde o společenství vlastníků s různými majiteli, z nichž cca 40 % má na daném místě bydliště. Respondenti, ubytovaní u Berky, uvedli výši nájmu okolo 8000,- Kč a délku pobytu na této adrese v řádu 2 až 3 měsíců. Předchozími bydlišti byly Oloví a Cheb. Kontakt na pronajímatele respondenti buď znali z minulosti a nebo ho sehnali přes facebook. Domy na protější straně ulice (č.p. 1499-1503) jsou v mnohem lepším stavu, a i majitelé zde mají v 68 % uvedeno trvalé bydliště. I v těchto domech vlastní Pavel Berka a město Sokolov několik bytů.

Obrázek 24 - č.p. 1414, 1415 (zdroj: mapy.cz, staženo 16.8.2021)

6.2.1.6. Heyrovského

Č.p.1545, 1546

Levý vchod s číslem popisným 1545 má jediného vlastníka a tím je sokolovský podnikatel Miloslav Šnicer. Pravý vchod s číslem popisným 1546, kde je společenství vlastníků jednotek, má dva významné vlastníky. Jedním z nich je Martin Kraus, vlastníci 19 % jednotek a Pavel Berka vlastníci 15 % jednotek. Oba vchody byly v době výzkumu zamčeny, ale v pravém s č.p. 1546 se podařilo provést rozhovory.

Respondenti z tohoto vchodu uvedli výši nájmu od 10500,- Kč za 2+1 po 13000,- Kč za 4+1. Délka pobytu na této adrese byla v rámci několika roků, a to od 1 po 6 let. Kontakt na současné pronajímatele sehnali oslovením obyvatel obvykle přes známého nebo přes FB. Jeden z nájemníků zhodnotil situaci za posledních 6 let jako zhoršující se s „přistěhováním cikánů“ (jemu samotnému by mohla být připsána romská etnicita). V domě se dle respondenta snižuje množství majitelů bytů zde bydlících a stoupá procento nájemníků, což lze vnímat jako znak problémové lokality.

Obrázek 25 - č.p. 1545, 1546 (zdroj: mapy.cz, staženo 16.8.2021)

Pavel Berka vlastní jednotlivé byty i v okolních domech č.p. 1541, 1542, 1543 a 1544 či v domě v ulici Marie Majerové č.p.1630, 1631.

6.2.1.7. Ubytovny

Sokolovské ubytovny tvoří pouze menšinovou část v ubytování sociálně vyloučených osob: „že já těch klientů na těch ubytovnách mám čím dál tím méně, protože se ty ubytovny buďto vyprofilovaly rádobu turistické nebo mají zájem o agenturní pracovníky. Takové ty pendlery, protože tam mají ty jisté příjmy od těch zaměstnavatelů a ty upřednostňují takovým způsobem, že v podstatě ty jednotlivce, ty lidi často bez přístřeší, nemaj kam jít, tak hledáme ubytovnu a prostě odmítají a přijímají nebo uzavírají smlouvu o ubytování čím dál méně často. Takže zůstávají tam ty stálíci, co tam jsou třeba dlouhodobě na těch ubytovnách, ale myslím si, že tahle možnost, alternativa bydlení je čím dál méně dostupná pro ty lidi,“ (NNO)

Ubytovna Brož-Mar. Tovární 1930, 356 01 Sokolov

Obrázek 26 - ubytovna Brož-Mar (zdroj: mapy.cz, staženo 20.8.2021)

Jedná se ubytovnu s primárním zaměřením na zaměstnance firem, přesto v objektu žije 6 lidí dlouhodobě (3 roky), zejména jsou to důchodci. Dvěma osobám je na tuto adresu vyplácen doplatek na bydlení, dvě osoby byly údajně bez zaměstnání. Kapacita ubytovny byla v době výzkumu naplněna. Za lůžko se platí 5800,- Kč za měsíc. Občasně se vyskytuje konzumace alkoholu, která v neúnosné míře vede k ukončení ubytovací smlouvy.

Ubytovna Adam (ubytovna Sokolov)

Obrázek 27 - ubytovna Adam (zdroj: mapy.cz, staženo 20.8.2021)

Jedná se o ubytovnu, která poskytuje ubytování sociálně vyloučeným ve větší míře než předchozí ubytovna. Cca 80 % obyvatel v produktivním věku jsou dle provozovatele nezaměstnaní, dále zde žije 5 starobních důchodců. Celkem 5 osobám je zde vyplácen doplatek na bydlení. Cena je 5500,- Kč za lůžko za měsíc. Obyvatelé jsou z drtivé většiny muži, Češi. Ubytovna má každodenně přítomnou správkyňu.

6.2.2. Migrace ve vztahu k SVL v Sokolově

Ve vybraných ulicích žije téměř polovina obyvatel celého Sokolova, nelze ovšem označit celou zkoumanou oblast za sociálně vyloučenou. Přesto lze ukázat na trendy, které jsou pro dané ulice specifické.

Město Sokolov od roku 2016 do roku 2020 přišlo co do počtu obyvatel o 654 lidí⁴⁴ a mírně se tak vylidňuje. Tento trend se v součtu týká i třinácti vybraných ulic, byť méně než zbytku Sokolova. Na vybraných ulicích žilo v roce 2016 43,3 % obyvatel Sokolova a v roce 2020 43,6 % obyvatel Sokolova.

Mezi sledovanými ulicemi jsou ale i takové, které ve sledovaném období co do počtu obyvatel narostly. Těmi jsou Heyrovského, Nádražní, Závodu Míru a u Divadla, ty všechny evidují přírůstky obyvatel mezi lety 2016 a 2020. Nejvíce narost ve sledované době počet obyvatel ulice Heyrovského, a to o 30 osob. Zde jsou započtení jak přistěhovalí a vystěhovalí ale i narození a zemřelí.

Tabulka 19 - Počty obyvatel vybraných ulic⁴⁵

ulice	Počet obyvatel		Změna
	2016	2020	
Nádražní	233	258	+25
Svatopluka Čecha	96	96	0
U Divadla	456	462	+6
Hornická	456	450	-6
Heyrovského	920	950	+30
Křížíkova	319	289	-30
Sokolovská	1008	954	-54
Závodu míru	597	607	+10
Mánesova	1093	1040	-53
Jelínkova	1034	1033	-1
Marie Majerové	1002	958	-44
Slavičková	1398	1329	-69
Švabinského	1545	1518	-27
Celkem	10157	9944	-213

Stabilita populace na konkrétních adresách úzce souvisí s nabídkou bydlení, kvalitou bydlení či délkou nájemních smluv, které v případě některých pronajímatelů dosahují extrémně krátké doby jednoho měsíce, a tím se vytváří atmosféra stále přítomného rizika ztráty bydlení v případě jakéhokoli problému: „*No s nikým se neserou, když to tak řeknu. Pokud ten člověk*

⁴⁴ Data ČSÚ – dle dat MÚ Sokolov pouze 612

⁴⁵ Data od MěÚ Sokolov (obdržena 28.7.2021)

neplatí pravidelně, tak taky dokážou z toho člověka udělat bezdomovce z jednoho dne“ (APK). Zároveň se v případě takto krátkých smluv obvykle jedná o byty nejnižší kvality.

Obecně existují v sociálně vyloučených lokalitách či ulicích v Sokolově významné rozdíly v přístupech jednotlivých pronajímatelů k podnájemníkům, od krátkých měsíčních smluv v případě obchodníků s chudobou, po smlouvy na neurčito v těch samých ulicích či domech u stabilních pronajímatelů. Přesto lze říci, že trh s bydlením prošel v Sokolově a jeho okolí v posledních letech proměnou směrem k vyšší fluiditě v oblasti nájemních smluv: *„A to bydlení je asi největší úskalí, protože třeba v devadesátkách byly naprosto běžné smlouvy na dobu neurčitou i ze strany radnice a těch obcí okolo, ale ty postupně v podstatě přesvědčily ty nájemce k tomu, aby podepsali smlouvy na doby určité, a to taky tu migraci určitě způsobuje, jak vnitřní, tak mezi těma obcema. Není třeba uvádět nájemcům důvody, proč jim není prodloužená smlouva, zastupitelů na téhle úrovni, ale ne nájemci. Ze zákona není třeba. Jen jim dát zavčas třeba vědět, třeba tři měsíce předem, že jim už nebude prodloužena, ale to v tom Sokolově a okolí prostě tam problém je, protože pokud ta nabídka ani ta komerční, ona tady je, ale je drahá, tak samozřejmě potom se nemají kam rychle přestěhovat. To je jako problém“ (NNO).*

Odpovědi respondentů, žijících v blízkém okolí nádraží (dole) a respondentů žijících v ostatních SVL Sokolova (nahore), se ohledně lokality předchozího bydlení mírně lišily. Mezi obyvateli sídliště Michal či ulice Heyrovského a dalších „horních“ ulic převažovalo předchozí bydlení na území města Sokolov, byť se objevily i jednotlivé odpovědi jako Oloví a Cheb. Naproti tomu obyvatelé ulic Nádražní, U Divadla a Svatopluka Čecha měli barvitější odpovědi předchozího bydlení. Cca 17 % z nich uvedlo dlouhodobý (více než 10 let) nájem či vlastnictví bytu, 38 % uvedlo, že se přestěhovalo z jiné části Sokolova, 14 % respondentů uvedlo předchozí bydliště Rotavu a 10 % Kraslice. Zhruba 18 % respondentů uvedlo jinou obec jako Habartov, Dvory, Rokycany, Svatavu, Liberec či Pelhřimov.

V případě dotazu na důvod opuštění předchozího bydlení se odpovědi respondentů dle polohy současného bydliště v Sokolově významně nelišily. Častým uváděným důvodem byla změna pronajímatele předchozího bytu a následné ukončení nájemní smlouvy a to jak v případě změny soukromník->soukromník, tak i v případě obec->soukromník nebo soukromník->obec. Nejčastěji takováto změna nastala v případě osob, které se přistěhovaly z Rotavy v posledních několika letech, kdy téměř všichni příchozí z Rotavy uvedli tento důvod, což ilustruje i vyjádření neziskového sektoru: *„vedení na Rotavě došlo k tomu, že z těch bytů jsou ti lidé vystěhováni, Rotava skupuje zpátky byty pod obec“ (NNO).* Několik respondentů uvedlo jako důvod změny ztrátu vlastního bydlení v důsledků dluhů, kdy někteří zůstali ve stejném bytě, který jim nový majitel pronajal.

Zároveň bylo zaznamenáno mezi obyvateli ulice Nádražní či U Divadla relativně časté stěhování v rámci stejného vchodu, stejné ulice, mezi byty jednoho majitele či od jednoho významného majitele bytů v SVL k jinému. Několikrát bylo zmíněno „vypuzení“ okolními sousedy z minulého bydliště pomocí petic či stížností proti rodinám s dětmi, a to jak z okolních obcí, tak z bytů v jiných částech Sokolova.

Jednotlivé lokality Sokolova se tak liší tím, že „dolní“ SVL nasává/absorbuje ty nejvyloučenější a nejohroženější obyvatele Sokolova a okolí a funguje jako určitá přestupní stanice, byť tuto roli začínají hrát i některé byty na Michalu či v dalších ulicích Sokolova: *„Z minulosti znám asi tři rodiny, který se stěhovaly a ty opravdu pendlovaly mezi Kraslicema, Sokolovem a pořád se vracely sem a tam a bylo to vždycky kvůli tomu, že neplatily nájem“* (NNO), což bylo uváděno jako důvod stěhování obyvatel SVL z úst institucionálních aktérů a neziskových organizací častěji, než samotnými obyvateli SVL. Zároveň samotní pronajímatelé bytů v sociálně vyloučených lokalitách mají přehled o problematických klientech, kteří od nich například odešli s dluhy na nájmu a podobně, což vede k určitým praktikám nájemců: *„Co si myslím, že je ještě důležitý aspekt, proč z toho Chebu vlastně šli sem na území jakoby sokolovského okresu, bylo, že přece jenom ta území nejsou teritoriálně tak velká a lidé, kteří tam žijí nějakou dobu a migrují v různých podnájmech, se velmi rychle stanou pro lidi transparentními a vědí, s kým mají tu čest – ať jsou to pronajímatelé, nebo ať jsou jakoby města. Takže potřebovali...Měli jednodušší získat byt na Sokolovsku, kde ještě nebyli v uvozovkách provařeni. [...] dejme tomu rodina z Chebu získala snáze pronájem od soukromého vlastníka v Sokolově, ale pro rodinu ze Sokolova, která tady byla už nějakým způsobem provařená a ten pronájem by nesehnala“* (NNO). Právě předlužení či jiné push faktory můžou být významným motorem pohybu do a z vyloučených lokalit, a to i za hranice okresu či státu: *“hlavně tam [do zahraničí] utíkaj takový lidi, co jsou tady vlastně zadlužený a vlastně buď jdou do Německa, tam na ně žádná exekuce nepřijde, tak tam vlastně žijou jako, kdyby tam žili od samého začátku. To samý i v tý Británii (APK).*

Dalším možným faktorem, ovlivňujícím pohyb sociálně vyloučených osob, může být blízkost několika zařízení vězeňské služby v blízkém okolí: *„Zároveň tady máme tři věznice v kraji, ale nemáme vlastně žádnou návaznou službu pro ty odsouzené, kteří zase vystoupí a zůstanou nám v tom kraji s tou tisícovkou, co dostanou támhle na městském úřadě“* (NNO).

6.2.3. Proces nabyvání bydlení v SVL Sokolov

Obyvatel SVL má několik možností získání bydlení, z nichž hned dvě lze označit jako vysokoprahové z důvodu kumulace překážek vstupu na standardní trh bydlení (nedostatek finančních prostředků, předluženost, etnicita, mnohačlenné domácnosti). Jednou z možností jsou městské byty, získání nájmu v nich je však podmíněné doporučením komise a dlouhou čekací lhůtou. Dále jsou zde běžné komerční nájmy podmíněné kaucí a „vhodností“ potencionálního nájemníka, často skrytě i otevřeně diskriminující menšiny: *„já [majorita] když někam jdu nebo volám, tak rovnou říkám, že mám muže Roma, protože pak se se mnou třeba jde podívat na byt a najednou je problém, že nám třeba ani neotevřou“* (respondentka-majorita). Třetí možností jsou komerční nájmy, zaměřené na sociálně vyloučené, ve kterých pravděpodobně probíhají častější změny obyvatel, než je tomu u předchozích dvou sfér. Obecně do nájmu u obchodníků s chudobou často vstupují lidé v akutní nouzi: *„Ale co těm lidem zbejvá, když maj problém, že nemaj peníze, nemaj vůbec nic. Exekuce. Tak co mu zbejvá, aby nespal venku, má děti, tak si radši vezme tady ten byt. Má suchou podlahu, dobře a nějakým způsobem žijou“* (APK). Dalšími možnostmi jsou ubytovny a azylový dům.

V případě dotazu respondentů na způsob navázání kontaktu se současným pronajímatelem byla nejfrekventovanější odpověď „skrze vlastní sociální síť“. Nejčastější odpovědí byla „kamarád / známý“, uvedená více než každým čtvrtým respondentem, který na danou otázku odpověděl. Další častou odpovědí byly „tchyně/tchán“, uvedeny v 17 % případů. Stejně často se objevili „rodiče či jiní příbuzní“. 17 % odpovědí se též týkalo „internetu či FB“. 13 % respondentů SVL uvedlo, že mělo na současného pronajímatele „vlastní kontakt z minulosti“ a 9 % respondentů uvedlo někoho jiného, jako například dceru majitele bytu či kamarádku družky. Ani zavedená opatření obecné povahy daný fenomén stěhování nevyřešila, byť jej mohla ovlivnit, například k nižší kvalitě bydlení v SVL: *„v Sokolově vznikly zóny, kde platí vyhláška. To opatření obecné povahy. A já se nedomnívám, že to něco vyřešilo, protože ti lidé se zase sestěhovávají tam, kde ta vyhláška ještě není [...] jsou to přesně ty nízkopříjmové skupiny, ty skupiny závislé na tom sociálním systému. A ty skupiny strašně rychle dokážou reagovat tady na tu změnu. Oni jsou v tomto velmi flexibilní. Doteďka byli schopni žít v deseti lidech ve dva jedna, a pro ně není problém tam žít i v patnácti lidech ve dva jedna. Takže oni velmi dobře umí reagovat na to. A taky na druhou stranu mezi sebou dobře komunikují, takže si říkají, co kde slyšeli, jaké změny se chystají. Mají z první ruky vždycky – to mne na nich fascinuje – informace, kdo nový má nějaký činžovní dům a za jakých podmínek lze sehnat nájem. Co je u nich za mne hodně teď posílené, je ta vzájemná rodinná nebo přátelská výpomoc – oni si hodně dobře umí vypomáhat (NNO). Žádný z respondentů ze SVL nevyužil služeb realitních kanceláří.*

6.2.4. Městský bytový fond

Bytový fond v majetku města Sokolov je rozdělený na dvě části. První je pro běžné užívání a druhá je nízkonákladová, která je nabízena pouze osobám starším 60 let. Bydlení v těchto nízkonákladových bytech není podmíněno trvalým bydlištěm v Sokolově, ale podmínkou je, že žadatel nesmí mít jinou nemovitost ve svém vlastnictví. Těchto bytů vlastní Sokolov zhruba 320, nachází se ve třech bytových domech v ulici Komenského, v ulici Hornická a v ulici Jiřího z Poděbrad. *„Nájemné je tam třicet tři korun za metr, když je to garsoniéra pro jednotlivce nebo jedna jedna pro pár, a šedesát pět korun jedna jedna, když je to jednotlivce, takže je to jakoby nadstandard“* (odbor majetku Sokolov). Byty jsou přidělovány radou města na základě (nezávazného) sociálního šetření od odboru sociálních věcí.

V běžném bytovém fondu *„město Sokolov eviduje kolem dvanácti set městských bytů od jedna plus jedna až po 3+kk. Je to vlastně rozložený po celém městě, je to vlastně na sídlišti Michal, tady v centru města na Vítězný [...] Nájemné je šedesát pět korun na metr čtverečný, pokud se jedná o byty první kategorie, a pak jsou byty druhé kategorie, který jsou v horším stavu, město je většinou odkoupilo od soukromníků a jsou to ulice Nádražní a divadelní U Divadla [...] momentálně máme neobsazených pět a padesát bytů, ve kterých probíhá rekonstrukce víceméně, jsou to byty první kategorie, a pak máme ještě čtrnáct bytů druhé kategorie, které jsou v těch, v těch méně vyhledávaných lokalitách, a ty byty jsou dlouhodobě neobsazené a vlastně ani dlouhodobě se v nich neplánuje rekonstrukce, jelikož na to není takovej rozpočet“* (odbor majetku Sokolov). Město se průběžně v posledních letech snaží vykupovat byty v sociálně vyloučených lokalitách od soukromníků, za účelem získání možnosti ovlivňovat dění v SVL.

Městu Sokolov chybí sociální byty: *„Vyloženě jako sociální byty jako takové nemáme“* (odbor majetku Sokolov), což spolu s netransparentním systémem přidělování městského bydlení kritizují například nevládní neziskové organizace: *„Já si dovedu představit: kdybych byla žadatelem o byt a podala bych si žádosti a bylo by mi nevyhověno, tak by mne asi zajímal důvod, proč mi nebylo vyhověno, abych ho do dalšího kola mohla třeba opravit, nebo napravit. Jestli mám nedostatečný příjem, jestli jsem nedostatečně vzdělaná, jestli už to, že mám teda dvě plus děti, je problém, že mám psa, je problém. Co je vlastně problém, abych získala byt? Asi bych potřebovala nějaké konkrétní vymezení, proč jsem na ten byt nedosáhla. Potřebovala bych to vědět, protože logicky pak mne to znejišťuje, když mne nikdo ani neupozorní... Nejsem ani obeznámena, že jsem nevyhrála – to nedostanete tu informaci. Za mne se domnívám, že by byty měly být rozděleny na byty, které dávají normálním občanům, a na byty, které potřebují lidé v sociální nouzi. A u těch, které potřebují lidé v sociální nouzi, by mělo mít město jinou*

komisi, která dokáže vyhodnotit situaci toho klienta a jeho možnosti, aby zvládnul vůbec, dejme tomu, soužití. Anebo potom za podpory nějakého dohledu – dohledu úplně nechci říct -, spolupráce s nějakým neziskovým sektorem“ (NNO).

6.2.5. Sokolov shrnutí

Město Sokolov je se svými tříadvaceti tisíci obyvateli třetím největším městem Karlovarského kraje. Jedná se o centrum důlního průmyslu, který ale už desítky let prochází útlumem a zůstává nezodpovězena otázka, jak co nejúspěšněji dosáhnout proměny nejen města, ale celého sokolovského regionu, jehož je Sokolov přirozeným středem.

Město jako takové zažívá minimálně v posledních letech kontinuální úbytek obyvatel a zároveň stoupá průměrný věk obyvatel, byť v míře srovnatelné s průměrem ČR. Ubývá i obyvatel ulic, kde se nachází objekty, které jsou sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené, ale v nižší míře, než je sokolovský průměr. Dochází tam k mírnému vzrůstu procenta na nich žijících obyvatel Sokolova ze 43,3 % v roce 2016 na 43,6 % v roce 2020. Ze zkoumaných ulic v posledních letech zvýšily počet svých obyvatel tyto ulice: Nádražní, U Divadla, Heyrovského a Závodu Míru.

Na území Sokolova se vyskytují jak jednotlivé vyloučené byty, tak i celé vchody, domy, ulice či oblasti. Ty jsou v majetku jak velkomajitelů bytů v SVL, tak drobných majitelů, vlastnících jeden dva byty, které obývají či pronajímají, dále zde figurují i firmy či město. Nejnižší kvalita bydlení byla zjištěna v okolí nádraží a negativní proměnou prochází i oblast sídliště Michal či například ulice Heyrovského, kde klesá procento majitelů, bydlících ve svých bytech a stoupá procento nájemců.

Většina respondentů v SVL uvedla jako předchozí bydliště Sokolov, poté následovaly obce v okolí či v Karlovarském kraji a jen menšina uvedla přistěhování se z jiného kraje.

Pull faktorem migrace do lokality u divadla je fakt, že do bytů nejnižší kvality není často obchodníky s chudobou vyžadována kauce, na druhou stranu jsou na nájemce přenášeny další náklady, např. za základní opravy a podobně. Push faktorem z této lokality bývají dle vyjádření odborníků obvykle dluhy vůči pronajímateli. Lokalita na sídlišti Michal je kvalitativně v lepším stavu, a funguje jako „lepší adresa“ pro sociálně vyloučené. Nejsou zde tak dominantní majitelé, jako je tomu v případě lokality u nádraží. Ulice Hornická prochází podobně jako ulice U Divadla mírným útlumem díky systematickému uzavírání celých vchodů domů v majetku města Sokolov.

Nabídka městských bytů je spíše cílena na seniory žijící v městě Sokolov a sociální byty jako takové ve městě neexistují, což bylo kritizováno neziskovými organizacemi.

6.3. Vřesová

6.3.1. Teoretická východiska

Obec Vřesová se potýká s řadou negativních faktorů, jež jsou strukturálního charakteru (nekvalitní životní prostředí, špatná občanská vybavenost, významné změny na lokálním trhu práce). Ty ve svém důsledku přispívají k sociálnímu vyloučení, které je příčinou i následkem nízké úrovně kapitálů zdejší populace (nízký ekonomický kapitál vzhledem k vysoké nezaměstnanosti a předluženosti, nízká úroveň vzdělanosti). V tomto kontextu je obec Vřesová jakožto „sociálně vyloučená lokalita“/„lokalita ohrožená sociálním vyloučením“ typickým příkladem „oblasti s kumulací různých forem sociálního znevýhodnění“⁴⁶, k nimž přispívá omezená infrastruktura a prostorové odloučení.

Tato pozice periferie v kraji, jenž je samotný periferní, je dále zhoršována řadou specifíků, která Vřesové ztěžují či znemožňují řešení stávajících problémů a adekvátní rozvoj obce. Předně se jedná o zcela specifickou situaci s bydlením, kdy všechny čtyři bytové domy tvořící obec jsou v majetku Sokolovské uhelné, právní nástupce, a.s. (dále jen SUAS) a obec má tak značně omezenou možnost řešit problematiku bydlení svých obyvatel, neboť řešení případných problémů do velké míry záleží na postoji majitele a na dobrých vztazích mezi zastupitelstvem a SUAS. Vzhledem k tomu, že domy v minulosti sloužily výhradně jakožto ubytování pro rodiny zaměstnanců SUAS a navázaných podniků, je obyvatelstvo obce do velké míry postiženo postupným útlumem provozů a z toho vyplývajícím propouštěním. Ačkoliv z hlediska zaměstnanosti nejhorší období bylo před deseti lety, kdy práci neměl téměř každý druhý obyvatel v produktivním věku, i v současnosti je více než 19 % nezaměstnanost vysoko nad celorepublikovým průměrem 3,7 %, i nad průměrem v Karlovarském kraji, kde byla nezaměstnanost k 31. 5. 2021 5,69 %.

6.3.2. Historie obce a současná situace

Domy ve Vřesové byly postaveny v 60. letech doslova na zelené louce pro krátkodobé ubytování pracovníků nově založeného Palivového kombinátu Vřesová.⁴⁷ Se vznikem Sokolovské uhelné v roce 1994 se režim bytových domů prakticky nezměnil, stále fungovaly jakožto bydlení pro zaměstnance průmyslového komplexu Vřesová a jejich rodiny, část

⁴⁶ Zdroj: Bernard, J., & Šimon, M. (2017). Vnitřní periferie v Česku: Multidimenzionalita sociálního vyloučení ve venkovských oblastech. Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 53(1), 3-28. doi: 10.13060/00380288.2017.53.1.299

⁴⁷ Zdroj: <https://www.suas.cz/10-suas/aktuality/918-pred-60-lety-se-zrodil-palivovy-kombinat-vresova>

obyvatel rovněž pracovala na povrchovém dole Jiří. Významnější změnou co do skladby obyvatel byl rok 1997, kdy do regionu přišla část Volyňských Čechů a někteří začali pracovat právě pro SUAS.

První dům při příjezdu do obce sloužil ještě před několika lety výlučně jako ubytovna pro pracovníky SUAS, ale zhruba před třemi roky v souvislosti se zavíráním provozů začal bytový odbor SUAS i ubytovací jednotky v tomto domě pronajímat na stálé bydlení. S výjimkou posledních pěti ubytovacích jednotek, které jsou stále vyčleněny na případné krátkodobé ubytování.

Obrázek 28 - Obec Vřesová na pravé straně, areál SUAS na straně protější. Zdroj: Google Maps (staženo 20.7. 2021)

6.3.3. Výběr informátorů

Informátory lze rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvořili zástupci různých institucí a představitelé obce. Druhou skupinu pak tvořili samotní obyvatelé Vřesové, nicméně částečně se obě kategorie, vzhledem k velikosti obce, mohou prolínat – např. dluhové poradkyně, respektive aktivizační pracovnice pracující pro obec Vřesovou, jsou zároveň samy obyvatelkami této obce. U institucionálních aktérů byly použity strukturované rozhovory podle předem připravených scénářů se zaměřením na jejich odbornost. Jednalo o rozhovory se zástupci PČR v Chodově, pod jehož obvodní oddělení obec Vřesová spadá, dále rozhovor se členem zastupitelstva a s aktivizačními pracovnicemi. Část oslovených institucionálních aktérů nereagovala ani na opakované žádosti o schůzku, případně schůzku odmítla (matrika v Chodově, který je ORP pro Vřesovou, NNO Khamoro, o.p.s.). Výzkumníkům byly rovněž k dispozici poznámky z rozhovoru s pracovnící bytového odboru SUAS provedeného v rámci realizace šetření ke Vstupní analýze, neboť ta na novou žádost o rozhovor nereagovala. Pro zpracování zprávy dále sloužila data poskytnutá různými institucionálními aktéry a zveřejňovaná na webových stránkách orgánů státní správy (MPSV, ČSÚ, Policie ČR) a neziskovým sektorem (Mapa exekucí).

Pro terénní výzkum v obci samotné byly stanoveny okruhy polostrukturovaných rozhovorů se zaměřením na přistěhování (jak dlouho žijí v obci, jak si bydlení sehnali, odkud přišli a proč z předchozího bydlení odešli), bydlení samotné (dispozice bytu, náklady na bydlení, délka smlouvy, kvalita bydlení, soužití v domě) a výhledu do budoucna (zda plánují zůstat a případné důvody pro setrvání/odchod, rozvoj obce).

Z celkem 139 ubytovacích jednotek, jejichž nájemníky výzkumníci zkusili oslovit, měli čas a ochotu odpovídat obyvatelé v 51 ubytovacích jednotkách. Ačkoliv ne všichni z nich byli ochotni či schopni zodpovědět všechny okruhy, které tvořily páteř polostrukturovaných rozhovorů, i tak se podařilo vytvořit o daném tématu slušný obrázek – byly získány výpovědi od obyvatel 37 % domácností/ubytovacích jednotek.

6.3.4. Obyvatelstvo (počet, struktura)

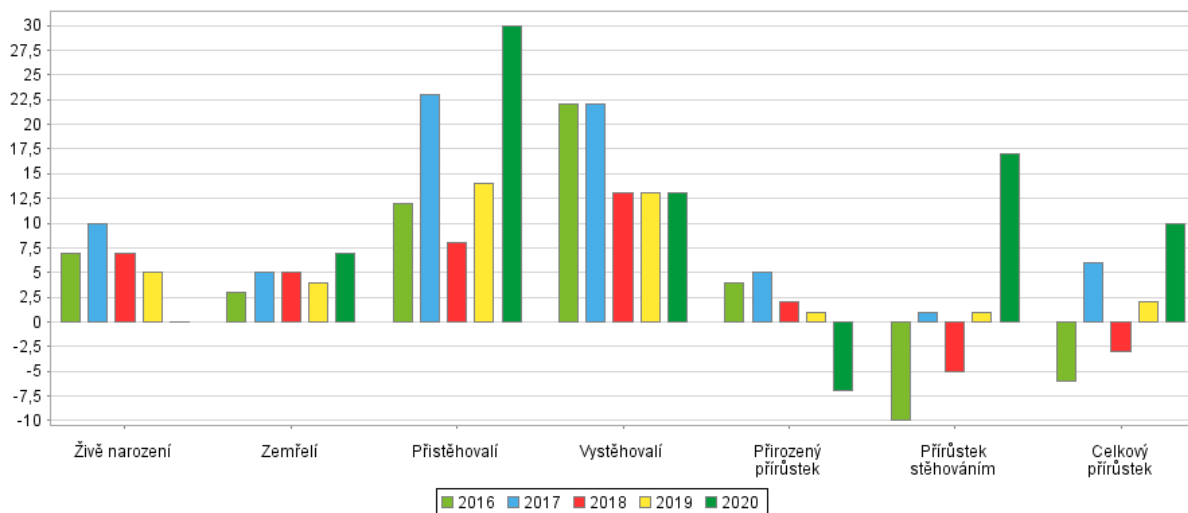
V obci Vřesová mělo dle evidence obyvatel k 31. 12. 2020 nahlášený trvalý pobyt 395 lidí. Dle demografického vývoje je patrný mírný přírůstek počtu obyvatel v posledních letech. Jedná se zároveň o poměrně mladou populaci s věkovým průměrem necelých 33 let – pro srovnání byl průměrný věk obyvatel Karlovarského kraje v roce 2020 43,3 roku, průměrný věk v České republice pak 42,6 roku. O procesu mládnutí populace obce svědčí i rostoucí trend počtu dětí do 14 let věku.

Tabulka 20 - Demografický vývoj obce Vřesová za roky 2016-2020 (stav obyvatel k 31.12.)⁴⁸

		2016	2017	2018	2019	2020
Počet obyvatel celkem		380	386	383	385	395
v tom podle pohlaví	muži	201	205	205	204	214
	ženy	179	181	178	181	181
v tom ve věku (let)	0-14	78	87	85	90	91
	15-64	273	270	263	261	276
	65 a více	29	29	35	34	28
Průměrný věk		34,8	33,9	34,0	33,6	32,9

Z dat, která máme o vývoji počtu obyvatel v obci za posledních pět let (tj. roky 2016 – 2020) k dispozici, vidíme, že se vlivem stěhování střídají roky přírůstku a roky úbytku. Zřetelný nárůst přistěhovaných v průběhu roku 2020 oproti předchozím letům lze patrně přičíst na vrub změnám ve využití prvního panelového domu při vjezdu do obce, který přestal sloužit jakožto ubytovna pro pracovníky a tamní ubytovací jednotky začaly být rovněž nabízeny k pronájmu na bydlení.

⁴⁸ Zdroj: Český statistický úřad, Veřejná databáze (staženo 19.7.2021)

Obrázek 29 – Graf pohybu obyvatel za roky 2016-2020⁴⁹

Tabulka 21 - Pohyb obyvatel za roky 2016-2020⁵⁰

		2016	2017	2018	2019	2020
Živě narození		7	10	7	5	-
Zemřelí		3	5	5	4	7
Přistěhovalí		12	23	8	14	30
Vystěhovalí		22	22	13	13	13
Přírůstek (úbytek)	Přirozený	4	5	2	1	-7
	Stěhováním	-10	1	-5	1	17
	Celkový	-6	6	-3	2	10

6.3.4.1. Obyvatelstvo podle národnosti

Uvedení národnosti je při Sčítání lidu, domů a bytů jedním z nepovinných údajů. Téměř třetina obyvatel obce tak při sčítání z roku 2011 národnost neuvedla. Naprostá většina těch obyvatel, kteří svou národnost uvedli, se hlásí k české národnosti (87 %). Necelých 7 % všech obyvatel

⁴⁹ Zdroj: Český statistický úřad, Veřejná databáze (staženo 19.7.2021)

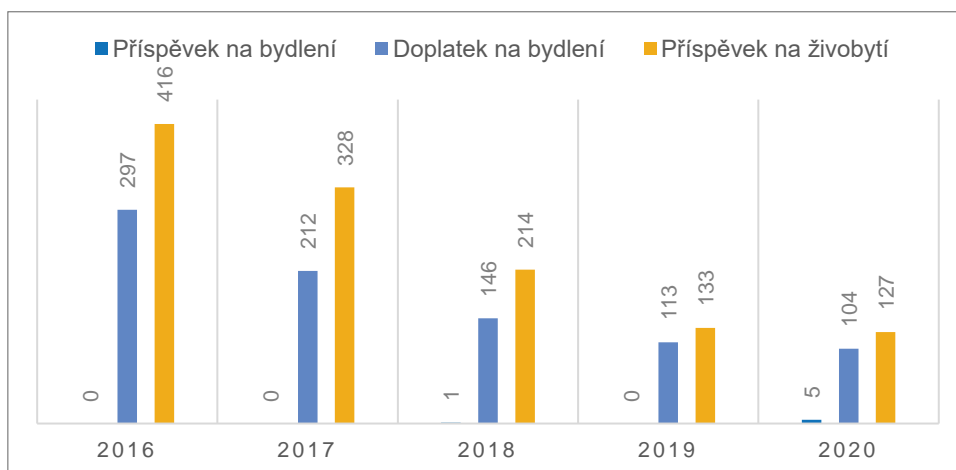
⁵⁰ Zdroj: Český statistický úřad, Veřejná databáze (staženo 19.7.2021)

Vřesové se přihlásilo ke slovenské národnosti, pouze čtyři lidé uvedli národnost romskou. To je v kontrastu s tím, jak je obyvatelstvo Vřesové popisováno vnějšími pozorovateli i jak je možné vyjádřit složení ve smyslu askriptivních kategorií. Podle vyjádření zástupkyně bytového odboru SUAS je poměr obyvatel Romů a obyvatel z řad majority v obci zhruba půl na půl. Podobně i na základě provedeného terénního výzkumu je možné říci, že o romství (ve smyslu zvnějšku (sociálně) připsané kategorie) lze mluvit přibližně u poloviny všech dotazovaných. Nízkou míru sebeidentifikace s romskou národností (či přesněji etnicitou) lze vysvětlit jakožto odraz převládajících společenských nálad a postojů, kdy je na domnělé vzorce chování „Romů“ pohlíženo ze strany většinové společnosti často negativně. Teto není specifické pro Vřesovou, jde o jev vyskytující se napříč ČR. Před sčítáním v roce 2021 proběhla kampaň na podporu přihlášení se k romské národnosti, kde byla vysvětlena možnost uvedení romské i české národnosti či rozdíl mezi pojmy národnost a občanství.

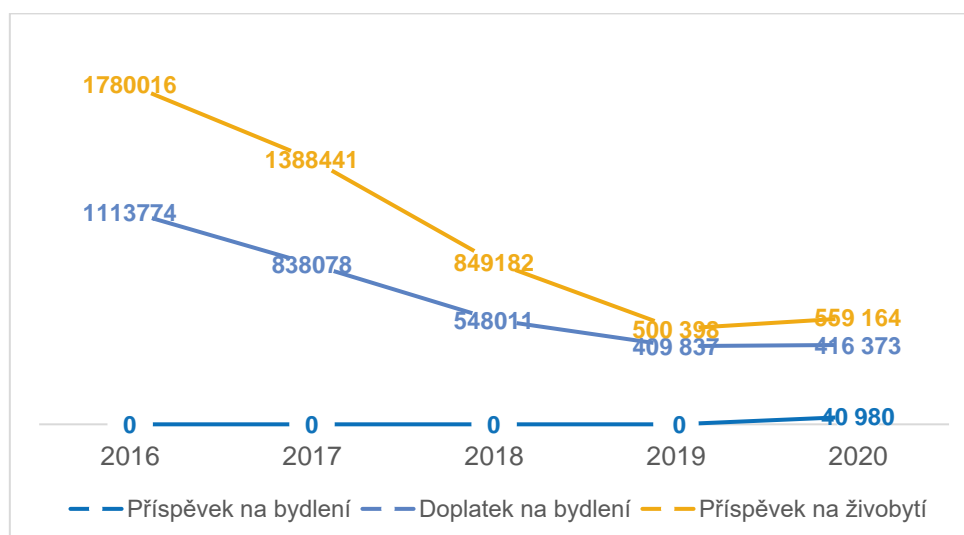
6.3.5. Čerpání dávek hmotné nouze

Z následujícího grafu, vyobrazujícího vyplácení sociálních dávek v obci Vřesová, je patrné, že dávky příspěvku na živobytí v posledních pěti letech setrvale klesaly (ze 416 v roce 2016 na 127 v roce 2020 za osoby či domácnosti). I přes setrvalý pokles je celkové číslo vyplacených dávek vzhledem k velikosti obce stále poměrně vysoké. Celková suma vyplacených prostředků se rovněž snižovala, a to až do roku 2019, kdy se z celkově vyplacených 500 398 Kč v daném kalendářním roce opětovně zvýšila na 559 164 Kč v kalendářním roce 2020 (viz graf „Celková suma v kalendářním roce v Kč“). Příčin nárůstu může být vícero, kromě většího počtu společně posuzovaných osob také například celkově horší socioekonomická situace vlivem propouštění a omezení v souvislosti s pandemií koronaviru.

Z údajů MPSV je zřejmé, že rovněž počet příjemců dávky doplatku na bydlení ve Vřesové za sledované období klesají (z 297 za kalendářní rok 2016 na 104 za rok 2020 za osoby společně posuzované). I přes relativně nízké nájmy ve Vřesové (v kontextu okolních obcí i celkové situace v ČR) je tedy v obci stále nikoliv nevýznamná část obyvatel závislá na těchto dávkách pomoci v hmotné nouzi.

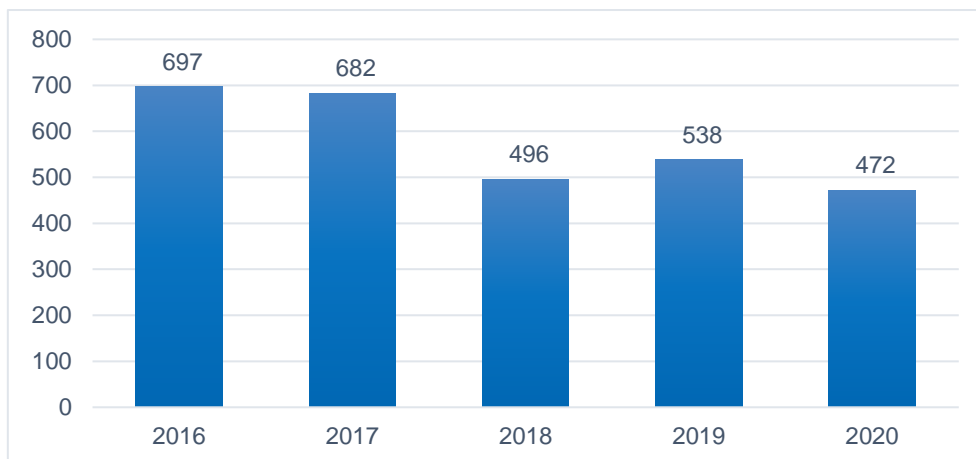

Obrázek 30 - Celkový počet vyplacených dávek v kalendářním roce (zdroj: data MPSV, staženo 11.8.2021)

Obrázek 31 - Celková suma vyplacených dávek v kalendářním roce (v Kč) (zdroj: Data MPSV staženo 11.8.2021)

Počty vyplacených přídavků na dítě za posledních pět let ukazují skokové snížení po roce 2017 a následnou oscilaci okolo pěti set vyplacených dávek za kalendářní rok. Nárok na přídavek na dítě má nezaopatřené dítě, které žije v rodině, jejíž rozhodný příjem je nižší než 3,4násobek částky životního minima rodiny.

Obrázek 32 - Počty vyplacených přídavků na dítě v obci Vřesová (zdroj:Data MPSV, staženo 11.8.2021)

6.3.6. Bydlení: smlouvy, proces nabývání bydlení a migrace do Vřesové

V obci jsou celkem čtyři bytové domy vždy se třemi vchody (prostřední vchody mají po 15 bytech, krajní vždy po 10 bytech), celkem se jedná o 140 samostatných jednotek, nejčastěji v dispozici 2+1, méně často 3+1. Naprostá většina jednotek má ubytovací smlouvu a jsou tedy zkolaudovány jako pohotovostní jednotky pro krátkodobé bydlení. V obci je také 6 nájemních bytů s nájemní smlouvou na dobu neurčitou. Jedná se o pozůstatek převodů nájemních smluv na ubytovací z přelomu let 1999 a 2000, kdy s tímto postupem malá část starousedlíků nesouhlasila a zůstaly jim proto nájemní smlouvy. Základní nájemné je zde vyšší – vypočítává se podle velikosti bytu – a rovněž se zde platí obvyklé vyúčtování služeb, byty mají jako jediné samostatné měřáky na vodu.

Nájemné v ubytovacích jednotkách (pokud je v jednotce do 4 osob) činí 5 300,- Kč za 2+1, za 3+1 pak 5 800,- Kč. Za každou další osobu v ubytovací jednotce pak stoupá nájemné o 300,- Kč/os., horní hranicí by podle informací z obce měla být částka 6 500,- Kč. Spotřeba vody a teplo jsou již započítané v nájmu, u prvního domu při vjezdu do obce je navíc v nájmu započítána i elektřina (500,- Kč), neboť tam není měřič pro jednotlivé ubytovací jednotky.

6.3.6.1. Smlouvy

Kromě šesti nájemních bytů, které mají nájemní smlouvu na dobu neurčitou, jsou v ubytovacích jednotkách obvyklé ubytovací smlouvy v rozmezí 3 měsíců až jednoho roku. Podle dřívějších informací je standardem ubytovací smlouva na rok, která může být v případě nějakých problémů s nájemníky zkrácena na půl či na čtvrt roku a poté případně znovu navýšena. Během námi provedeného terénního šetření měla většina respondentů smlouvu na rok (23 domácností), 15 domácností půlroční smlouvu a jedna smlouvu na 3 měsíce. Dle informací jak od bytového odboru SUAS, tak i od samotných obyvatel Vřesové, je ze strany pronajímatele snaha předcházet problémům s neplacením tak, aby se nevršily případné dluhy. Při rozhovorech s obyvateli je patrné, že výpověď z nájmu proto, že by někdo nehradil nájem, je výjimečná, respondenti si nevzpomněli na žádný takový příklad z poslední doby. Podobně i podle staršího rozhovoru s pracovníci bytového odboru SUAS je v případě nedoplatek či škod obvyklé, že dojde ke zkrácení smlouvy na tři měsíce. Zkrácení ubytovací smlouvy tak svým způsobem může sloužit jako nástroj disciplinace obyvatel bytových domů: „*No jasně, lidi jsou naštvaní, že jo. Nemaj jistotu, každé chce mít nějakou jistotu, tady je to takový jednou něco uděláte a daj vám třeba smlouvu každý tři měsíce. Mojí mámě je přes šedesát let a kvůli tomu, že ségra jí zaplatila pojistku přes účet. Sestra ze svého účtu platila pojistku, máma to*

neposlala složenkou, tak kvůli tomu jí dali smlouvu na tři měsíce. Důchodci. Že prej to neplatila ona složenkou nebo ze svého účtu, tak se jim to nelíbilo.“ Někteří z námi oslovených obyvatel dávali prodlužování smlouvy do přímé souvislosti s tím, že mají bezproblémovou historii úhrady nájmů a služeb, část respondentů však zmiňovala, že smlouvy se sice někdy dávají kratší jakožto způsob „otestování“ nájemníků, ale že v prodloužení smluv ze třech měsíců na delší období mnohdy není patrná logika. Tuto skutečnost zmiňovalo více obyvatel a spíše než hrozbu zkracování smluv tedy zmiňovali jistou arbitrárnost při stanovování délek ubytovacích smluv ze strany SUAS. Jedna z respondentek tak měla podle svých slov ubytovací smlouvu na 3 měsíce po celých 8 let, než jí byla délka smlouvy bez zjevného důvodu nedávno prodloužena na celý rok.

Faktické prodlužování smluv probíhá na bytovém odboru SUAS v Sokolově. Podle respondentů se nejedná o nijak stresující událost, obyvatelé Vřesové zdůrazňují, že pokud hradí nájem a další náklady bez problémů, není s prodlužováním smluv problém. Vzhledem k tomu, že obvykle v podobném termínu končí daná smlouva více obyvatelům, obec zařídí sdílený odvoz do Sokolova pro vícero domácností.

Pronajímatel po nájemnících vyžaduje pojištění domácnosti a odpovědnosti za škodu jakožto jednu z podmínek nutných pro prodloužení ubytovací smlouvy. Nájemníci si zařizují vlastní pojištění u různých komerčních subjektů, přičemž roční náklady na tuto pojistku se pohybují od cca 1 000,- až po 2 000,- Kč a pojistku je nutné dokládat při prodlužování smlouvy. Ačkoliv obyvatelé podotýkají, že cena pojistky se dá „osekat“ na relativně nízkou částku, neboť slouží primárně jakožto pojištění proti vytopení sousedů a výdaje za ní tak nejsou nějakým významným prvkem, který by zhoršoval překerní finanční situaci obyvatel, jsou tyto požadavky ze strany SUAS nahlíženy zvláště negativně v kontextu toho, že opravy a úpravy ubytovacích jednotek si nájemníci de facto musí provádět sami a že rovněž sdílené prostory nejsou pronajímatelem adekvátně udržovány: *„Ale furt je to něco, co zas chtěj jakoby po nás a ta investice z jejich strany je pořad nulová jakoby.*“ K tomuto před zhruba dvěma lety přibyla povinnost nechat si jednou za rok, rovněž na vlastní náklady, udělat revizi plynu a elektřiny. Tyto revize jsou nasmlouvány centrálně ze strany obce, kdy najatá firma provede revize plošně a částka, kterou domácnost musí uhradit, se tak pohybuje okolo stokoruny. Jedná se však o další vícenáklady, které si pronajímatel klade jakožto podmínku prodlužování smluv.

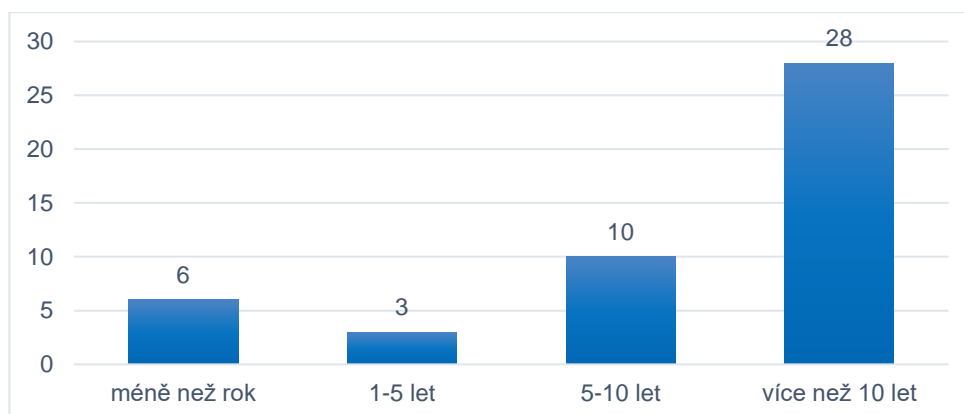
Úklid společných prostor v jednotlivých vchodech zajišťuje bytový odbor SUAS, ve všech vchodech je tak čisto. Co se týče oprav, celkové zanedbávání sdílených prostor ze strany SUAS je často zmiňovanou stížností, ať už se jedná o dílčí opravy, jako je výměna zářivek na chodbách nebo nová výmalba chodeb, nebo o generální opravy bytových domů: *„Prostě, co já si pamatuju, jediná investice za těch minimálně dvacet let jsou plastový okna.*“ Jeden

z respondentů rovněž zmiňoval snahu domluvit se s pronajímatelem, že by si chodby vymalovali sami obyvatelé, kterým špatný stav výmaleb vadil, SUAS však tuto iniciativu odmítla a chodby jsou tak nadále v původním stavu. Stejně tak obyvatelé upozorňují i na špatný stav vchodových dveří všech bytových domů kromě prvního, který byl do nedávno doby ještě ubytovnou. To byl podle obyvatel důvod k tomu, že šlo o jediný dům, do kterého SUAS pravidelně investovala: „*Je vidět, že se o to starali. Takže i prostě ty vchody, ty chodby, celkově i ty byty vypadaj mnohem líp než v těch dalších třech panelákách.*“ Ze starších informací od SUAS vyplynulo, že bytový odbor tyto škody např. na vchodových dveřích neopravuje cíleně, neboť se časem ukáže, kdo je za škodu odpovědný a ten je pak nucen to uhradit.

Podobně negativně je hodnoceno i chování pronajímatele co se týče oprav a úprav v rámci ubytovacích jednotek. Podle informací od SUAS by rozsáhlejší opravy měly být zváženy bytovým odborem, nicméně jak opakovaně upozorňují nájemníci, i drobnější opravy a výměny, ač je o ně možné pronajímatele formálně žádat, často trvají velmi dlouhou dobu: „*Moje máma chce deset let, možná patnáct, vanu novou. Furt čeká.*“; „*Ted' taky zrovna si dělám záchod, koupelnu, ale taky záchod a vana na svoje náklady, abych čekal na ně, to nemám čas na to.*“

6.3.6.2. Proces nabývání bydlení a důvody migrace do obce Vřesová

Většina obyvatel Vřesové, se kterými výzkumníci hovořili, jsou buď současní, nebo bývalí zaměstnanci SUAS a na SUAS navázaných podniků, případně rodinní příslušníci těchto zaměstnanců. Až do nedávné minulosti bylo bydlení poskytováno přednostně lidem pracujícím pro SUAS (například poptáním přes dílenské mistry či další nadřízené). To vše, spolu s nízkými nájmami ve srovnání s okolními městy a obcemi, tvoří faktory, které přispívají ke stabilitě obyvatelstva. Průměr délky bydlení ve Vřesové mezi respondenty byl 17,5 roku, jen 6 respondentů zde žije 1 rok a méně, oproti tomu 28 respondentů žije ve Vřesové více než 10 let (viz tab. Délka bydlení ve Vřesové).

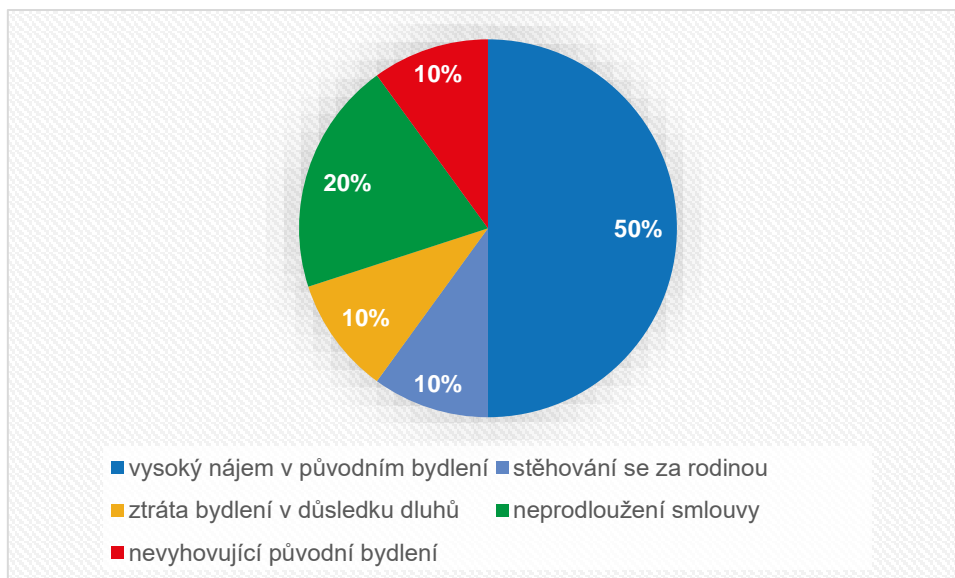

Obrázek 33 - Délka bydlení ve Vřesové

Naprostá většina obyvatel, kteří se do Vřesové přistěhovali v posledním roce, přišla z Chodova a byt získali v souvislosti s prací pro SUAS: „Právě to bylo tak, že se sem přistěhoval bratránek a tohle, tak jsem sem jezdil, říkám, že se mi tady líbí, tak jsem to zkusil jako v práci tady na Sokolovský a vyšlo to.“ Pouze dvě osoby ze šesti se do Vřesové přistěhovaly z jiných měst a obcí v regionu, jako je Mírová a Sokolov, přičemž v obou případech přišly do obce kvůli rodinným vazbám.

Skutečnost, že hlavní roli při rozhodování o přidělení bytu hraje to, zda jedinec (nebo rodinný příslušník) pracuje/pracoval v SUAS či ve spolupracujících podnicích, je zmiňována i ve starším rozhovoru s bytovým odborem pronajímatele. Také tam zaznělo, že informace o případné (bez)problémovosti nových nájemníků si bytový odbor SUAS snaží zjišťovat od dřívějších pronajímatelů. Respondenti, se kterými jsme na téma procesu žádání o byt hovořili, zmiňovali především stabilitu zaměstnání a bezdlužnost: „Jako když jsem tam šel, tak jsem věděl, že musíte být zaměstnaný, abyste tady dostal byt. Nesmíte být na úřadu práce.“ Samotný proces nabytí bydlení byl podle našich respondentů rychlý a bezproblémový, po podání žádosti prostřednictvím dílenských mistrů či přímo na bytovém odboru se v řádu několika málo týdnů zájemci dozvěděli, zda je v obci volný byt a kdy se mohou stěhovat. Poptávka po bytech ovlivňuje rovněž vnitřní migraci ve Vřesové, tedy stěhování v rámci domů a mezi jednotlivými domy v obci. Některým z obyvatel se v průběhu let rozrostly rodiny a potřebovali by tak byt s větší ze dvou dispozic, to však vzhledem k velmi omezené nabídce znamená pro některé čekat i několik let.

Z obyvatel, kteří ve Vřesové bydlí kratší dobu (do pěti let) a uvedli v rozhovorech důvody stěhování se do obce, zmiňovala většina jakožto hlavní důvod vysoký nájem v původním bydlení (5x): „Přišel jsem kvůli nájmu, a takhle, protože jsem dole platil hodně náklady.“ (...) „V Chodově [jsem bydlel]. Vysoký náklady s vodou, s plynem a tady neplatím vesměs nic, tady se platí nájem.“ Respondenti dále zmiňovali neprodloužení smlouvy ze strany pronajímatele – soukromé osoby (2x), stěhování se za členy rodiny, kteří již ve Vřesové žijí (1x), nevyhovující původní bydlení (1x) a předlužení a s tím související ztrátu vlastního bytu (1x).

Obrázek 34 - Důvody stěhování se do Vřesové

Z celkového počtu 52 respondentů jich 31 vyjádřilo explicitní přání zůstat ve Vřesové buď natrvalo, nebo alespoň v dohledné době. Oproti tomu 7 respondentů se vyjádřilo, že buď již jsou v procesu hledání nového bydlení či přímo stěhování, nebo o tom alespoň vážně uvažují. Naprostá většina těch, kteří se Vřesovou opustit chystají nebo si již nové bydlení zařizují, uvedla, že hlavním důvodem je problematické občanské soužití. Dalšími důvody byla prostorová odloučenost a s ní spojená horší dostupnost služeb, nebo obecně touha být ve větším městě. Obyvatelé nespokojení s občanským soužitím obvykle zmiňovali domnělou přítomnost narkomanů a sousedy, kteří se „neumí chovat“. Naopak ti z obyvatel, kteří chtějí ve Vřesové zůstat, zmiňovali jako důvod pro setrvání nejčastěji nízké nájem a to, že jsou ve Vřesové zvyklí. Blízkost průmyslového provozu a s tím spojený hluk jakožto faktor snižující kvalitu života ve Vřesové zmínila jen jediná respondentka. Naopak několik obyvatel pozitivně hodnotilo nové dětské hřiště, které je hned před domy a také nedalekou zahrádkářskou kolonií, kde má část obyvatel Vřesové své zahrádky. Z provedeného výzkumu však nevyplývá, že by bylo možné vést linii mezi „starousedlíky“ a vyšší spokojeností s občanským soužitím a životem ve Vřesové obecně. Lidé spokojení i nespokojení s občanským soužitím se nacházeli jak mezi obyvateli, kteří ve Vřesové bydlí deset let a více, tak i mezi těmi, kteří se přistěhovali v uplynulém roce či dvou.

6.3.7. Dluhová problematika

Jak ukazují data z Mapy exekucí k roku 2017 (poslední rok, kdy jsou dostupná data kompletní), ve Vřesové bylo v exekuci celkem 105 osob (35,12 procent obyvatel). Krajský průměr byl pro srovnání za rok 2017 17,45 procent, okresní průměr za stejný rok 20,75 procent a celorepublikový 9,7 procent. Z celkového počtu obyvatel Vřesové v exekuci mělo 85 procent více než jednu exekuci a nadpoloviční většina (57 procent) měla 3 – 9 exekucí. Téměř třetina osob v exekuci (29 procent) jsou mladí lidé ve věku pod třicet let, naopak seniorů 65+ bylo v exekuci jen 6 procent (viz tabulka níže). Podle údajů poskytnutých Exekutorskou komorou bylo ve Vřesové v srpnu 2021 v exekuci 171 osob.

Obec 2017		VŘESOVÁ X
		Sokolov
		Karlovarský kraj
Podíl osob v exekuci		35,12 %
Meziroční změna počtu osob v exekuci	+0/nejsou data % (+0/nejsou data p.b.)	
Průměrný počet exekucí na osobu		6,4
Průměrná jistina na osobu		144 716 Kč
Medián jistiny na osobu		95 712 Kč
Počet osob starších 15 let		299
Počet osob v exekuci		105
Celkový počet exekucí		672
<u>Detail osob v exekuci:</u>		
Podíl dětí a mladistvých		0/nejsou data %
Podíl osob ve věku 18 až 29 let		29 %
Podíl seniorů (65+)		6 %
Podíl osob s 1 exekucí		15 %
Podíl osob s 2 exekucemi		10 %
Podíl osob s 3 – 9 exekucemi		57 %
Podíl osob s 10 – 29 exekucemi		18 %
Podíl osob s 30 a více exekucemi		0/nejsou data %
Skrýt detailní údaje		

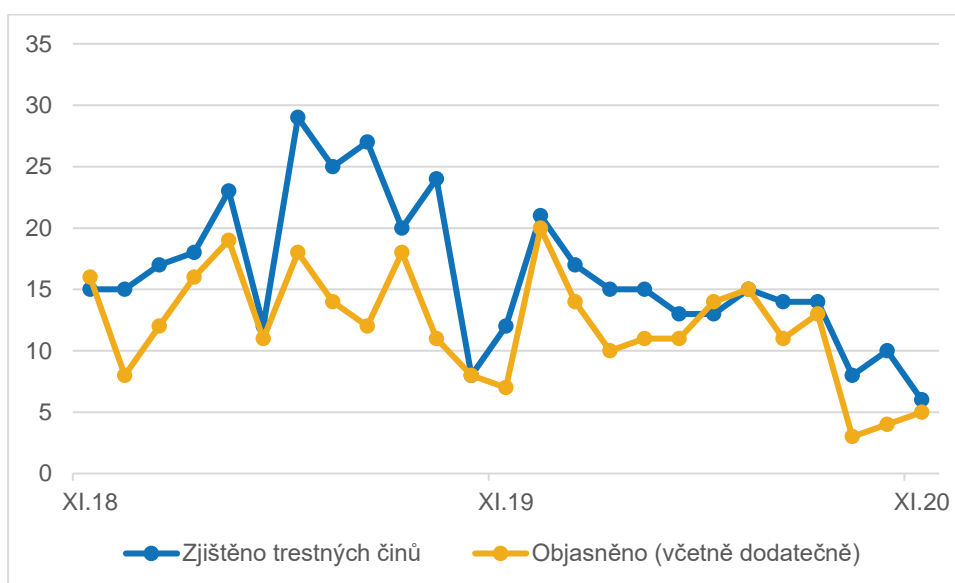
Obrázek 35 - Exekuce v obci Vřesová (zdroj: Mapa exekucí)⁵¹

V současnosti v rámci obce působí dvě aktivizační pracovnice – dluhové poradkyně, v rámci sociálního programu obce. Ty s obyvateli neřeší jen čistě dluhovou problematiku, ale v případě potřeby i dopomáhají při komunikaci s úřady, pomáhají obyvatelům s kompletováním a vyplňováním formulářů a pomáhají s praktikáliemi, jako je odvoz k lékařům či zajištění nákupu pro nemocné či imobilní.

⁵¹ Zdroj: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/> - staženo 11.8.2021

6.3.8. Bezpečnost a kriminalita

Rovinu bezpečnosti pojmáme v tomto výzkumu jakožto průběh kriminality (tedy oficiálních statistik), subjektivně vnímaného pocitu bezpečí a tzv. viktimizace. Pocit bezpečí samotných obyvatel tak nemusí být odrazem faktického stavu, ale spíše převládající reakcí na domnělý či skutečný stav věcí.⁵² Ve Vřesové je tak u části obyvatel patrný vyšší pocit ohrožení v rámci obce: „*Tak poslední dobou můžu říct, že docela nás to všechny zneklidňuje, ale ta situace se tady horší, no. Byl tady klid posledních pět let, ale teď se to jakoby vrací a je to šílený, co se tady děje teď.*“ Nižší pocit bezpečí se dle našich respondentů promítá i do nižší spokojenosti s bydlením ve Vřesové obecně – ti, kteří ve svých odpovědích zmiňují vyšší kriminalitu a užívání drog také obvykle hovoří o tom, že by se rádi odstěhovali či to již aktivně plánují. Řečí čísel nevykazuje Vřesová jako obec i celá širší oblast (Vřesová spadá do územní působnosti OOP Chodov) vyšší míru kriminality, ba naopak. Trestná činnost v OOP Chodov za sledované roky klesá. Index kriminality⁵³ (obvodní oddělení PČR Chodov) byl v minulém roce na hodnotě 3,7, tedy hluboko pod celorepublikovým průměrem.

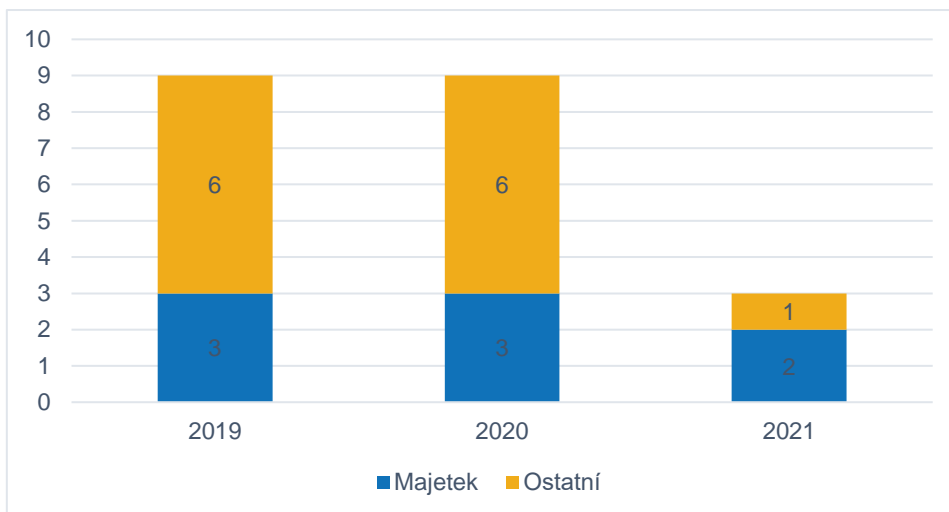
Obrázek 36 - Trestná činnost v OOP Chodov za 11/18 až 11/20 (zdroj: Mapa kriminality, staženo 2.8.2021⁵⁴)

I podle vyjádření zástupců OOP Chodov je Vřesová klidnou obcí, to potvrzují i poskytnuté údaje o nápadu trestné činnosti z let 2019, 2020 a části roku 2021. Za roky 2019 a 2020 Policie ČR řešila ve Vřesové vždy 9 trestných činů (z toho vždy třetina se týkala majetkové trestné činnosti). Z přestupků jednoznačně vystupuje kategorie „ostatní vč. přestupků v dopravě“, což pravděpodobně významně ovlivňuje blízký průmyslový areál SUAS.

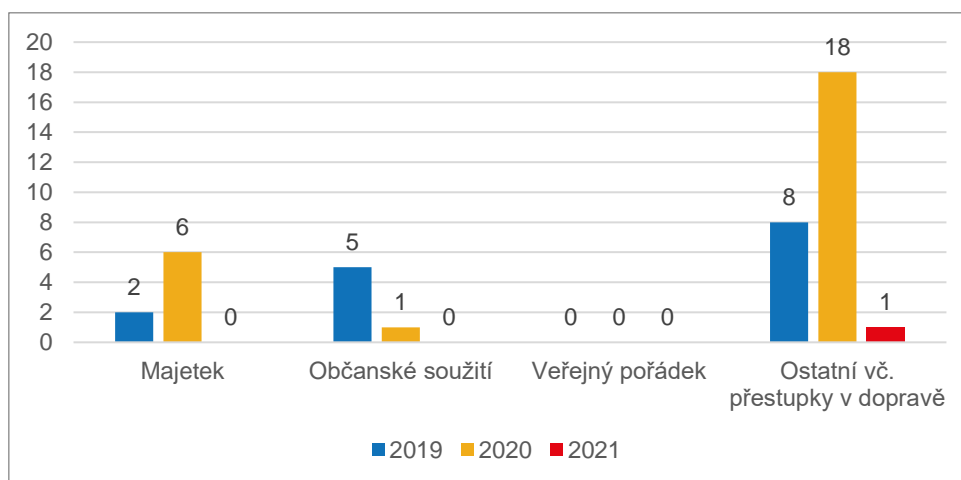
⁵² Zdroj: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2016/02/01.pdf>

⁵³ Index kriminality udává počet spáchaných trestných činů za zvolené časové období na daném území, přepočtený na 10 tisíc obyvatel.

⁵⁴ Zdroj: <https://www.mapakriminality.cz>

Obrázek 37 - Přehled nápadu trestné činnosti v obci Vřesová za období od 1.1.2019 do 10.5.2021

Obrázek 38 - Přestupky v obci Vřesová (zdroj: data poskytnutá PČR OOP Chodov)

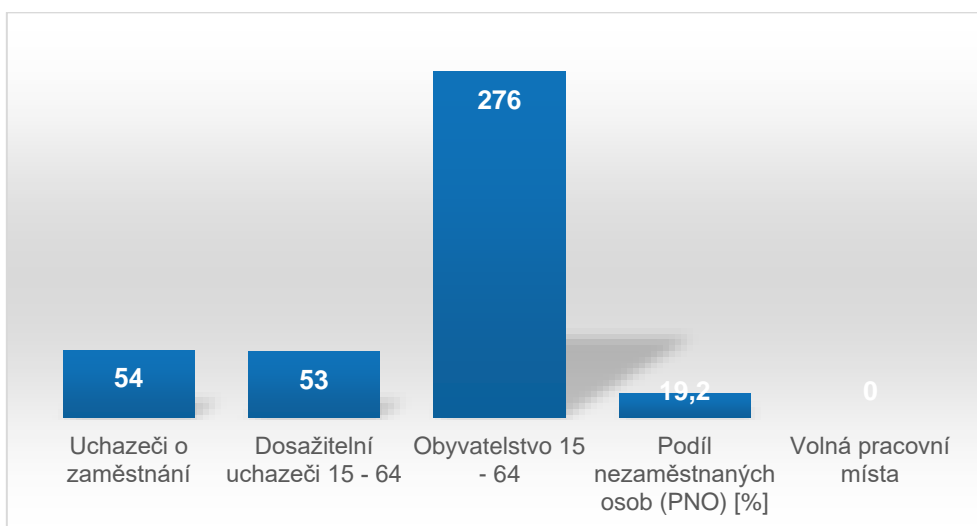
Kromě faktického poklesu kriminality v oblasti je však také třeba počítat s výskytem tzv. kriminality latentní, která není z nejrůznějších důvodů snadno odhalitelná a není tak předmětem trestního stíhání (typickým příkladem je lichva, domácí násilí, užívání drog). Svou roli může hrát i obecná neochota činy nahlásit, nejčastěji v důsledku obav ze sekundární viktimizace obětí. Subjektivně zažívaný pocit bezpečí také může významně ovlivňovat velikost obce, to, jak je situovaná a rovněž skutečnost, že se s trochou nadsázky „každý zná s každým“. Jistá odloučenost obce od Chodova jakožto spádové služebny PČR může subjektivně zvyšovat pocit ohrožení v situacích, kdy k nějakému přečinu dojde. Obec již v minulosti komunikovala s obvodním oddělením PČR, jak často lze ve Vřesové vykonávat běžnou hlídkovou činnost. Dalším významným faktorem je samotná skutečnost, že v rámci

malé obce o čtyřech bytových domech může být jakýkoliv trestný čin či přestupek subjektivně vnímán jakožto ohrožující. To ostatně reflektovali i někteří z respondentů, když se o vnímání bezpečnosti v obci zmiňovali: „*Kradou tady, vykrádaj sklepy. Takový hlouposti, prostě. Člověk se nad tím zamyslí, drogy se nám tady spíš rozmáhaj hodně. Tak v tomhle jsme vlastně bez policie, takže všechno musíme řešit přes Chodov. Ty toho maj taky určitě sami dost. No ale jako nic extrémního, co by nebylo kolem. Jenom prostě tady, jak jsme jedna ulice, jak jsme fakt na jedny ulici. V Chodově někdo něco ukradl, tam je patnáct tisíc lidí, tam se to ztratí. Ale tady prostě čtyři paneláky, jedna ulice, každej zná každého, takže tady je to takový živý téma. Tady se to neutají prostě. Ale jinak není to nic, co by se nedělo ve světě nebo všude jinde.*“
(zástupce obce)

6.3.9. Zaměstnanost

Úřad práce ČR evidoval na celém území ČR k 30. červnu 2021 celkem 273 302 uchazečů o zaměstnání (UoZ), o 12 520 méně než v předchozím měsíci a o 3 665 více než loni. Podíl nezaměstnaných osob činil 3,7 %. Nejvyšší podíl nezaměstnaných osob byl v červnu v Ústeckém (5,6 %), Moravskoslezském (5,4 %) a Karlovarském (5,2 %) kraji.

Vzhledem k velikosti obce Vřesová a s ohledem na dané sociodemografické charakteristiky (vzdělanostní struktura populace, velká část obyvatel v produktivním věku) jsou i relativně malé změny na lokálním trhu práce ve Vřesové citelně znát. Podle dat zveřejněných na Portálu MPSV byl podíl nezaměstnaných v obci v červnu roku 2021 19,2 %, tedy vysoko nad krajským (5,2 %) i republikovým průměrem (3,7 %) ⁵⁵.

Obrázek 39 - Nezaměstnanost v obci Vřesová za červen 2021 (zdroj: Nezaměstnanost v obcích od března 2014, staženo 9.8.2021⁵⁶)

Poslední propouštění v SUAS, které se odehrálo v druhé polovině roku 2020, ovlivnilo do značné míry i obyvatele Vřesové. Celkově mohlo jít podle informací z obce až o čtvrtinu obyvatel, podle vyjádření zástupce obce by přímo pro závod SUAS ve Vřesové mělo pracovat již jen pět nebo šest lidí z Vřesové. Z reakcí zastupitelstva i části obyvatel obce je patrná jistá deziluze ze směřování regionu jako takového i z budoucnosti SUAS a na ni navázaných provozů: „Je to takový, jestli mi rozumíte, oni věděli, že budou propouštět, že to jednou přijde, ale nikdo se na to nepřipravil nějak. To okolí, celej ten kraj zaspal, oni tady propustili osm set lidí, plánujou další a nic se neděje jakoby. Vymýšlí různé programy, ale jako co teď, jak to říká

⁵⁵ Zdroj: Tisková zpráva MPSV, dostupné na: [text \(mpsv.cz\)](https://text.mpsv.cz)

⁵⁶ Zdroj: <https://data.mpsv.cz/web/data/nezamestnanost-v-obcich-od-brezna-2014>

pan starosta, všichni budou dělat na obci, zahrádkáře nebo všichni budou uklízet teď po městech.„ Respondenti zmiňují poměrně štědré odstupné, které se propuštěným ze SUAS dostává a které umožňuje lépe překlenout čas při hledání nové práce či dobu zbývající do důchodu. Zároveň však upozorňují, že s ohledem na prostorovou odloučenost obce a s tím spojenou nutnost dojíždět, omezenou pracovní nabídku v okrese a charakter poptávané práce je pro zvláště starší generaci mnohdy velmi obtížné najít si nové zaměstnání po mnohdy desítkách let strávených v provozu SUAS: „(...) třeba já mám klienty, které propustili, ale kteří si hned našli zaměstnání. Ale jsou tady i lidé, kteří prostě to zaměstnání nemůžou sehnat, protože jsou starší. To jsou mladí kluci, kteří si to hned našli. Ale prostě ti starší mají problémy.“ (zaměstnankyně OÚ Vřesová). Zastupitelstvo Vřesové se snaží části propuštěných pracovníků SUAS nabídnout práci pro obec, ale vzhledem k velikosti obce v poměru k počtu lidí, kterých se ztráta práce týká, je to jen malá část z celkového počtu nezaměstnaných obyvatel Vřesové: „Z různých programů nebo na dohody, ale teď asi je to šestnáct lidí na takovou malou obec. A většinu – proto taky jsme upravili ty investice – se snažíme teď všechno dělat svépomocí spíš, když máme tolik lidí než jakoby najímat ty firmy, no.“

Respondenti opakovaně zmiňovali, že pozici SUAS, jakožto dominantního zaměstnavatele v regionu, je s ohledem na absenci další velkých zaměstnavatelů minimálně v daném okrese jen velmi obtížné nahradit. Část propuštěných obyvatel Vřesové našlo práci ve výrobě porcelánu v Nové Roli a v dalších provozech v okolních městech. Někteří z obyvatel Vřesové jezdí za zaměstnáním do sousedního Německa, ale jak respondenti upozorňovali, i přes solidní výdělků v sousední zemi není zcela jednoduché odpovídající práci sehnat, mnohdy jde o zaměstnání přes agentury bez potřebné stability. Překážkou pro nezaměstnané s nezaopatřenými dětmi je rovněž skutečnost, že charakter práce a vzdálenost do Německa s sebou nese nutnost trávit v zahraničí delší časové úseky a v neposlední řadě je pro některé, byť i profesně kvalifikovanější pracovníky, bariérou cizí jazyk: „Do Německa se nedostanete dneska jen tak. Musíte rozumět německy, musíte hlavně umět německy, když chcete nějakou lepší pozici. Jsou tady šikovní chlapi, kteří svařovali iks let na Sokolovské uhelné, za které by Německo platilo velké peníze, ale prostě ti chlapi nemají šanci, protože neumí ten jazyk. Ale určitě by šli do Německa ti mladí kluci bez rodin. Myslím si, že by to bylo pro ně i plus, ale je tam ta bariéra.“ (zaměstnankyně OÚ Vřesová)

6.3.10. Život v obci a budoucnost Vřesové

Současné zastupitelstvo obce je proaktivní ve svých snahách získat větší kontrolu nad budoucností Vřesové, v nedávné době například odkoupilo dva pozemky v katastru obce od soukromého majitele, nicméně určujícím prvkem stále zůstává skutečnost, že veškerý bytový fond Vřesové vlastní SUAS: „*Ani nám neřeknou, jestli něco plánujou, měli jsme zájem to jako obec odkoupit a bohužel. Měli jsme to nějak předmluvený s panem Štěpánkem, ale pak se stalo to, co se stalo (smrt bývalého většinového akcionáře SUAS, pozn. aut.) a nový vedení zatím neprojevalo zájem.*“ I přes solidní rozpočet, kterým Vřesová disponuje díky finančním příspěvkům od SUAS, tak obec má do značné míry svázané ruce, alespoň pokud jde o rozvoj stávajícího bydlení – na realizaci například čekají plány na sociální bydlení, které má současné zastupitelstvo. Snahy obce o odkup bytových domů zatím vždy vedly do ztracena a jediné signály, které zastupitelstvo v tomto ohledu od představenstva dostává je to, že SUAS zatím neplánuje své majetky prodávat, a to jak samotné bytové domy, tak ani okolní pozemky. V souvislosti s útlumem těžby a některých vyjádření SUAS o diverzifikaci portfolia a jeho rozšíření mimo jiné o realitní služby je tak možné očekávat, že si SUAS skutečně plánuje domy ve Vřesové nechat k pronájmu. V obci se tak objevují obavy, zda se část SUAS nebude do budoucna orientovat na trh s nemovitostmi, respektive přímo „obchod s chudobou“ a rovněž zda pozemky, které společnost vlastní ve Vřesové a jejím okolí nebudou využívány například jako skládka nebezpečného odpadu – již v minulosti totiž SUAS zpracovávala ropné kaly z Ostravska.

Jak již bylo výše zmíněno, obec koupila dva pozemky od soukromého majitele, přičemž na prvním by měl vyrůst bytový dům s obecními byty a druhý pozemek bude sloužit pro rozšíření zahrádkářské kolonie, která již je součástí obce. Jak však zmiňují představitelé obce, i přes snahy o rozvoj Vřesové má obec stále z části svázané ruce už jen tím, že veškeré přípojky i hlavní komunikace jsou taktéž v majetku SUAS. Další s provozem SUAS související překážkou je trvajících stavební uzávěra z důvodu nadlimitních hodnot hluku z provozu a kvality ovzduší. Obec se tak již za minulého zastupitelstva snažila o zřízení mateřské školky přímo ve Vřesové, to však podle vyjádření zastupitelstva není možné, neboť se obec nachází v zóně nadlimitní izofony a stavbu neumožňují stávající hygienické předpisy: „*(...) když si to vezmete, je to naprostá hloupost, my tady žijeme, my to tady dýcháme dennodenně, jsme tady dvacet čtyři hodin denně, a přesto nám zakážou, že by tady mohla být školka*“.

Většina školou povinných dětí z Vřesové proto dojíždí do škol a školek v sousedním Chodově. Právě v kontextu dojíždění žáků a studentů do školských zařízení v okolí, je problematika prostorového vyloučení nejčastěji zmiňována, podobně jako cesty (nejen) seniorů za lékaři: „*Ty autobusové spoje, myslím si, by mohly být trochu lepší. Ti, co nemají*

auto, jsou takoví odříznutí trošku.“ Četnost spojů do Chodova jakožto přestupního uzlu se však za poslední roky zlepšila, což reflektují sami obyvatelé a zástupci obce: „*Jo, ty spoje jsou celkem i do Chodova kvalitní. Z Chodova do Varů taky. Spíš ten Sokolov, tam je to horší. Tam jakoby ty školní autobusy jo, ale když jakoby končíte dřív nebo potřebujete, tak ten Sokolov je takovej horší na tu dopravu. Ale Chodov a Vary, to je v pohodě.*“ (zástupce obce) Sama obec se snaží především seniorům či lidem se sníženou mobilitou vycházet vstříc, pokud potřebují například navštívit lékaře v některé z velkých krajských nemocnic (Karlovy Vary, Plzeň). Podobně jako v případě prodlužování smluv obec rovněž zajišťuje možnost dovezení nákupu lidem, kteří toho dočasně či trvale nejsou sami schopni.

V letech 2012-2015 zde poskytovala terénní služby NNO Člověk v tísni a NNO Gopala o.p.s. působí v blízkém Novém Sedle a v Nejdku.⁵⁷ V minulých letech se obec rovněž domlouvala na spolupráci s chodovskou NNO Khamoro o. s., ze spolupráce však sešlo. Ve Vřesové nepravidelně působí evangelikální církve Křesťansko-vzdělávací centrum Sintů a Romů, která je nejznámější ze svého působení mezi (převážně) Romy v nedaleké Rotavě a která spojuje sociální programy se snahami o evangelizaci.

Obec poskytuje finanční příspěvky dětem a studentům, přispívá občanům na rekreaci a na sportovní vyžití. V obci je moderní dětské hřiště spolu se sportovištěm v blízkosti bytových domů, zde se také odehrávají venkovní kulturní a vzdělávací akce. V současnosti ve Vřesové není funkční restaurace (byť se v době výzkumu, tedy v květnu a červnu 2021, prostory restaurace připravovaly) ani kamenný obchod s potravinami – jako večerka funguje unimobuňka se základními potravinami a nápoji a jakožto místo setkávání obyvatel slouží vedlejší dřevěný altán za budovou obecního úřadu. V červnu 2021 se otevřela zrekonstruovaná knihovna s veřejným internetem v budově úřadu. Lidé z obce rovněž mohou jezdit na ozdravné pobyty, zaměstnancům SUAS na tyto pobyty přispívají podnikové odbory. Blízkost zpracovatelského závodu SUAS a z toho vyplývající vliv kvalitu života a životní prostředí překvapivě respondenti prakticky nezmiňovali. Někteří z obyvatel zmiňovali zápach z blízkého provozu, který je obtěžující více či méně, podle toho, jaký je směr větru a jediná respondentka zmiňovala hluk. Data potvrzující či vyvracející případnou zvýšenou nemocnost v obci (například incidence astmatu a dalších respiračních nemocí) se nepodařilo získat, podle veřejně dostupných dat České informační agentury životního prostředí se však v místním závodě SUAS v minulých letech odehrávaly úniky nebezpečných látek do ovzduší i do vody.⁵⁸

⁵⁷ Zdroj: Vřesová situační analýza

⁵⁸ Zdroj: <https://portal.cenia.cz/irz/unikyPrenosy.jsp>

6.3.11. Shrnutí

Relativně nízké nájemné (a některé služby započítané v „holém“ nájmu) - ve srovnání s tržním nájemným například v sousedním Chodově, které se orientačně pohybuje okolo 8 000,- až 9 000,- Kč za 2+1 vs. 5 300,- až 6 500,- Kč ve Vřesové – jsou hlavním pull faktorem stěhování do Vřesové a zároveň hlavním stabilizačním prvkem, který omezuje fluktuaci z a do obce. V kontextu postupného utlumování provozu a propouštění zaměstnanců SUAS je to však zároveň také faktor, jenž může umenšovat ochotu stěhovat se za prací. Na rozdíl od jiných SVL tak zde není možné hovořit o velké míře fluktuace obyvatel, ani o dalších častých jevech vyskytujících se v SVL, jako je nevyhovující stav bytů či nevyhovující hygienické podmínky v domech samotných. Stejně tak je ve Vřesové častěji akcentována – vzhledem k velikosti obce a významném počtu starousedlíků – představa obce jakožto komunity, kde se lidé navzájem znají. Naopak podobně jako v jiných SVL, i do Vřesové migrace probíhá primárně za levnější bydlení a také díky rodinným vazbám, a to i za cenu horší infrastruktury, horší dopravní obslužnosti a svým způsobem překérním smlouvám (byť to není jednoznačně ze strany obyvatel Vřesové akcentováno). Podobně jako v jiných SVL jsou i zde ve zvýšené míře přítomny sociálně negativní jevy, jako je vysoká míra nezaměstnanosti, vysoká míra zadluženosti a vícečetné exekuce. To je ve Vřesové ještě umocněno ztrátou dominantního zaměstnavatele, kterým byla po dlouhá desetiletí firma SUAS v jejích různých podobách. Samotná podoba smluv, které naprostá většina obyvatel obce má, je samo o sobě zásadním prvkem, který přispívá k prekaritě obyvatel, kteří ve Vřesové žijí. Obec navíc z výše nastíněných důvodů nemá nějakou formu sociálního bydlení a chybí jí tak nástroje a mechanismy, jak případně pomoci obyvatelům, kterým by hrozil propad na sociální dno. Pokud by se stávající vlastník rozhodl s jedním či více bytovými domy v obci naložit jinak, než je tomu doposud a například je dále nevyužívat k dlouhodobým pronájmům, mohlo by to znamenat reálnou nutnost hledat bydlení pro několik stovek lidí. S ohledem na vysokou míru nezaměstnanosti, předluženost, obecně nižší vzdělanosti obyvatel obce a celkové možnosti zaměstnání v regionu, je jen obtížně představitelné, že by se takováto změna odehrávala neproblematicky.

6.4. Okolní obce

Privatizace bytového fondu v devadesátých a nultých letech, ke které přistoupila řada měst a obcí v regionu, přispěla ke vzniku sociálně vyloučených lokalit, či lokalit, které sociálním vyloučením potenciálně ohroženy jsou. Odprodej bytů v majetku měst a obcí v mnoha městech Karlovarského kraje znamenal, že se majitelé z menších sídel stěhovali do regionálních center v rámci kraje, s lepší obslužností a infrastrukturou a své původní byty začali dále pronajímat⁵⁹, případně je prodávali soukromníkům, kteří se orientovali na tzv. „obchod s chudobou“. Takto postupně docházelo ke koncentrování obyvatel z nízkopříjmových domácností a s nižším vzděláním a pracovním uplatněním na jednom místě: *„Za mne nešťastná věc je, že obce a města se vzdaly svého majetku. To je první věc, která je problematická. A tím pádem logicky ztrácejí moc korigovat to přistěhování a odstěhování a vlastně to dění v tom městě.“* (zástupkyně NNO, Sokolov) Nižší nájem a ochota pronajímat byty i Romům tak sloužily jako pull faktor k dalšímu stěhování se do těchto měst a obcí. Některé samosprávy se proto v posledních letech snaží opětovně vykoupovat již v minulosti zprivatizované byty, aby zčásti získaly kontrolu nad skladbou obyvatel v obcích.⁶⁰ To může podněcovat opětovný odchod lidí z těchto SVL do dalších měst v okolí: *No, ale potom zase jako nastalo období, kdy samozřejmě ty města se chtěly zase zbavit těch lidí, který se sem přistěhovali, z těch okolních větších měst. No a udělali to prostě tak, že buď odkoupili ty byty od těch majitelů nebo jim neprodloužili nájemní smlouvy nebo prostě jim ten byt byl zabaven i exekučně a tak dále. Takže pak se stalo to, že tyhle lidi, který vlastně přišli z těch větších měst, tak pak se tam zase za nějakou dobu začali vracet.“* (pracovník NNO v Kraslicích)

Zároveň se města a obce v regionu snažila bojovat proti příchodu dalších lidí ze SVL například vyhlášením bezdoplatkových zón či omezováním nabídek sociálního bydlení. Bezdoplatkové zóny jakožto opatření obecné povahy bylo na Sokolovsku kromě Sokolova samotného vyhlášeno i v Kraslicích, Rotavě, Oloví, Chodově či Bukovanech a v sousedních regionech namátkou například v Chebu, Ostrově nebo Karlových Varech. Jestliže na samém počátku, kdy byla tato opatření obecné povahy vyhlášována, se obce mohly prostřednictvím bezdoplatkových zón tímto způsobem zbavovat svých občanů ze SVL a zamezovat další migraci, s tím, jak zmíněné opatření vyhlášovaly další a další obce a města v regionu bezdoplatkové zóny ztratily svůj kýžený efekt. Vzhledem k omezenému kapitálu sociálně vyloučených osob, ať už ekonomickému či sociálnímu, je dostupnost bytů v oblastech, kde již bezdoplatkové zóny platí, mnohdy jedinou reálnou šancí a nemožnost získat v dané oblasti doplatek na bydlení není faktorem, který by stěhování zamezil: *„[...] myslej si, že vlastně touhle*

⁵⁹ Zdroj: T. Dvořáková a kol., Analýza sociálně vyloučených romských lokalit v Karlovarském kraji, 2013.

⁶⁰ Ibid.

cestou těm nájemcům ty doplatky na bydlení nevyplatí a že tam k nim nepůjdou. Ale bez jakékoliv jiné alternativy, kam by mohli jít jinam. A samozřejmě to způsobilo nějakou část migrace ze Sokolova ven, do těch okolních obcí, který se začaly bránit stejným způsobem a zavaděla ta obecná opatření taky.“ [...] „Takže se migruje zpátky, tam a sem. Není to ve všech případech, ale je to jeden z důvodů a co se týče tady těch dominantnějších, výraznějších pronajímatelů, takzvaných obchodníků s chudobou, tak ty opravdu tohleto vůbec neřeší, těm je to úplně jedno, na ně to nemělo v podstatě žádný efekt. Oni o ty nájemce nepřišli, protože vždycky budou takový, který oželí i ten doplatek na bydlení a nějakým způsobem to takzvaně zpytlíkují celá rodina a nějak to doplatí.“ (pracovník NNO, Sokolov) Podle respondentů z řad NNO tak hlavním (byť nezamýšleným) efektem rozšíření bezdoplatkových zón pro obyvatel SVL je častější sestěhovávání rodin do jednoho bytu.

V následující kapitole v krátkosti představíme vybraná města a obce na Sokolovsku, která nějakým způsobem ovlivňují migraci sociálně vyloučených osob ve sledovaných obcích. Zaměřili jsme se zejména na popis substandardního bydlení na jejich území.

6.4.1. Krásno (Penzion – ubytovna „U Karkulky“; Stannum 931, Horní Slavkov) a Horní Slavkov

Ubytovna, která mimo jiné poskytuje péči lidem se sníženou soběstačností, se nachází za městem Krásno, v areálu bývalého dolu Stannum.⁶¹ Do areálu zajíždí dvakrát denně autobus veřejné dopravy, jinak je možnost zvláště imobilních klientů dostat se do zhruba dva kilometry vzdáleného centra města značně limitována. Podle rozhovoru s jedním z ubytovaných i dle fotografií zveřejněných na internetu jsou vnitřní prostory ubytovny v relativně dobrém stavu, oproti tomu vnější opláštění budovy i samotné okolí ubytovny působí skličujícím dojmem. V areálu kromě ubytovny sídlí několik firem včetně sousedního vrakoviště, které spoluvlastní manžel majitelky ubytovny. Ta rovněž provozuje i druhou ubytovnu, respektive penzion s totožným názvem „U Karkulky“ v blízkém Horním Slavkově. Ubytování v krásenské Karkulce platí 4 000,- Kč měsíčně za dvoulůžkový pokoj nebo 5 500,- Kč měsíčně za pokoj samostatný. Z necelé šedesátky klientů zhruba polovina potřebuje nějakou formu péče, nejčastěji z důvodů snížené mobility či vyššího věku. Ubytovna má podle respondenta i zpráv z médií nasmlouvány pečovatelské služby a možnosti rehabilitace. Ubytovna „U Karkulky“ se naposledy dostala do médií v souvislosti s rozšířením nákazy koronavirem mezi pracovníky a klienty na sklonku roku 2020, kdy vzhledem k vysokému počtu nakažených mezi zaměstnanci a počtu ubytovaných vyžadujících nějakou formu péče musel s provozem na několik dní vypomoci Karlovarský kraj. Dle vyjádření majitelky ze stejné doby se v objektu plánuje celková rekonstrukce, při které se počítá s navýšením míst až na 90 osob.⁶²

V sousedním Horním Slavkově se podle údajů pracovníků odboru sociálních věcí KÚKK další SVL nachází v bytových domech blízko náměstí. Část bytů zde vlastní soukromí majitelé, kteří byty pronajímají za (s ohledem na lokalitu) relativně vysoké nájemné převážně romským rodinám. Sestěhovávání sociálně vyloučených obyvatel způsobuje problémy se starousedlíky, kteří se snaží byty prodat a opustit lokalitu. Město samotné se také stále zbavovalo (údaj z roku 2020) části bytového fondu a odprodávalo byty ve svém vlastnictví, byť ty byly v dobrém technickém stavu a v blízkosti služeb. Další lokalitou v Horním Slavkově, kterou obývají sociálně vyloučení, či lidé sociálním vyloučením ohrožení, je již výše zmíněný penzion Karkulka. Fakticky spíše ubytovna, penzion Karkulka má 5 ubytovacích jednotek, v nichž žijí převážně vícečetné rodiny s dětmi nebo matky samoživitelky pobírající sociální dávky. Nájemné se zde v roce 2020 pohybovalo okolo 7 500,- až 12 000,- Kč za osobu za měsíc a byla zde poměrně velká fluktuace nájemníků.

⁶¹ Zdroj: <https://www.ukarkulky.cz/ubytovna-krasno/>

⁶² Zdroj: https://sokolovsky.denik.cz/zpravy_region/situace-na-ubytovne-je-pod-kontrolou-ceka-se-na-navrat-personalu-20201211.html

6.4.2. Oloví a Rotava

Město Oloví má na svém území několik lokalit, jež je možno označit za SVL. Nejvýznamnější lokalitu představuje několik ulic v okolí vlakového nádraží. Další je panelové sídliště Hory, které je možné označit za oblast s vyšším podílem bytových domů s vyšším podílem sociálně vyloučených bytů: *„Oloví tam je. Tam jsou ty paneláky třívchodové v těch Horách, nebo jak se to tam jmenuje. Tam asi jo. Oloví určitě – to je v blízkosti těch Kraslic. Mají tam několik těch objektů takových starých a potom nějaké bytové domy, které pronajímají sociálně slabším. Takže Oloví určitě“* (PČR)

Město se již v minulých letech snažilo aktivně odkupovat některé z bytových domů v SVL, které vlastnili soukromí majitelé. Ze Strategického plánu rozvoje města Oloví z roku 2016, kde bylo reflektováno, že *„SVL vznikají často rozprodejem obecního majetku do soukromých rukou“*⁶³, je patrné, že se město snaží aktivně omezovat možnosti „obchodníků s chudobou“ na vytváření SVL na území obce. Město v následujících letech plánuje demolici domů v sociálně vyloučené lokalitě v ulici Tovární⁶⁴, kde, stejně jako na sídlišti Hory, v současnosti vlastní bytové domy. Následně chce zdejší prostor revitalizovat, v lokalitě však vylučuje možnost výstavby sociálního bydlení. Již v minulých letech došlo k zbourání některých vybydlených domů v ulici Pplk. Sochora. Město vyhlásilo v roce 2020 nové bezdoplatkové zóny právě v ulicích poblíž nádraží (ulice ČSA, Tovární, Potoční, Pplk. Sochora) a také na části sídliště Hory, a po Rotavě a Kraslicích se tak stalo poslední z ORP Kraslice, které k tomuto opatření přistoupilo.

Podobně jako sousední Oloví i Rotava v současnosti vlastní řadu bytů, které byly původně v rukou soukromých majitelů, kteří je pronajímali především nízkopříjmovým (a romským) obyvatelům: *„ty byty původně z privatizace měly Lesy ČR [...] bytové fond právě rozprodali těmhle těm jakoby spekulantům, který tam ubytovávali tyhle lidi právě ze širokého okolí. A to je to [...] jak docházelo k té velké migraci jakoby z Lokte i z Chodova, i z Karloveh Varů dokonce se sem stěhovaly tenkrát rodiny. Takže tyhle rodiny se tam jako nastěhovaly a začal se tam kumulovat ten problém. Do toho to občanský soužití moc jako nefungovalo a vlastně do teď nefunguje.“* (pracovník NNO, Kraslice) Jednalo se zejména o byty na Horní Rotavě v části Sídlíště, které byly v minulosti zprivatizovány a v posledních deseti letech opětovně městem odkupovány buď od majitelů, nebo v rámci dražeb v důsledku exekučních řízení: *„[...] pronájem toho bytu sebou nese různá úskalí i v tom, že potom se vlastně vymáhá nějaké dluhy po tom nájemci, takže vím, že jakoby Rotava rok nazpátky, tak*

⁶³ Zdroj: <https://www.olovi.cz/file.php?nid=13796&oid=5413686> (s. 17)

⁶⁴ Zdroj: <https://www.olovi.cz/file.php?nid=13796&oid=7978351>

vyloženě nabízeli těm pronajímatelům, těm vlastníků bytů odkup.“ (pracovnice MěÚ, Kraslice)

Město se tak může rozhodnout neprodlužovat smlouvy stávajícím nájemníkům, kteří jsou tak ve výsledku – vzhledem k velikosti Rotavy – nuceni město opustit. Nájemníci v těchto sídlištních bytech navíc mají mnohdy jen krátké, často tříměsíční smlouvy. Dle vyjádření respondentů z řad NNO i podle veřejných vyjádření zástupců města Rotavy je bytová politika města taková, že město raději nechává část bytů prázdných, než aby je pronajímalo nájemníkům, kteří jsou z jejich pohledu problematictí. Další možností je, že sám majitel nájemníkům neprodlouží smlouvu předtím, než byt odkoupí město.

Z Oloví i z Rotavy obyvatelé SVL odcházejí obvykle do větších měst v okolí, ať už jsou to blízké Kraslice či Sokolov jakožto regionální centrum. Pracovníci NNO v Sokolově, kteří mají zkušenosti s klienty z obou měst, zmiňují, že rodinné vazby bývají často klíčovým pull faktorem, proč se obyvatelé SVL stěhují právě do těchto míst: *„Oni odsud odešli, protože tam byla část rodiny a zase se vrací sem za tím zbytkem.*“ Mezi push faktory, které respondenti z řad obyvatel SVL zmiňují, hrají roli především dva důvody ke změně místa. V souvislosti s Rotavou někteří z respondentů i pracovníků NNO zmiňovali tlak ze strany města na to, aby se obyvatelé SVL stěhovali pryč, cílené neprodlužování smluv a celkovou atmosféru zvýšené kontroly ze strany města především v souvislosti s užíváním veřejného prostoru. V obou městech je pak pro část respondentů z řad obyvatel SVL významným faktorem prostorová odloučenost vzhledem k regionálním centrům a nedostatečná vybavenost obcí, což reflektují i respondenti ze skupiny institucionálních aktérů: *„Člověk, který bydlí v Rotavě a je odkázaný na veřejnou dopravu, ten se nedostane na směnu, pokud neřekne: ‚Ano, já mám auto a budu jezdit do třisměnného provozu do CHODOSu.‘ Ale tam ten plat zase takový není zase, aby se mu to vyplatilo.*“ (pracovnice ÚP, Kraslice) V Oloví fungovalo tzv. prostupné zaměstnávání, které se však týkalo jen jednotlivců zaměstnaných pro technické služby města, v Rotavě takto zaměstnávají APK. V obou městech je navíc vzhledem k jejich velikosti jen omezená občanská vybavenost a návštěva lékaře-specialisty či některého úřadu znamená cestu do Kraslic nebo Sokolova. Výše uvedené zmiňují jakožto možné push faktory jak institucionální aktéři, tak i sami obyvatelé SVL. Někteří z původních obyvatel Rotavy dnes bydlí v Sokolově, kde našli bydlení nejčastěji u P. Berky v ulici Nádražní. Důvod stěhování byl u většiny těchto respondentů stejný – původní majitel byt odprodal městu, a to jim při nejbližší příležitosti neprodloužilo smlouvu. P. Berku pak všichni z respondentů znali jakožto největšího sokolovského pronajímatele, který má vždy k dispozici nějaké volné byty a je ochoten je pronajmout komukoliv. Nutnost sehnat nové bydlení rychle spolu s možností rozložit splácení případné kauce do několika měsíců jsou častými důvody, proč obyvatelé SVL volili stěhování do Sokolova, a to i přes vysoké nájemné a obvykle špatnou kvalitu bytů (byty jsou mnohdy

vybydlené po předchozích nájemnících, je zde nutnost topit dřevem). Pro menší část respondentů ze Sokolova byl tím hlavním důvodem stěhování se z původní obce vysoký nájem v poměru k velikosti obce a její relativní odloučenost, nedostatečná občanská vybavenost nebo špatné dopravní spojení do práce v regionu.

Rotava v minulosti přijala kontroverzní vyhlášku omezující volné užívání veřejného prostoru. Ze strany jak zástupců NNO, tak i obyvatel SVL v okolních obcích, kteří byli se situací na Rotavě obeznámeni (např. od svých příbuzných či přátel), byl opakovaně zmiňován pocit tlaku, který je samosprávou vyvíjen na převážně romské obyvatele rotavského sídliště. Ačkoliv v posledních několika letech je situace v Oloví i v Rotavě klidnější, v uplynulém desetiletí v těchto obcích docházelo k sousedským rozporům mezi (především) místními Romy a majoritou. Zejména v Rotavě není soužití mezi obyvateli SVL, majoritní populací a představiteli města dlouhodobě ideální: *„A naopak teda bych řekl, že ze strany teď toho vedení města se to jako přizívuje. Takže jako dám příklad s tou základní školou, kdy vyloženě tam na zastupitelstvu proběhlo jednání toho místostarosty v tom smyslu, že řekli, že by tam své děti do školy nedali, tak ať ty lidi daj do Kraslic.“* (pracovník NNO, Kraslice)

Přestože v současnosti již Oloví i Rotava disponují poměrně slušným bytovým fondem, tyto byty jsou mnohdy pronajímány na podkladě skrytě diskriminačních pravidel (typicky bezdlužnost členů domácnosti vůči obci). Jiné formy bydlení, ať už jde o sociální bydlení nebo o různé formy prostupného bydlení či startovací byty, absentují, či jsou nedostatečně využívány nebo mají nájem nastavené na takovou výši, že to část potenciálních klientů vylučuje z možnosti si byt pronajmout: *„Oni se rekonstruovaly ty byty a dávali je teda potřebným, ale ten nájem byl vyšší na metr čtvereční než městský byt. A odůvodňovali to tím, že ty náklady na tu rekonstrukci byly tak vysoký, i když na to dostali dotaci.“* (pracovník NNO, Kraslice) Tato politika tak z lokálního hlediska výrazně přispívá ke zvýšené fluktuaci lidí ze SVL.

6.4.3. Rovná

Obec Rovná vznikla na místě původní obce na sklonku 60. let., kdy byl zrušen tamní vojenský prostor. O bydlení zde však nebyl velký zájem a počet obyvatel setrvale klesal až do 90. let, kdy zde našli místo Volyňští Češi ze zemí bývalého SSSR. V současnosti má v obci trvalý pobyt 312 obyvatel.⁶⁵ Velká většina průmyslových a zemědělských objektů, které se v obci nacházejí, zeje prázdnotou, v části jednoho je menší ubytovna a obec samotná se ještě před několika lety potýkala s obrovskou zadlužeností. V obci je téměř polovina dospělých obyvatel v exekuci a průměrný počet exekucí na osobu je téměř sedm.⁶⁶ Jako o sociálně vyloučené lokalitě je možné mluvit o dvou panelových domech (Rovná, č.p. 1, 2 a 7, 8). První z panelových domů (č. p. 1 a 2) je de facto vybydlený, podle respondentů ze sousedního domu by však zde měl přebývat poslední nájemník bez elektřiny a tekoucí vody. Ve druhém z domů (č. p. 7 a 8) je část bytů rovněž prázdná, nájemníci zde jsou jak Romové, tak i zástupci majority. Podle respondentů přišla řada nájemníků o byty v exekučním řízení a tyto jsou pak skupovány soukromými osobami k dalšímu pronájmu. V online dražbách se cena těchto bytů pohybuje v řádech desítek tisíc korun, podle fotodokumentace jsou obvykle zcela vybydlené. Podle článku na zpravodajském portálu Aktuálně.cz se obec snaží některé z těchto bytů odkupovat, zrekonstruovat a nabízet k pronájmu.⁶⁷ Námi oslovení obyvatelé vesměs kromě nevyhovujícího bydlení zmiňovali výraznou prostorovou vyloučenost obce jako takové, spolu s problematickým dopravním spojením do zaměstnání a do škol.

⁶⁵ Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112021>

⁶⁶ Zdroj: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/> (stav k 2019).

⁶⁷ Zdroj: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/foto-vzorova-socialisticka-ves-rovna-aneb-projekt-ktery-nevy/r~edfb6cf0ad9b11e6b026002590604f2e/>

6.4.4. Habartov a Bukovany

Podle Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit v Karlovarském kraji z roku 2013 byl Habartov ještě v roce 2006 jednou z nejhorsích sociálně vyloučených lokalit, v roce 2012 už byl označen jako lokalita ohrožená sociálním vyloučením. Obec v mezidobí domy v původní SVL nechala zbourat a obyvatele přestěhovala do bytů v různých částech Habartova (především ulice 1. Máje a Mírová). Oslovení respondenti z řad majority hodnotili současné soužití v obci jako klidné a relativně bezproblémové, naopak odkazovali na sousední Bukovany jakožto příklad sociálně vyloučené lokality.

V Bukovanech se lidé ohrožení chudobou a sociálním vyloučením koncentrují na sídlišti v horní části obce, kde lze hovořit o lokalitě se zvýšeným podílem bytových domů s vyšším podílem sociálně vyloučených bytů. Žijí zde jak zástupci majority, tak i Romové. Část obyvatel jsou starousedlíci, zvláště v posledních letech však podle zpráv obce i názorů místních dochází v Bukovanech k vyšší fluktuaci nízkopříjmových obyvatel a tím i zhoršování sociální skladby obce. Bukovany rovněž trpí vysokou mírou zadlužení obyvatel – v roce 2019 bylo v exekuci 31,55 % obyvatel, průměr byl 5,8 exekucí na osobu (v sousedním Habartově pak bylo ve stejném roce v exekuci 22,76 %, s průměrem 5,6 exekuce na osobu). Obec Bukovany ve snaze zamezit migraci přistoupila v roce 2020 k vyhlášení bezdoplatkové zóny, která zahrnuje právě výše zmíněné sídliště.⁶⁸ Některé z pronajímaných bytů vlastní v Praze sídlící firma BONPRO, s. r. o., která rovněž přímo v Bukovanech inzeruje, že poptává další byty na pronájem. V obci je možné hovořit o postupném zhoršování sociální skladby obyvatelstva, kdy do bytů po původních majitelích přicházejí noví obyvatelé ze SVL v jiných okresech či krajích. Na základě krátkého terénního šetření v obci i zkušeností zástupců NNO v regionu Sokolovska můžeme říci, že často se tak děje na základě rodinných vazeb. Vzhledem ke stálé nabídce bytů na pronájem (jen výše zmíněná firma BONPRO, s. r. o. má k srpnu 2021 v nabídce 5 bytů na sídlišti) a poměrně nízkému nájemnému je pravděpodobné, že výše nastíněný trend bude pokračovat.

⁶⁸ Zdroj: <https://www.obecbukovany.eu/file.php?nid=17681&oid=8062151>

6.4.5. Chodov

V Chodově je možné mluvit o několika lokalitách, které splňují znaky sociálně vyloučené lokality či lokality, která je sociálním vyloučením ohrožena. Podle Gabalovy zprávy z roku 2015 se jedná zejména o lokality Železný dvůr a Pod Železným dvorem a dále sídliště u KASSu a ulici Hrnčířská. Počet obyvatel těchto SVL činil v té době okolo čtyř set lidí. Sousedící lokality Železný dvůr a Pod železným dvorem byly vystavěny v roce 2001 městem pro obyvatele panelového sídliště, kteří měli vůči Chodovu dluh na nájmem. Lokality byly původně vně hranic města, dnes jsou již formálně součástí Chodova. Došlo zde k sestěhování jednotlivců i rodin a tím i ke koncentraci problémů, které s sebou nese sociální vyloučení – s ohledem na prostorové vyloučení zde chybí základní infrastruktura a služby. Sídlíště u KASSu je možné označit za lokalitu se zvýšeným podílem bytových domů s vyšším podílem sociálně vyloučených bytů. Sociální skladba obyvatel se zde měnila postupně vlivem migrace – část soukromých vlastníků začala byty dále pronajímat, docházelo zde k fluktuaci nájemníků a vzrůstal počet romských obyvatel v poměru k majoritě, která se tak dále z panelových domů odstěhovala.

6.4.6. Kynšperk nad Ohří

Odhad osob, které žijí v SVL se pohybuje mezi 100 až 200 lidmi. Kynšperk se v uplynulých letech potýkal s nárůstem osob závislých na sociálních dávkách, včetně příchozích z okolních obcí, bylo vyhlášeno opatření obecné povahy. Hlavními lokalitami, kde se nacházejí doby obývané sociálně vyloučenými osobami, jsou ulice Knoflíkova, Nádražní, Tyršova, Sokolovská, Dlouhá, Křížíkova, Staré nám. č. p. 348, Libavské údolí 55, Kamenný Dvůr 21.

6.4.7. Cheb

Mezi největší SVL v Chebu patřila bývalá kasárna na Zlatém vrchu (od roku 2016 bourána), dále již také zbouraný areál bývalého kláštera na Spáleníšti a především pak domy ve Wolkerově ulici, které po postupném vybydlení procházely od roku 2019 celkovou rekonstrukcí. Sídliště Zlatý Vrch je v současné době lokalitou se zvýšeným podílem bytových domů s vyšším podílem sociálně vyloučených bytů. Na sídlišti jinak obývaném majoritní populací žije podle odhadů města několik desítek převážně romských rodin, část z nich přišla právě z vysídlených bytů ve Wolkerově ulici. Část obyvatel SVL se tak v uplynulých letech přemísťovala v rámci města samotného, ať již si našla nové bydlení u soukromých pronajímatelů, či se sestěhovala do bytů ke svým příbuzným a známým. Další část obyvatel SVL z Chebu odešla, obvykle v rámci měst a obcí v rámci regionu či kraje: „[...] *vlastně se ti lidé rozptýlili převážně mezi své příbuzné, anebo si vyhledali nějaké soukromé pronajímatele, a hodně se potom z toho Chebu situovali do obcí tady na Sokolovsku. Což máme zaznamenáno, že hodně jsou v Kynšperku nad Ohří, na Rotavu se hodně přestěhovali a vůbec jakoby na celé Kraslicko, protože tam, co se týče těch bytů nebo cen nájmu bytů, jsou ty ceny asi o něco málo – i když ne o moc – nižší než třeba tady na Sokolovsku nebo přímo v Sokolově.*“ (pracovník NNO, Kraslice) Podle informací místní NNO je v současnosti lokalitou s největší koncentrací sociálně vyloučených osob bytový dům v Hálkově ulici. V ulici Hálkova v domech č.p. 28 a 30 byla v roce 2018 vyhlášena bezdoplatková zóna, nicméně koncentraci sociálně vyloučených osob to výrazně neovlivnilo. V ulici Hálkova bylo podle kvalifikovaného odhadu pracovníků odboru sociálních věcí KÚKK z roku 2020 57 bytových jednotek s cca 300 osobami, ve městě jako takovém pak v SVL žilo okolo 1500 osob. Podle MěÚ byl počet sociálně vyloučených osob žijících na území města okolo 2500 osob, to by však představovalo téměř 7 % všech obyvatel území a údaj se tak i s ohledem na informace od dalších institucionálních aktérů jeví nadhodnocený.

6.4.8. Mariánské Lázně

V Mariánských Lázních žije cca 270 lidí obývajících SVL, byť podle informací Odboru sociálních věcí MěÚ Mariánské Lázně z roku 2020 zde žije pouze 6 sociálně vyloučených osob. Nejvýznamnější SVL je činžovní dům v Nové farmě, který obývá cca 200 osob a činžovní dům ve Služetině s cca 60 – 70 osobami. Sociální vyloučení ve správním obvodu Mariánských Lázní prohlubuje špatná dopravní obslužnost a chybějící sociální služby ve městě samotném či blízkém okolí (obyvatelé za nimi musejí dojíždět do větších měst, například do více než 30 km vzdáleného Chebu). Region je také, vzhledem ke struktuře lokální ekonomiky orientované zejména na lázeňství, pohostinství a služby, bývá zasažen sezónní nezaměstnaností.

6.4.9. Aš

K roku 2020 se počet obyvatel žijících v Aši v SVL odhaduje na cca 700 osob. Jedná se především o ulice Mydlářská, Dobrovského, Tylova, Kostelní, Příkrá, či Kamenná. Celý mikroregion Ašska trpí odlivem obyvatelstva, nedostatečnou úrovní infrastruktury a vzdělanostní struktura zdejší populace je podprůměrná. V oblasti tak ve větší míře zůstávají lidé s nižším vzděláním, a tudíž více ohrožení chudobou a předlužením.

7. Závěr

Z výzkumu na téma migrace na Sokolovsku vyplývá hned několik důležitých témat – kvalita bydlení, prekérnost krátkodobých ubytovacích smluv, nízké příjmy obyvatel, zadluženost a způsob, jakým funguje trh s byty a nájmy. Zároveň i vysoké procento lidí v exekuci, kteří tvoří 20,18 obyvatel Kraslic⁶⁹, 19,61 % obyvatel Sokolova⁷⁰ a 35,12 % obyvatel Vřesové⁷¹, jsou významně výše, než je průměr ČR s hodnotou 8,6 %⁷².

Existence problematických vlastníků, kteří do bytového fondu neinvestují (neprovádí opravy, chybí kohoutky, nefungují odpady aj.) byla zjištěna pouze v Sokolově, zejména v ulici Nádražní, U Divadla, Svatopluka Čecha a v ulici Hornická, byť i ulice Heyrovského začíná vykazovat známky hlubšího sociálního vyloučení. Nízká kvalita bydlení byla v Kraslicích zjištěna na ubytovně paní Hejkalové. Specifickými problémy trpí obec Vřesová, kromě prostorového vyloučení je to absolutní závislost na dominantním a jediném vlastníkově bytů - Sokolovské Uhelné, která je sama na rozcestí ohledně vlastní budoucnosti. V žádné zkoumané obci nebyla zjištěna ohrožená SVJ z důvodů nespolečného nespolečného majitelů, tak jak je to k vidění v jiných obcích se vyloučenými lokalitami.

Za různě velké byty ve vyloučených lokalitách byla respondenty v průměru uváděna výše nájmu cca 10 000,- Kč v Kraslicích, 8 000,- Kč v Sokolově a 5 866,- Kč v obci Vřesová. Za lůžko v ubytovně byly uváděny ceny 5 800,- Kč v Kraslicích a 5 650,- Kč v Sokolově. Za hypotetický sedmdesátimetrový byt v majetku města by se dle uvedených cen platilo 2 800,- Kč v Kraslicích a 2 300,- Kč za nízkonákladový byt pro seniory v Sokolově (4 550,- Kč by byla cena za takzvaný nadstandard).

Z makropohledu je patrný úbytek obyvatel v obcích Kraslice a Sokolov, kdy navíc v daných obcích stoupá průměrný věk obyvatel. Přírůstek populace v posledních čtyřech letech zaznamenala obec Vřesová a v průměru i zkoumané ulice v obci Kraslice. Zkoumané ulice v Sokolově ve stejné době v průměru zažily mírný úbytek, který ale nebyl tak výrazný, jako v celém Sokolově. Naopak vzrostl počet obyvatel v nejproblematictějších ulicích.

Ve vztahu k SVL byla zjištěna jak občasná, tak i cyklická migrace. Cyklická se vyskytovala zejména ve vztahu k ubytovnám v Kraslicích a k vyloučeným lokalitám v Sokolově, kdy jedinci měnili bydlení uvnitř tohoto systému a nedařilo se jim z daného systému vystoupit, což bylo dáno jak nízkými příjmy, vysokoprahostí běžných nájmu ale i městského bydlení, které byt levné, není dostupné pro řadu sociálně slabých: „*Bylo by potřeba*

⁶⁹ V roce 2019

⁷⁰ V roce 2019

⁷¹ V roce 2017

⁷² V roce 2019

vyloženě ty sociální byty. To je v nedohlednu nějaké řešení, ale kdyby ten váš výzkum jako napomohl nějakým způsobem nebo nás zviditelnil naše město a okolí jako, že tady ten problém je velký, tak by to bylo určitě fajn. Protože mám pocit, že Karlovy Vary ten sociální byt měli snad jeden. A u nás nic. Ať už to srovnáme s bývalými projekty, který jsou prostě housingfirst, zabydlo a jiný a jiný. Tak my tady v podstatě nemáme nic“ (NNO Sokolov).

Jako předchozí bydliště většina obyvatel SVL v Sokolově uvedla nejčastěji jiné místo Sokolova či obec v blízkém okolí. I obyvatelé kraslických SVL obvykle uvedli jako místo předchozího bydliště blízké okolí. Migrace zejména do Kraslic, byla ovlivněna i vyhlášením OOP o bezdoplatkových zónách v okolních obcích⁷³. V případě Vřesové je migrace do obce úzce spojená se zaměstnáním v SUAS buď respondenta a nebo jeho blízkého příbuzného.

Zároveň se mnohokrát, zejména v Sokolově, vyskytlo téma potřeby hlubší koordinace a spolupráce mezi zainteresovanými organizacemi a službami, které nabízejí sociální služby, které nyní dle výpovědi účastníků koexistují, ale nespolupracují.

⁷³ Ty ale byly v srpnu 2021 zrušeny z rozhodnutí Ústavního Soudu

8. Zdroje

ABRI, s.r.o. (neuveďeno). *Strategický plán rozvoje města Oloví*. Město Oloví. (dostupné na: <https://www.olovi.cz/file.php?nid=13796&oid=5413686>)

Bernard, J., & Šimon, M. (2017). Vnitřní periferie v Česku: Multidimenzionalita sociálního vyloučení ve venkovských oblastech. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 53(1), 3-28. doi: 10.13060/00380288.2017.53.1.299

Čada, K. a spol. (2015). *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR* [online]. Praha: GAC spol. s.r.o. (dostupné na: <https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/index.html>)

Dvořáková a kol. (2013). *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit v Karlovarském kraji*. Karlovarský kraj.

Sál, L., Lang, P. & Vepřková, R. (2020). *Tematický výzkum: Zpráva z dotazníkového šetření mezi obyvateli Sokolova*. Agentura pro sociální začleňování.

Siglová, I. (2020). *Evaluační zpráva Kraslice*. Agentura pro sociální začleňování.

Smékalová, T. (2019). *Vstupní analýza vzdálené dílčí podpory obce Vřesová*. Agentura pro sociální začleňování.

Město Kraslice. (2017). *Strategický plán sociálního začleňování města Kraslice 2016-2019*. Agentura pro sociální začleňování. (dostupné na: [SPSZ-Kraslice_FIN-po-LPASZ_pro-ZMK_N.pdf \(socialni-zaclenovani.cz\)](#))

8.1. Internetové zdroje

<https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Migrace-CSD1.pdf>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Sokolov

<https://www.kurzy.cz/zpravy/588616-16-04-2021-nezamestnanost-v-karlovarskem-kraji-k-31-3-2021-podle-mpsv/>

https://sokolovsky.denik.cz/zpravy_region/krajku-v-kraslicich-nazyvali-mnozi-tovarnou-na-krasu-20191022.html

<https://www.suas.cz/10-suas/aktuality/918-pred-60-lety-se-zrodil-palivovy-kombinat-vresova>

<http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

<https://www.mapakriminality.cz>

https://www.mpsv.cz/documents/20142/2061970/09_07_2021_TZ_nezamestnanost_%C4%8Derven.pdf

<https://portal.cenia.cz/irz/unikyPrenosy.jsp>

<https://data.mpsv.cz/web/data/nezamestnanost-v-obcich-od-brezna-2014>

<https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2016/02/01.pdf>